

EMILE ZOLA

HULYA II

Çeviren:
Hamdi Varoğlu

Cumhuriyet

DÜNYA KLASİKLERİ DİZİSİ:146

HÜLYA
II

Bu kitabın hazırlanmasında MEB Fransız Klasikleri dizisinde yayınlanan ilk baskısı temel alınmış ve çeviri dili günümüz Türkçesine uyarlanmıştır.

Yayma hazırlayan: Egemen Berköz
Dizgi: Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş.
Baskı: Çağdaş Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti.
Nisan 2001

EMILE ZOLA

HÜLYA
(*Le Rêve*)
II

Fransızcadan çeviren:
Hamdi Varoğlu

SUNUŞ

Gumhuriyet'le başlayan Türk Aydınlanma Devrimi'nde, dünya klasiklerinin Hasan Âli Yücel öncülüğünde dilimize çevrilmesinin, kuşkusuz önemli payı vardır.

Cumhuriyet gazetesi olarak, Cumhuriyetimizin 75. yılında, bu etkinliği yineleyerek, Türk okuruna bir "Aydınlanma Kitaplığı" kazandırmak istedik.

Bu çerçevede, 1940'lı yıllardan başlayarak Milli Eğitim Bakanlığı'nca yayınlanan dünya klasiklerini okurlarımıza sunmaya başladık.

Büyük ilgi gören bu etkinliği Milli Eğitim Bakanlığı'nca yayınlanmamış -ancak Aydınlanma Devrimi yanda kalmasaydı yayınlanacağına kesinlikle inandığımız- dünya klasiklerini de katarak sürdürüyoruz.

Cumhuriyet

HULYA
II

VII

Aynı günün akşamı sofradan kalkar kalkmaz, Angélique iyice keyifsiz olduğundan yakınarak odasına çıktı. Öğleden önce çektiği yürek çarpıntılarını, benliğiyle yaptığı savaşlar onu bitkinleştirmişti. Hemen yattı; yok olmak, yitip gitmek gereksinmesiyle, umutsuzluk içinde, başını yorganın altına soktu ve yineshüngür hüngür ağlamaya başladı.

Saatler geçti, gece olmuştu; ağır sessizliği ardına dek açık bırakılmış pencereden içeri giren kızgın bir temmuz gecesi idi. Karanlık gökte pırıl pırıl yıldızlar kaynaşıyordu. Saat on bir sulan olsa gerekti; artık son dördün dönümünde incelmış ay, ancak gece yansına doğru doğacaktı.

Angélique, karanlık odada tükenmez bir sel gibi göz yaşları dökerek hâlâ ağlıyordu; o sırada odasının kapısı önünde bir tıkırtı duyup başını kaldırdı.

Bir sessizlik oldu; sonra bir ses, sevecen bir ezgiyle seslendi:

- Angélique.. Angélique... Cicim...

Hubertine'in sesini tanımıştı. Hubertine, kocasıyla birlikte yatacağı zaman, belki de hıçkıkların uzaktan gelen sesini işitmiş olacaktı; sonra merak etmiş, yan soyunuk, ne oluyor diye görmek için yukan gelmişti.

- Angélique, hasta mısın?

Genç kız, soluğunu tuttu, ses çıkarmadı. Sonsuz bir yalmzlıktan başka istek duymuyordu, derdine yalnızca o deva olabilirdi. Bir avuntu, bir okşama, isterse annesinden gelsin, onu incitecekti. Angélique, Hubertine'i kapının arkasında göz önüne getiriyor, döşeme tahtası üstündeki sürtünüşün yumuşaklığından onun yalınayak olduğunu seziyordu. Aradan iki dakika geçti, Hubertine'in hâlâ orada, üstünde gelişigüzel bir entari, güzel kollarını göğsünün üzerine bastırarak eğildiğini, kulağım kapıya yapıştırdığım duyumsuyordu.

Hubertine, hiçbir şey, bir soluk bile işitemeyince, yeniden seslenmeyi göze alamadı. İniltiler işittiğine iyice emindi; ama, çocuk sonunda uyumuşsa, uyandırmak neye yarardı? Kızının, kendisinden gizlediği bu dertten üzgün, işin aslım belli belirsiz sezerek, kendisi de sevecen bir merak ve büyük bir üzüntüyle bir dakika daha bekledi. Sonra en küçük dönemeçlere eli alışık, koyu karanlık evin içinde geçtiği yerlerde çıplak ayaklanm yumuşak sürtünüşünden başka hiçbir gürültü bırakmadan, geldiği gibi aşağı indi.

Bu kez Angélique, yatağında oturdu, dinledi. Sessizlik öyle derindi ki, kadının çıplak ayaklarının tahta basamaklara hafifçe basışını bile işitiyordu. Aşağıda, yatak odasının kapısı açıldı, kapandı; sonra Angélique, belli belirsiz bir mırıltı, sevecen ve üzgün bir fısıltı duydu; anasıyla babası, belki de ondan söz ediyorlar, korkularım, dileklerini anlatıyorlardı; ışığı söndürdükten sonra yatmış olmaları gerektiği halde, mırıltı dinmiyordu. Köhne evin gece gürültüleri, hiçbir zaman kendisine dek böyle yükselip gelmiş değildi. Her zaman, o derin gençlik uykusuyla uyur,

eşyanın çitirtisini bile duymazdı; oysa, aşkıyla savaşmanın verdiği uykusuzlukta, ona bütün ev seviyor ve sızlamıyormuş gibi geliyordu. Acaba, Hubertler de mi gözyaşlarını içlerine akıtıyorlar, coşku dolu koca bir sevginin etkisiyle, kısır kalmanın umutsuzluğuyla ağlıyorlardı? Hiçbir şey bilmiyordu, yalnızca sıcak gecenin içinde biricik duyduğu şey, altındaki odada uyanık yatan kan kocanın büyük aşkı, büyük üzüntüsü, her zaman genç kalmış gerdeğin sürekli ve saf kucaklaşmasıydı.

Angélique oturduğu yerde, ürperen ve göğüs geçiren evi dinlerken, hâlâ kendini tutamıyor, göz yaşlan hâlâ akıyordu; ama şimdi, yaşlar damarlarındaki kan gibi, sessiz, ılık ve canlı dökülüyordu. Sabahtan beri, kafasmda hep bir tek soru dolaşıyor, bütün varlığını yaralıyordu; Félicien'i umutsuzluğa düşürmekte, onu sevmediği samsun bir bıçak gibi ta yüreğine saplayarak göndermekte haklı mıydı? Félicien'i seviyordu. Bir de ona bu acıyı vermişti, kendi de, büyük bir acı çekiyordu. Böyle acıya ne gerek vardı? Ermiş kadınlar gözyaşı istiyorlar mıydı? Onu mutlu görmek Agnès'i öfkelenclirir miydi? Şimdi, bir kuşku içini kemiriyordu. Bir zamanlar gelecek olan kimseyi beklerken, o geliş, kafasmda daha iyi tasarlıyordu; içeri girecekti, Angélique onu tarayacaktı; birlikte sonsuza dek, çok uzaklara gideceklerdi. İşte gelmişti, oysa ikisi de sonsuza dek birbirlerinden ayrı, hıçkınıyorlardı. Neye yarardı? Ne olmuştu? Sevdiğini söylemeden sevmek gibi büyük bir ant içmeye onu kim zorlamıştı?

Ama, Angélique'i asıl umutsuzluğa düşüren şey, suçun kendisinde olması, huysuzluk etmiş olması korkusuydu. Huysuz kız, belki de onu bezdirmişti. İlgisiz tavırlan-

ni, Félicien'i nasıl alaycılıkla karşıladığını, kendisi hakkında ona yalnızca fikir vermekten duyduğu sinsi zevki, şaşkınlıkla anımsıyordu. Böylece istemeden verdiği acıdan dolayı gözyaşları artıyor, yüreği ölçsüz ve sonsuz bir acı-maya gömülüyordu. Onun çekilip gidişi hep gözünün önüne geliyordu; yüzündeki umutsuzluk, bulanık gözleri, titreyen dudakları hep düşlemindeydi; onu sokaklarda izliyor, evinde solgun, kendi eliyle ölümcül biçimde yaralı, kanını damla damla yitirir olarak görüyordu. Şu anda neredeydi? Nöbetler içinde tir tir titriyor muydu? Yaptığı kötülüğü nasıl onaracağını bilemiyor, acıyla ellerini ovuşturuyordu. Ah! Acı vermişti, bunu düşündükçe başkaldırıyordu! Hemen iyi bir davramışta bulunabilse, çevresinde mutluluk yaratabilseydi!

Neredeyse gece yansı olacaktı, piskoposluk bahçesindeki büyük karaağaçlar ufuktaki ayı örtüyordu; oda hâlâ karanlıktı. O zaman Angélique, başı yine yastığa düşerek, artık düşünmekten vazgeçti ve uyumak istedi; ama yapamıyordu; gözyaşları, kapalı gözlerinden hâlâ dökülüyordu. Aynı düşünce, dönüp dolaşıp yine kafasına giriyor; Angélique, on beş günden beri yatmak için odasına çıktığında, balkonda, penceresinin önünde bulduğu menekşe demetlerini düşünüyordu. Her akşam, bir demet menekşe buluyordu. Félicien, onu belki de Clos-Marie'den fırlatıyordu; çünkü yalnızca menekşenin, şaşırtıcı bir etkiyle içini açtığını, oysa öteki çiçeklerin kokusunun korkunç baş ağrıları yaptığını ona anlatmıştı; anımsıyordu bunu; Félicien de ona, böylece rahat geceler, güzel düşlerle serinleyen güzel kokulu derin uykular gönderiyordu. O gece, baş ucuna koymuş olduğu menekşe demetini yanına almayı dü-

şündü; yanağını dayayıp yastığa onunla birlikte uzandı; onu koklayarak yatıştı. Sonunda, menekşeler göz yaşlarını kuruttular; ama o hâlâ uyumuyordu. Menekşe demetinden yükselen kokuya gömülmüş; bütün varlığını inançlı bir teslimiyete bırakarak dinlenmekten ve beklemekten hoşnut, gözleri kapalı yatıyordu.

Ama, üzerinden büyük bir ürperti geçti. Saat gece yarısını çalıyordu; gözlerini açtı, odasını keskin bir ışıkla dolu görüp şaşırdı. Ay ağır ağır karaağaçların tepesinden yükseliyor, solgunlaşan gökte yıldızları söndürüyordu. Angélique, pencereden katedralin mihrap bölümünü bembeyaz görüyordu. Sanki, odayı aydınlatan o beyazlığın yansıması, bulanık ve serin bir şafak aydınlığıydı. Beyaz duvarlar, beyaz kirişler, bütün bu beyaz çıplaklık o ışıkla büyümüş, bir düştü gibi genişlemiş ve gerilemişti. Bununla birlikte, genç kız kara renkli meşeden eski eşyayı, giysi dolabım, sandığı, sandalyeyi, oymalarının pmltılı köşeleriyle tanıyordu. Yalnızca kendi karyolası, görkemli genişlikteki o dört köşe karyolası, yüksek direkleriyle, pembe renkli eski İran kumaşı sayvanıyla, öyle bol ve derin bir ay ışığı içine gömülmüştü ki, Angélique sanki karyolayı o zamana dek hiç görmemiş gibi şaşınıyor; kendisini bir bulut üzerinde, gökyüzünün ta ortasında, sessiz ve görünmez kanatlarla havalanmış sanıyordu. Bir an, bu havalanışın geniş sallantısını duyar gibi oldu; sonra gözleri alıştı, karyolası, her zamanki köşedeydi. Başı kıpırtısız, gözleri çevrede, bu ışık denizi ortasında, menekşe demeti dudaklarında, öylece bakıp kaldı.

Ne bekliyordu? Niçin uyuyamıyordu? Şimdi artık emindi, birini bekliyordu. Ağlaması durmuştu, o gelecek-

ti de ondan. Korkulu düşlerinin karanlığım ürkütüp kaçır-
tan bu avutucu aydınlık, onu müjdeliyordu. Gelecekti, müj-
deci ayın içeriye ondan önce girmesi, yalnızca onları bu
şafak ışığıyla aydınlatmak içindi. Oda beyaz kadifelerle dö-
şenmişti, birbirlerini görebileceklerdi. O zaman Angélique
kalktı, giyindi. Yalnızca beyaz bir entari giydi, Hauteco-
eur yıkmıtılannda gezmeye gittikleri gün giydiği muslin en-
tariydi bu. Saçlarını bile toplamadı, omuzlarına döktü.
Ayaklan, terliklerinin içinde çıplak kaldı. Sonra, bekledi.

Şimdi Angélique, onun nereden geleceğini bilmiyor-
du. Belki de yukan çıkamayacaktı; kendisi balkona aban-
mış, o aşağıda. Clos-Marie'de, birbirlerini belki de böyle
göreceklardı. Ama Angélique, yine de, sanki pencere önü-
ne gitmenin gereksizliğini anlamış, oturmuştu. Félicien,
söylencedeki ermişler gibi, niçin duvarlardan geçip gelme-
sindi? Angélique bekliyordu. Ama, yalnız basma beklemi-
yordu. Beyaz uçuşlarıyla, çocukluğundan beri onu kuşa-
tan erdenlerin hepsini çevresinde duyumsuyordu. Ayışığı-
yla birlikte giriyorlar; piskoposluğun bahçesindeki, tepele-
ri mavi, gizemli, ulu ağaçlardan, katedralin taştan süs yı-
ğınlarını girinti ve çıkıntılarıyla dolduran gizli köşelerin-
den geliyorlardı. Genç kız, tanıdığı ve sevdiği bütün ufuk-
lardan, Chevrotte deresinden, söğütlerden, otlardan, ken-
disine dönüp gelen hulyalannı dinliyor; umutlarını, istek-
lerini, cansız eşyayı, her gün onlan göre göre emanet etti-
ği kendi varlığından parçalan, o eşya şimdi kendisine ge-
ri getiriyordu. Görünmez bir evrenin sesleri, asla bu denli
yüksek perdeden konuşmamıştı. Angélique serüveni din-
liyor; tek bir soluk duyulmayan kızgım gecenin derinliğin-
de, hafif bir ürperti işitiyordu; bu ürperti, onun için, vücu-

dunun koruyucusu Agnès'in, yanbaşında bulunduğu zamanki entarisinin sürtünmesiydi. Agnès'in, ötekilerle birlikte orada bulunduğunu bilmek onu sevindiriyordu. Aynı zamanda bekliyordu.

Bir süre daha geçti; Angélique bunun ayırdında değildi; Félicien, balkonun parmaklığından aşırp da geldiğinde, bu ona doğal göründü. Delikanlımm uzun boyu, beyaz göğge yansiyordu. İçeri girmedi, pencerenin aydınlık çerçevesi ortasında duruyordu.

- Korkmayın... Benim., ben geldim.

Angélique korkmuyordu, yalnızca Félicien'i tam zamanında gelmiş buluyordu.

- Çatıdan çıktınız, değil mi?

- Evet, çatıdan.

Bu çok kolay yol, Angélique'i güldürdü. Félicien, önce, kapının kepengine tırmanmıştı; soma ayağı yer katının pervazına dayanan çıkıntı boyunca yükselerek, kolayca balkona çıkmıştı.

- Sizi bekliyordum, yanıma gelin.

Félicien gelirken korkunç, delice kararlar vermiş olduğu halde, bu birden gelen mutlulukla sersemledi, kımıldamadı. Angélique de, artık ermiş kızların kendisine sevmeyi yasak etmediklerinden emindi; çünkü, Félicien'i kendisiyle birlikte onların da, gecenin soluğu gibi hafif, sevecen bir gülüşle karşıladıklarını duyumsuyordu. Agnès'in öfkeleneneceğini, budala gibi, neden düşünmüştü? Yanıbaşında Agnès, neşe içindeydi; Angélique bu neşenin, okşayan iki büyük kanat gibi omuzlarına indiğini ve vücudunu kuşattığını duyumsuyordu. Hepsı aşktan ölen ermiş kızlar, erdenlerin üzüntülerinden dolayı acuna duyuyorlar; sı-

cak gecelerde, yalnızca onların göz yaşlarıyla ıslanan sevgilerini korumak için yeryüzüne dolaşmaya geliyorlardı.

- Yanıma gelin, sizi bekliyordum.

O zaman Félicien, sendeleyerek içeri girdi. Onu özlemiş, kollan arama almayı, haykırıp bağırma da, boğarcasına sıkmayı aklına koymuştu. Oysa genç kıızı bu denli yumuşakbaşlı görünce, bu bembeyaz ve tertemiz odaya girince, bir çocuktan daha masum, daha güçsüz duruma gelmişti.

Üç adım atmıştı. Ama ürperiyordu, Angélique'ten uzakta, iki dizinin üstüne düştü.

- Bilseniz, ne korkunç bir durum! Hiç bu denli acı çekmemiştim; dünyada biricik acı, sevdiğini sanmamak!.. Her şeyi yitirmeye, açlıktan ölen, hastalıktan kıvranan bir düşkün olmaya razıyım. Ama, artık yüreğimde bu kemirici hastalıkla bir tek gün daha yaşamak, beni sevmediğini düşünmek istemiyorum... Acıymbana, beni esirgeyin...

Angélique, dili tutulmuş, acuna duygusundan yüreği kurumuş bir durumda, ama yine pek mutlu, onu dinliyordu.

- Bu sabah, beni nasıl da uzaklaştırdınız! Daha iyi yürekli olduğunuzu, aşkımı anladığınızı düşünleliyordum. Oysa, ilk gün nasıl idiyeniz sizi yine öyle buldum; ilgisizdiniz; bana geçici, rasgele bir müşteriymişim gibi davrandınız; bana sert bir tavırla, yaşamın aşağılık işlerini anımsattınız... Merdivende sendeledim... Sokağa çıkınca koştum; hüngür hüngür ağlamaktan korkuyordum. Soma evime geldim; yukan çıkacağım zaman, odaya kapanırsam boğulacağım gibi geldi... Bunun üzerine kırlara kaçtım, gelişigüzel yürüdüm; bir yol tuttum, soma başka bir yol tut-

tum, gece olduğu halde hâlâ yürüyordum. Ama, acı da benim kadar hızlı koşuyor, beni kemiriyordu. İnsan, sevince, aşkının acısından kurtulamaz... Bakın! Bıçağı şurama sap-tamıştınız; ucu, hep daha derine gömülüyordu.

Félicien, çektiğı işkenceyi anımsayınca, uzun uzun göğüs geçirdi.

- Sökülmüş bir ağaç gibi, derdimle yere serilip, saat-lerce otların üstünde kaldım. Artık, dünyada hiçbir şey kalmamıştı, yalnızca siz vardınız. Size sahip olamayacağım düşüncesi beni öldürüyordu. Vücudum uyuşmaya baş-lamıştı, bir çılgınlık, aklımı başımdan alıyordu... Onun için dönüp geldim. Nereden geçtiğimi, bu odaya nasıl geldiğimi bilmiyorum. Beni bağışlayın; elimden gelse, yumruklarım-la kapılan yaracak, güpegündüz pencerenize tırma-nacaktım...

Angélique gölgedeydi. Félicien, ayışığı altında diz çökmüş, onu görmüyordu; genç kız, sevgiden ve pişman-lıktan sapsan kesilmişti; öyle üzgündü ki, söz söyleyemi-yordu. Félicien, onun duygusuz kaldığını sandı, ellerini bi-tiştirdi.

- Çok zaman oluyor... Sizi, bir akşam burada, bu pen-cerede gördüm. Belli belirsiz bir beyazlıktınız yalnızca; yü-zünüzü şöyle böyle seçiyordum; oysa sizi görüyordum, ol-duğunuz gibi talimin ediyordum. Ama çok korkuyordum. Geceleri evinizin çevresinde dolaştım, güpegündüz karşı-nıza çıkmayı göze alamadım... Sonra da, bu gizin içinde olu-şunuz hoşuma gidiyordu; mutluluğum, asla tanımayacağım, bilmediğim bir kız gibi, sizi düşlemimde canlandır-maktı. Somadan kim olduğunuzu öğrendim; bilmeyi düş-lemlediği kimseyi elde etme gereksinmesine dayanılmıyor.

Coşkunluğum o zaman başladı; her raslantıda arttı. Şu kırdada, kilise camını incelediğim sabahki ilk karşılaşmamızı anımsarsınız. Kendimi hiçbir zaman böyle beceriksiz duymadım. Benimle alay ermekte çok haklıydınız... Sonra da sizi ürküttüm, yoksullarınızın evine varıncaya dek peşinizden gelerek beceriksizliklerimi sürdürdüm. Artık, istememe sahip olamamaya başlıyordum, yaptığım işleri şaşkınlıkla, korkuyla yapıyordum... Başlık ısmarlamak için size geldiğimde, beni iten bir güç vardı; çünkü gözüpek bir adam değildim; beni beğenmeyeceğinize emindim... Nasıl zavalılı olduğumu anlayabilseniz! Beni sevmeyin, ama bırakın, sizi seveyim. Soğuk davranın, acımasız davranın, sizi öyle olsanız da seveceğim. Hiçbir umut beslemeden, yalnızca dizlerinize böylece kapanmak mutluluğu uğrunda sizi görmekten başka bir şey istemiyorum.

Kendinden geçerek sustu; genç kızı üzme için hiçbir söz bulamadığını sanarak yürek gücünü yitiriyordu. Onun, önüne geçilemeyen, dudakları üzerinde gitgide yayılan bir gülümseyişle gülümsemesini anlayamıyordu. Ah! Sevgili çocuk, nasıl da safgönüllü, nasıl da inançlıydı; gençliğinin bütün emeli karşısındaymış gibi onun karşısında secdeye varmış, yüreğinden kopan taptaze, tutkulu duasını okuyordu! Bir de, Angélique önce onu görmemek için benliğiyle savaşmıştı; onu, kendisi asla bilmeden seveceğine ant içmişti, ha? Büyük bir sessizlik olmuştu; ermiş kızlar, böyle sevince, sevmeyi yasak etmiyorlardı. Arkasında, neşeli bir soluk, belli belirsiz bir ürperti dolaşmış; aym yürüyen dalgası, odanın döşeme tahtası üzerinde gezinmişti. Görünmez bir parmak, belki de koruyucusu ermiş kızın parmağı, andım bozmak için, onun dudağına kondu. Ar-

tık konuşabilirdi; çevresinde dalgalanan güçlü ve sevecen ne varsa, hepsi ona birtakım sözler fısıldıyorlardı,

- Ya! Evet... anımsıyorum, anımsıyorum.

Félicien hemen, bu sesin ezgisine kapıldı; bu sesin, üzerindeki büyü öyle güçlüydü ki, yalnızca onu iştirmekle, aşkı artırıyordu.

- Evet, geceleyin geldiğiniz zamanı anımsıyorum. İlk akşamları öyle uzaktaydınız ki, ayaklarınızın hafif sesi, beni kararsız bırakıyordu. Soma sizi tamdım, daha soma da gölgenizi gördüm; sonunda bir akşam, bu geceki gibi güzel bir gecede, beyaz ışığın tam ortasında gözüktünüz. Sizi, yıllardan beri beklediğim gibi, doğanın ortasından yavaş yavaş çıkıyordunuz... Chevrotte'un kapıp götürdüğü o çamaşın kurtardığınız zaman tuttuğum, elimde olmadan koyverdiğim o bol kahkahayı anımsıyorum. Yoksullarıma beni elisiki sandıracak denli çok para verip, onları benim elimden aldığınız zamanki öfkemi anımsıyorum. Beni otların üzerinde yalınayak koşmaya zorladığınız akşamki korkumu da anımsıyorum... Evet, anımsıyorum, anımsıyorum...

Sanki, o sizi seviyorum sözü yüzüne karşı yeniden söylenmiş gibi, andığı bu son anının ürpertisi içinde, bil-lur sesi bir parça pürüzlenmişti.

Félicien, hayran, onu dinliyordu.

- Hırsızlık ettiğim doğru, insan bilmeyince, çok bu-dala oluyor! Gerekli olduğunu sandığı şeyleri yapıyor; yü-reğine uyar uymaz suç işlemiş olmaktan korkuyor. Ama, somadan ne kadar vicdan acısı çektim; size acı çektirdi-ğim için, kendim de acı çektim!.. Bunu anlatmaya kalksam, beceremeyeceğim kesindir. Sainte Agnès resmini alıp ge-tirdiğiniz zaman, sizin için çalışacağımdan dolayı pek se-

viniyordum; her gün geleceğinizi pek iyi biliyordum. Gelgelelim, sanki sizi evden kovmak istiyordum gibi, ilgisiz görünüyordum. İnsan, kendi kendisini mutsuz etmek gereksinmesi duyar mı? Oysa, sizi kollarımı açıp karşılamak istiyordum; varlığımın derinliğinde başkaldıran, sizden korkan ve kaçınan, çok eski olan, nedenini unuttuğu belirsiz bir kavganın hesabım görmek istiyormuş gibi, size kararsızlıklar içinde acı çektirmekten zevk alan bir başka kadın vardı. Ben, her zaman iyi bir kız değilimdir; içimden bilemediğim birtakım şeyler belirir... En kötüsü de, kesindir ki, size paradan söz etmem oldu. Ah, para., ben parayı asla aklıma getirmemişimdir; olsa olsa, canımın istediği yere yağmur gibi yağdırıp zevk almak için, arabalar dolusu para olursa kabul ederim! Kendime böyle karaçalmaktan ne haz duydum sanki? Beni bağışlayacak mısınız?

Félicien, ayaklarının dibindeydi. Dizleri üzerinde yürüyerek, ona dekgelmişti. Ummadığı, sınırsız bir şeydi bu.

- Ah! Paha biçilmez, güzel, iyi, sevgili ruh; bana bir solukta şifa veren olağanüstü bir iyiliğin var! Acı çekip çekmediğimi bile bilmiyorum artık... Asıl, beni bağışlamak size düşer; çünkü size bir şeyi açık edeceğim; kim olduğumu size söylemeliyim.

Angélique, yüreğim böyle içtenlikle açtıktan soma, kendisinin artık gizlenemeyeceğini düşünerek, Félicien büyük bir coşkuya kapılıyordu. Gizlenmek, dürüst bir davranış olmuyordu. Sonunda kim olduğunu anlayınca, Angélique gelecekte kaygıya düşerse onu yitirme korkusuyla, yine de duraksıyordu.

Angélique de, elinde olmadan bir kez daha kurnazlaşmış, onun konuşmasını bekliyordu.

Félicien, çok yavaş sesle konuşmasını sürdürdü:

- Ananıza da, babanıza da yalan söyledim.

Angélique, gülümseyerek:

- Evet, biliyorum, dedi.

- Hayır, bilmiyorsunuz, bilemezsiniz; çok eski bir şey bu... Ben, yalnızca kendi zevkim için cam üzerine resim yaparım.,. Bilmiş olun ki..

O zaman Angélique, eliyle onun ağzını kapatıverdi, gizini söylemesine fırsat vermedi.

- Bilmek istemiyorum... Sizi bekliyordum, geldiniz. Bu yeter.

Félicien artık konuşmuyordu, dudakları üzerinde duran bu ufacak el sevinçten soluğunu kesiyordu.

- Soma öğrenirim, zamanı gelince... Hem, emin olun ki biliyorum. Siz ancak, en güzel, en zengin, en soylu insan olabilirsiniz; çünkü bu, benim hülyam. Rahat rahat bekliyorum. Bu hulyamn gerçekleşeceğinden eminim... Siz, benim umduğum insansınız, ben de sizinim...

Angélique, söylediği sözlerin ürpertisi içinde bir kez daha sustu. Bu sözleri, o tek başına bulmuyordu; bunlar, ona güzel gecedin; ulu, beyaz gökten; dışarda uyuklayan, onun hülyalarını sayıklayan, yıllanmış ağaçlardan ve yıllanmış taşlardan geliyordu; arkasmdan işittiği birtakım sesler; havayı dolduran, "söylence"deki dostlarının sesleri de, bu sözleri mırıldanıyordu. Ama, söylenecek bir tek söz kalıyordu; içinde her şeyin, sevgiliyi uzun zamandan beri bekleyişin, onu yavaş yavaş yaratışın, ilk karşılaşmadaki artan sıcaklığın, her şeyin eriyeceği sözcük kalıyordu. Odamın saf beyazlığı ortasında, gün ışığına doğru yükselen sabahçı bir kuşun beyaz uçuşu gibi, o da dudaklarından fırladı:

- Sizi seviyorum.

Angélique'in elleri dizleri üstüne düşmüş, kendini bırakmıştı. Félicien de, onun, otlar üzerinde yalın ayak koştuğu akşamı anımsıyordu; o akşam genç kız öyle güzeldi ki, onun peşi sıra koşmuş, kulağına, "Sizi seviyorum," diye mırıldanmıştı. Angélique'in de ancak şimdi, aynı sesle "Sizi seviyorum," yanıtını verdiğini, alabildiğine açılan yüreğinden, sonunda o tutulan çığlığın yükseldiğini iyice işitiyordu.

- Sizi seviyorum, beni alın, beni götürün, sizinim...

Bütün varlığıyla kendisini veriyordu. Bu onda, tutuşan bir soyaçekim ateşiydi. Araştıran elleri boşluğu kavırıyor, çok ağır gelen başı, ince boynu üzerinde bükülüyordu. Félicien kollarım uzatsa, yaşam konusunda bilgisi olmadığı için içgüdülerine boyun eğerek, Félicien'in varlığı içinde erimekten başka bir gereksinme duymadan o kolların arasına düşecekti. Ona sahip olmak niyetiyle gelen Félicien, bu tutkulu masumluğun karşısında titredi. Bileklerinden hafifçe tuttu, saf ellerim göğsü üzerinde kavuştu. Bir an, saçlarından öpmek hevesine bile kendim kaptırmadan ona baktı.

- Siz beni seviyorsunuz, ben de sizi seviyorum... Ah! Sevildiğine emin olmak!

• Ama, bu hayranlıktan ikisi de heyecanla uyandılar. Ne vardı? Kendilerini büyük, beyaz bir aydınlığın içinde görüyorlardı; sanki ay ışığı genişliyor, bir güneş ışığı gibi parlıyordu. Şafak söküyordu, piskoposluk bahçesindeki kara ağaçların tepesinde bir bulut pembeleşiyordu. O ne? Sabah bu denli çabuk mu olmuştu? Şaşırmışlardı, saatlerden beri orada konuşmakta olduklarına inanarmıyorlardı. An-

g elique ona daha bir Şey söylememişti. F elicien'in de söyleyeceği daha neler vardı!

- Bir dakika, bir dakikacık!

Şafak, Şirin Şafak, sıcak bir yaz gününün daha Şimdi-
den ılık ŐafaĐı, büyüyordu. Yıldızlar birer birer sönmüştü, dolaşan düşlemler, göze görünmeyen dost kızlar, bir ay ıŐı-
Đı içinde yeniden göklere yükselmiş, yıldızlarla birlikte git-
miŐlerdi. Şimdi, gündüz ışığında, 'oda, duvarlarıyla kiriŐ-
lerin renginden oluşan bir beyazlıktaydı; kara meşeden an-
tika eŐyasıyla, bomboŐtu. Örtülen Iran kumaşı perdelerden
birinin yan yanya gizlediği bozulmuŐ yatak görünüyordu.

- Bir dakika, bir dakika daha!

Ang elique ayağa kalkmış diremiyor; Felicine'i, gitme-
si için zorluyordu. Gün ışığı arttıkça utanç duymaya baş-
lamıştı; yatağı görünce büsbütün utandı. Sağmda bir g -
r lt  duyar gibi olmuştu; içeriye hiÇbir r zg r soluğu gir-
mediği halde, sa lan da uçuŐuyordu. Acaba, güneŐten  r-
kerek en son çekilip giden Agn s miydi bu?

- Hayır, bırakın beni, rica ederim... Artık, çok aydın-
lık oldu, korkuyorum.

O zaman F elicien, söz dinledi ve çekildi. Seviliyor-
du, bu isteklerinden de çok bir Şeydi. Ancak, pencerenin
 n ne varınca döndü; genç kıza bir kez daha uzun uzun
baktı; sanki, yanında ondan birşey götürmek istiyordu. Ça-
fak aydınlığına gömülü, bakıŐlarının bu sürekli okŐayıŐı
içinde birbirlerine gülümsüyorlardı.

F elicien, son bir kez daha:

- Sizi seviyorum, dedi.

Ang elique aynı sözle karşılık verdi:

- Sizi seviyorum!

Hepsi buydu işte; Félicien, çevik ve kıvrak bir davranışla, kalasalara tutunarak irmişti; Angélique de balkonda kalmış, parmaklığa abanmış, coşkusunu dağıtmak için havayı kokluyordu. Félicien, Clos-Marie'den geçip de başını yukarı kaldırdığında, onun çiçekleri öptüğünü gördü.

Félicien, söğütlerin gerisinde henüz gözden yitmişti ki, Angélique alt katta sokak kapısının açıldığı işitip telaşa düştü. Saat dördü vuruyordu; her zaman, ev halkı ancak bundan iki saat soma uyanırdı.

Hubertine'i görünce, daha da şaştı; çünkü aşağıya en önce, her zaman Hubert inerti. Hubertine'in sanki, uykusuzluktan bitkin düştüğü bir geceden sonra, sıkıntıdan boğularak bu denli erken yatağından fırlamış gibi, sabah havası içinde yüzü solgun, kollan iki yanma sarkık, daracık bahçenin yollannda ağır ağır gezindiğini gördü.

Hubertine, sırtında yalnızca bir sabahlık, ivedi topladığı saçlarıyla yine de çok güzeldi; hem pek yorgun, hem mutlu ve umutsuz görünüyordu.

VIII

Ertesi sabah, Angélique sekiz saat süren bir uykudan; büyük sevinçlerin yorgunluğunu dinlendiren türden tatlı ve derin bir uykudan uyanınca penceresine koştu. Gök pek duruydu; bir gün önce onu kaygılandıran büyük bir fırtınadan sonra, havanın sıcaklığı yükseliyordu; genç kız, altındaki katta pencere kepenklerini açmakta olan Hubert'e, neşeyle seslendi:

- Baba, baba! Güneş var! Ah! Nasıl da seviniyorum, alay güzel olacak.

Çabucak giyindi, aşağı indi. Miracle alayı, Beaumont sokaklarında, temmuzun 28'inci günü olan o gün dolaşacaktı. Her yıl o tarihte, işlemecelerin evinde bayram olurdu; iğneye el sürmezler, o günü, dört yüzyıldan beri analardan kızlara miras kalan gelenekli, ayrıntılı bir düzenlemeyle, evi süsleyerek geçirirlerdi.

Angélique, sütlü kahvesini telaşla içerken, bir yandan da örtülerle ilgilenmeye başlamıştı.

- Anne, bir kez inceleyip, sağlam olup olmadığına baksaydık?

Hubertine, dingin sesiyle:

- Daha zamanımız var, diye yamıt verdi. Öğleden önce asacak değiliz.

Bu örtüler, Hubertlerin bir aile andacı gibi, dindar bir saygıyla sakladıkları, birer eski zaman işleme olan, pek nefis üç panoydu ki, yılda bir kez alay geçtiği gün ortaya çıkarırlardı. Kural gereğince, törenci rahip Connue kapı kapı dolaşıp kutsal şaraplı ekmeği taşıyan Monsenyör'ün eşlik edeceği Sainte Agnès yontusunun hangi yollardan geçeceğini halka haber vermişti. Dört yüzyıldan çok bir zamandan beri, hep aynı yol izleniyordu. Alay, Sainte Agnès kapısından yola çıkarak Orfèvres Sokağı'ndan, Grand Rue'den, Basse Sokağı'ndan geçiyor; soma, yeni kentten dolaşp Magloire Sokağı'na, Colitre Alanı'na geliyor, Katedral'in büyük cephesinden içeri giriyordu. Halk, alaym geçtiği yerlerde, birbiriyle yanş edercesine pencerelerini donatıyor, duvarlara en süslü örtülerini seriyor; çakıllı, daracık kaldınma gül yapraklan serpiyordu.

İşlemeli üç parçayı, bütün bir yıl içinde uyukladıkları çekmeden çıkarmasına izin verilmedikçe Angélique'in içi rahat etmedi. Son derece hoşnut:

- Bir şeyleri yok, bir şeycikleri yok, diye mınıldanıyordu.

Örtüleri koruyan ince kâğıtlan özenle kaldındıktan soma, üçü de Meryemli tasvirleriyle ortaya çıktı: Meleğin ziyaretini kabul eden Meryem, çarmıhın dibinde ağlayan Meryem, göğe yükselen Meryem; bunlar sıрма zemin üzerine elvan ipekle işlenmiş, XV yüzyıldan kalma, şaşılacak derecede iyi korunmuş şeylerdi; sarmalan için büyük paralar verildiği halde önerileri geri çeviren işlemeciler, bu örtüleriyle pek övünüyorlardı.

- Anne, ben asacağım!

Angélique, onlan asmayı pek istiyordu. Hubert, öğ-

leden önceki bütün zamanım, evin eski yüzünü temizlemekle geçirdi. Bir sopanın ucuna süpürge takmış, tuğlalı tahta kısımları çatının direklerine dek süpürmüştü; soma temel katının taş kısımları ve merdiven yuvasının erişebildiği her yanını süngerle yıkamıştı. O zaman, işlemeli üç parça yerlerini aldı. Angélique onları halkalarından, yüz yıllık çivilere taktı; "Müjde"yi sol pencerenin altına, "Göğe Yükseliş"i sağ pencerenin altına astı; "Çile"ye gelince; onun çivileri yer katında, iki büyük pencerenin üstündeydi; Angélique onu yerine asmak için, bir merdiven getirmek zorunda kaldı. Pencerelemlerle süslenmişti. Artık iyice eskimiş olan ev, sırmalı ve ipekli işlemlerle, gençliğinin uzak zamanlarına dönmüş gibiydi.

Öğle yemeğinden beri, bütün Orfèvres Sokağı kırıp kırırdı. Yakıcı sıcakta sokaklarda dolaşmamak için, alay ancak beşte çıkacaktı; ama, kent öğleden soma süslenmeye başlamıştı. Hubertlerin karşısındaki kuyumcu dükkânı gümüş kılıptan püsküllü gök mavisi örtülerle süsleniyordu; bitişindeki mumcu, yataklığının perdelerini kullanıyor; kırmızı pamukludan olan bu perdeler, güneşin ortasında kan kırmızı görünüyordu. Her evde, daha başka renklerde bir kumaş bolluğu vardı; herkes, karyola önü seccadelerine varıncaya dek nesi varsa çıkarıp asıyor; bunlar, sıcak havanın bezgin soluklarıyla sallanıyordu. Sokak, göz alıcı ve ürpertili bir şirinlik içinde bu örtülerle giyinmiş, gök kubbe altında açılan bir galeriye dönüşmüştü. Bütün halk sokakta kaynaşıyor, kendi evlerindeymiş gibi yüksek sesle konuşuyor, kimisi öteberileri kucaklamış oradan oraya dolaşıyor, kimisi tırmanıyor, çivi çakıyor, haykırıyordu. Grand Rue'nün köşesinde bir mola yeri hazırlanıyordu.

du; çevredeki kadınların hepsi ayaklanmışlar, oraya konulmak üzere vazolar, kollu şamdanlar taşıyorlardı.

Angélique koştu, salondaki şöminenin üstünü süsleyen ampir biçimi iki lambayı götürüp verdi. Sabahtan beri dinlenmemişti; içinden gelen büyük sevinçle coşmuş, yorulmuyordu bile. Bir sepetin içine gül yaprakları yolup doldurmak için saçları rüzgârla uçuşarak dönüp geldiği sırada, Hubert ona takıldı:

- Evlendiğin gün daha az didineceksin... Evlenen sen misin kuzum?

Genç kız neşeyle yanıt verdi:

- Elbette, benim ya!

Hubertine de gülümsedi.

- Ev artık süslendi, çıkıp giyinsek iyi olur.

- Şimdi geliyorum, anne... İşte sepetim doldu.

Monsenyör'ün önüne serpmeyi düşündüğü güllerin son yapraklarını didikliyordu. Yapraklar, ince parmaklarından birer birer dökülüyor; sepet, hafif ve kokulu çiçeklerle dolup taşıyordu. Angélique bir kahkaha attı:

- Çabuk! Süslenip, yıldız gibi güzel olacağım! diye rek merdivene daldı, gözden yitti.

Öğleden somaydı, saatler ilerliyordu. Şimdi Beaumont-l'Eglise'in ateşli koşuşturması dinmişti; sonunda hırslanan sokaklarda, çekingen fısıltılarla dolu ürpertil bir bekleyiş vardı. Dayanılmaz sıcak, güneş ufka yöneldiği sırada etkisini yitirip azalmıştı; solan gök kubbeden sıkışık evlerin aralarına, yalnızca hoş ve dingin, ince ve ılık bir gölge iniyordu. Bütün bu eski beldede, katedralin bir süreği gibi derin bir dinselik vardı. Yalnızca, bu eski dinsel töreni kutlamaya gönül indirmeyen birçok fabrikanın, ça-

lışmaya ara vermedikleri Ligneul kıyısmdaki yeni kentten Beaumont-la-Ville'den araba gürültüleri geliyordu.

Saat dört olur olmaz, Kuzey kulesindeki, uğultusu Hubertlerin evini sarsan büyük an çalmaya başladı; tam o sırada da, Angélique'le Hubertine giyinmiş'olarak göründüler. Hubertine, gösterişsiz bir iplik dantelayla süslü, dokuma bir entari giymişti; ama, gürbüz ve yuvarlak vücudu boynunu boşunu öyle genç gösteriyordu ki, evlatlığının ablası gibi duruyordu. Angélique, beyaz ipekli entarisini giymişti; üzerinde başka bir şey yoktu; ne kulaklarına, ne bileklerine bir takı takmıştı. Çıplak elleriyle çıplak boynundan; ince kumaşın altından açılmış bir iek gibi dışarı çıkan ipek teninden başka süsü yoktu. İvedi takılmış, açıkça görünmeyen bir tarak, güneş rengi dolgun saçlarının bühümlerini tutamıyordu. Safyürekli, yalın, mağrur, bir yıldız gibi güzeldi.

- Hah! an almıyor, dedi. Monsenyör Piskopos konağından çıktı.

an, gökyüzünün engin duruluğu içinde, yüksek ve ağırbaşlı sesiyle hâlâ almıyordu; Hubertler, ardına dek açılan yer katı penceresinin önüne yerleştiler, iki kadın, pencerenin demir çubuğuna yaslandılar; erkek, arkalarında, ayakta durdu. Burası her zamanki yerleriydi; iyice görebilmek için en iyi yer orasıydı. Alayın, ta kilisenin içinden gelişini, bir tek mumu gözden kaçırmadan ilk gören onlar oluyordu.

Angélique:

- Sepetim nerede? diye sordu.

Hubert, gül yapraklan dolu sepeti uzattı; genç kız, sepeti kucağına alıp göğsüne bastırdı.

- Ooh, bu çan, diye mırıldandı, sanki bize ninni söylüyor.

Çanın sesi bütün evi inletiyor, sarsıyor; bütün sokak, bütün mahalle, bu ürpertinin yayılışı içinde bekliyor; örtüler, akşam havasında daha gevşek çırpıyordu. Güllerin kokusu çok tatlıydı.

Yarım saat geçti. Soma, Sainte Agnès kapısının iki kadını birden açıldı. Mumlann, yer yer, ufak pırıltılarla beneklediği kilisenin loş derinlikleri gözükte. Önce, haçı taşıyan, gömlekleli bir diyakos yardımcısı çıktı; yanında iki rahip yamağı vardı; ellerinde, birer meşale tutuyorlardı. Arkalarından, törenci rahip Cornille telaşla geliyordu; sokağın düzenini görüp emin olduktan soma, kilise kapısının kemeri altında durdu; bu sırada, herkesin kendi yerini alıp almadığını görmek için, bir an geçide göz attı. Laik yardım dernekleri en önde yürüyor; dinsel dernekler, okullar, kıdem sırasıyla arkadan geliyordu. Minimini çocuklar vardı, kızlar gelinler gibi ak entariler giymişlerdi; oğlanlar, saçları kıvrıkcık, başlan açık, yabanlık giysileriyle prensler gibi süslü, hoşnut, hepsi daha şimdiden gözleriyle annelerini anyorlardı. Zayıf çıplak omuzlarında bir koyun postuyla Jean-Baptiste kılığına girmiş dokuz yaşında bir koca oğlan, ortada tek başına yürüyordu. Pembe kurdelelerle süslü dört minimini kız, üzerinde olgun bir başak resmi bulunan muslinden bir bayrak taşıyorlardı. Soma, bir Meryem bayrağının çevresine toplanmış büyük kızlarla, üzerine bir Saint Joseph resmi işlenmiş kırmızı ipekliden bayraklarıyla karalar giyinmiş kadınlar, yıldızlı sopalann ucunda sallanan kadife bayraklar, saten bayraklar geliyordu. Tarikat üyesi erkekler de daha az kalabalık değildi;

renk renk kılıkları içinde keşişler vardı; hele dimiler giymiş, kukuleteli, kül rengi keşişlerin, üzerinde las çilesi aygıtları asılı duran tekerlekli, çok büyük bir çarımçı tasvirini taşıyan simgesi dikkati çekiyordu.

Çocuklar görünür görünmez, Angélique sevgiyle:

- Aman! Ne cici şeyler! Şunlara bakın! dedi.

Ancak bir çizme boyunda, pek pek üç yaşında bir minimini, ufacık ayakları üzerinde sendeleyerek, gururlu bir edayla, öylesine tuhaf yürüyordu ki, Angélique elini sepete daldırdı, ona bir avuç gül fırlattı. Çocuk, gözden yitiyordu. Omuzlarında, saçlarının arasında güller kalmıştı. Onu sevimli bulanların sevgi dolu gülüşleri, çabucak herkese yayıldı; her pencereden çiçek yağmaya başladı. Sokağın uğultulu sessizliği ortasında, alayın boğuk ayak seslerinden başka bir şey işitilmiyor; avuç avuç çiçekler, sessiz bir uçuşla kaldınma dökülüyordu. Çok geçmeden, yerleri çiçek kapladı. Ama laiklerin düzgün adımlarla yürüyüşünü görüp içi rahat eden Rahip Cornille, topluluğun iki dakikadan beri duraklamasından kaygılanarak sabırsızlanmıştı; alayın basma doğru seğirtti; geçerken gülümseyerek Hubertleri selamladı.

Sanki alayın öte başında mutluluğunu bekliyormuş gibi coşmaya başlayan Angélique:

- Neden yürümüyorlar, kuzum? dedi.

Hubertine, ağırbaşlı edasıyla yamıt verdi:

- Koşup da ne yapacaklar?

Hubert:

- Yol tıkanmıştır, belki de duraklardan biri daha bitmemiştir, diye açıkladı.

Meryem kızları, ilahi okumaya başlamışlardı; ince

sesleri, havada billur duruluğuyla yükseliyordu. Alay, yer yer kıpırdaşıyordu; sonunda yeniden ilerlemeye başladı.

Şimdi laiklerin ardısıra, kiliseden rahipler derece sırasına göre çıkıyorlardı. Hepsinin sırtlarında beyaz harmaniyeler vardı; kapı altına gelince başlarına başlıklarını giyiyorlardı; hepsinin elinde yanar birer mum vardı; sağdakiler sol ellerinde, sıradan dışarı çıkarak tutuyorlar, kımıldayan bu iki dizi ufacık alev, bol gün ışığı ortasında görünmüyordu bile. Önce büyük manastır papazları, dinsel dairelerin papazları, bağımsız kilise papazları çıktılar; sonra papaz cıraklarıyla katedralin rahipleri, onların peşisıra beyaz kaftanlar giymiş danışman rahipler geliyordu. Onların ortasında, kırmızı ipekliden kaftanlarıyla zikirciler vardı; yüksek sesle ilahi okumaya başlamışlardı; bütün rahipler topluluğu, bu ilahiye daha hafif bir sesle karşılık veriyordu. *Pange Lingua* ilahisi, kusursuz olarak yükseldi; ufacık mum alevlerinin soluk altın yıldızlarla yer yer beklelediği harmaniyelerin uçuşan kanatları, sokağı büyük bir muslin hışırtısıyla dolduruyordu.

Angélique:

- Oo! Sainte Agnès! dedi.

Dört rahip yamağının, dantelalı ve mavi kadifeden bir sedyede taşıdığı ermiş kıza gülümsüyordu. Her yıl, onun yüzyıllardan beri içinde uyanık durduğu karanlıktan böyle dışarı çıkıp vücudunu örten altın sarısı uzun saçlarının içinde, bol gün ışığında başkalaştığını gördükçe, şaşmıyordu. Ufak elleri, ufak ve ince ayakları zamanla kararmıştı; ince, küçük kız yüzüyle, çok yaşlı olduğu halde, yine de nasıl gençti.

Onun arkasından Monsenyör'ün gelmesi gerekiyordu.

Kilisenin içinden sallanan buhurdanların şangırtısı duyuluyordu.

Fısıldaşmalar oldu; Angélique:

- Monsenyör geliyor... Monsenyör geliyor... dedi.

O dakikada Angélique, gözleri geçip giden ermiş kızda, eski öyküleri anımsıyor; Agnès'in yardımıyla Beaumont'u vebadan kurtaran Hautecour soyundan yüksek markileri, onun resmine tapan, gelip onun önünde diz çöken V Jean'ı ve bütün onun soyundan olanları anımsıyordu; tansığı başaran bütün senyörlerin, bir prensler soyu gibi, birer birer geçit yaptıklarını görüyordu.

Geniş bir alan boş kalmıştı. Soma, asayı korumakla görevli papaz, onu kıvrık ucu kendisine dönük, dümdüz tutarak ilerledi. Arkadan, her birinin yanında kayık biçimi bir buhurdan taşıyan birer yamak olduğu halde geri geri giden ve ellerindeki buhurdanları hafif hafif sallayan iki buhurdan çömezi görüldü. Erguvan kadifeden, sırma saçaklı büyük sayvan, kapının bir kanadından güçlükle çıktı. Ama, düzen çabucak kuruldu; görevliler sayvanın kollarına yapıştılar. Altında Monsenyör, kendisine bağlı diyakoslann arasında, sırtında beyaz omuzluk, kutsal ekmeği dokunmadan çok yüksekte tutan ellerine omuzluğun iki ucu sanlı, açık baş, ilerliyordu.

Buhurdan çömezleri hemen açılmışlardı; buhurdanlar, hızla savrularak, ince zincirlerinin hafif şingırtısıyla, ölçülü biçimde salmıyordu.

Angélique, Monsenyör'e benzeyen birini nerede görmüştü acaba? Bütün alınlar dinsel bir coşkuyla eğiliyordu. Ama Angélique, başım hafifçe eğmiş, ona bakıyordu. Monsenyör'ün boyu uzun, ince ve soyluydu; altmış yaşın-

da olmasına karşın görkemli bir gençliği vardı. Kartal bakışlı gözleri pırıldıyor, irice burnu, gür büklümler halindeki ak saçlarının yumuşattığı yüzündeki yüksek egemenlik anlatımını artırıyor. Angélique, onun yüzündeki solgunluğu ayırıyor; yanaklarına bir kan dalgasının yayıldığını sandı. Belki de bu, yalnızca örtülü ellerinde taşıdığı, onu gizemli bir pırıltıya gömen, altodan büyük güneşin yansımasıydı.

Bu yüze benzer bir yüzün amsı, kesinlikle içinde uyanıyordu. Monsenyör, daha ilk adımlarda diyakoslanıyla nöbetleşe olarak, yavaş sesle mezmurun ayetlerini okumaya başlamıştı. Gözlerini, Angélique'in bulunduğu pencereye doğru çevirince, genç kız titredi; Monsenyör, ona her türlü tutkunun boş olduğunu söyleyen gururlu bir soğuklukta, pek ciddi görünmüştü. Bakışları, meleğin ziyaret ettiği Meryem, çarminın dibinde oturan Meryem, göğe çekilen Meryem tasvirli üç eski zaman işlemlerine gitmişti. Bu gözler, hoşnutluk belirtisi göstermediler; soma, aşağıya bakarak Angélique'in üzerinde durdular; genç kız, yürek coşkuluğu arasında, bu gözlerin sertlikten mi yoksa yumuşaklıktan mı solgunlaştıklarını anlayamadı. Gözler, yeniden kutsal ekmeğe dönmüş, kırıltısızlaşmış, büyük altın güneşin yansımasıyla pırıldıyorlardı. Buhurdanlar hızla savruluyor, ince zincirlerin hafif şingirtisiyle iniyor, bir küçük bulut, bir günlük dumam havada yükseliyordu.

Ama, Angélique'in yüreği çatlacak gibi atıyordu. Sayvanın arkasında başlığı; iki meleğin göğe çektiği Saunte Agnès'i, her telini, aşkıyla işlediği yapıtım görmüştü; parmakları bir tülle sanlı bir rahip, onu kutsal birşey gibi sofuca taşıyordu. Angélique orada, sayvanın arkasından

yürüyen laiklerin, devlet memurları, subaylar, yüksek memurlar kalabalığının içinde, ön safta, ince ve kumral, kara giysili Félicien'i görüp tanımıştı; kıvrık saçları, irice düz burnu, kara gözleriyle gururlu bir güzelliği vardı. Angélique onu bekliyordu; onun, sonunda prens kılığına girmiş olmasına şaşmamıştı. Yalanının başışlanması için yalvaran kaygılı bakışım, genç kız aydınlık bir gülümseyişle karşıladı.

Hubertinc, şaşkınlıkla:

- A! diye mırıldandı, o delikanlı değil mi, bu?

Félicien'i o da tanımıştı; arkasına dönüp de kızını değişik bir yüzle görünce kaygılandı.

- Bize yalan mı söyledi, öyleyse? Niçin söyledi, sen kavrayabiliyor musun? Bu delikanlının kim olduğunu biliyor musun?

Evet, belki de biliyordu. Yeni yeni sorulara içinden bir ses yanıt veriyordu; ama, kendisine soru sormayı göze alamıyor, sormak istemiyordu. Zamanı gelince, iş kesin olarak anlaşılacaktı. O zamanın yaklaştığım, taşkın bir gurur ve tutkuyla duyuyordu.

Hubert, karısının arkasından eğildi.

- Ne var kuzum? dedi.

O, hiçbir zaman olup bitenlere dikkat etmezdi. Hubertine, delikanlıyı kendisine gösterince, onun Félicien olduğunu anlamadı.

- Yok canım, o değil, dedi.

Bunun üzerine Hubertine, aldanmış gibi gözüktü. En akıllıca davramış buydu; soruşturup öğrenecekti.

Ama Monsenyör'ün, sokağın köşesinde, durağın yeşillikleri arasında kutsal ekmeği günlükle tütsülediği sıra-

da duran alay, yeniden ilerlemek üzereydi; sepete daldır-
dığı elini çıkarmayı unutan Angélique, kavradığı son bir
avuç gül yaprağını, sevinçli bir coşkuyla, pek çevik bir fir-
latışla attı. Raslantı bu ya, Félicien de yürümeye başlamış-
tı. Çiçekler yukardan dökülüyordu. İki yaprak yavaş yavaş
salınarak onun saçlarına kondu.

Artık alayın sonu gelmişti. Sayvan, Grand Rue'nün kö-
şesinde gözden yitmişti; alayın ucu uzaklaşıyor, sokağı,
üstüne basılan güllerin yükselttiği kekremsi koku içinde,
ıssız, dinsel, inançlı bir dalgınlıkla kendinden geçmiş gi-
bi bırakıyordu. Hâlâ, uzaktan buhurdanların her savrulu-
şunda inen ince zincirlerin şingirtisi, gitgide daha hafif
iştiliyordu.

Angélique:

- Ah anne, ne olursun? dedi, kiliseye gidelim de, dö-
nüşlerini görelim.

Hubertine, önce olmazlandı, ama kendi de kuşkusu-
nu gidermek için öyle bir istek duyuyordu ki, razı oldu.

- Peki, istiyorsan birazdan gideriz.

Ama, sabretmek gerekiyordu. Angélique, yukarı çı-
kıp bir başka şapka giymiş, yerinde duramıyordu. İki de bir
pencerenin önüne geliyor, sokağın başına bakıyor, gökyü-
zünü bile araştırır gibi gözlerim yukarı kaldırıyordu; bir
yandan da yüksek sesle konuşuyor; alayı adım adım izli-
yordu.

- Basse Sokağı'mn alt başından iniyorlar... Hah! İşte
şimdi alana, kaymakamlık yapısının önüne çıkacaklar...
Beaumont-la-Ville'in uzun yolları da bitmek bilmez ki,
hem o bezirganlar, Sainte Agnès'i görmekten ne zevk alır-
lar?

Gökte, sırmalı bir kumaştan, özenle kesilip çıkarılmış gibi ince bir pembe bulut yüzüyordu. Bütün kent yaşamlarını durduğu, Tanrı'nın evinden dışarı çıktığı, herkesin günlük çalışmalarına yeniden başlamak için, onun, evine götürülmesini beklediği, havanın durgunluğundan seziliyordu. Karşıda, kuyumcunun mavi örtüleri, mumcunun kırmızı örtüleri hâlâ dükkânlarının önünde asılı duruyordu. Sokaklar uyuyor gibiydi; artık, bir sokaktan ötekine, yavaş adımlarla geçen papazların yürüyüşünden başka birşey kalmamıştı; alayın gidişi, kentin her noktasından seziliyordu.

- Anne, anne, inan olsun ki Magloire Sokağ'ın bamsdalar. Yokuşu çıkacaklar.

Yalan söylüyordu, saat daha altı buçuktu; alay asla yediği çeyrek gecedden önce kiliseye dönmeyecekti. Angeli-que, sayvanın o anda Ligneul'ün aşağı liman kıyısından geçmesi gerektiğini pek iyi biliyordu, ama öyle tezcanlıydı ki:

- Anne çabuk olalım, yer bulamayacağız.

Hubertine sonunda gülümsemekten kendini alamadı:

- Haydi, gel bakalım, dedi.

Hubert:

- Ben kalıyorum, dedi. Nakışlan çividen indireceğim, sofrayı kuracağım.

Kilise onlara boş gözüktü; çünkü, Tann orada değildi. Sahibinin dönmesi beklenen altüst bir ev gibi, bütün kapılar açık kalmıştı. İçeriye çok az giren vardı; yalmzca, Roman biçeminde ciddi bir lahid olan büyük mihrap, kubbe altmm dibinde, iri mumların ışığıyla yıldız yıldız parlıyor; geniş tapınağın geri kalan kısımları, yanları, mihraplar, çöken akşam karanlığında loşluğa bürünüyor.

Angélique'le Hubertine, ağır ağır kilisenin içinde do-laşılar. Yapının alt kısmı basıktı, yanlardaki tam kemer-ler, bodur sütunlara dayanıyordu. Ana kız, lahitler gibi gö-mülü, kara renkli mihraplar boyunca ilerliyorlardı. Soma, ana kapmm önünden, orgların tahtaboşu altından geçtik-leri sırada, hantal ve Roman biçemi temelin yukarisına doğru atılan kubbealtının yüksek, Gotik pencerelerine doğ-ru gözlerini kaldırınca, bir kurtuluş izlenimi duydular. A-ma, güneydeki yan kısımdan geçerek yürüyünce, boğul-ma yeniden başladı. İki yan cephenin ortasında haç gibi olan noktada, dört köşede dört ulu sütun yükseliyor, kub-beyi tanıyordu; orada da, mor bir aydınlık vardı; gün ışığı, yan cephelerin süsleri üzerinde veda ediyordu. Zikirci-ler üç basamağı çıkmışlardı, en eski tarihte yapılmış kısım olan, mezar kadar gömük mihrap kısmının parmaklığının çevresinde döndüler. Zikir yerini dört yamndan kapatın çok işlemeli eski parmaklığa dayamp bir an durdular; ufa-cık alevleri, kabartma çiçeklerle süslü çok nefis sıraların eski meşeleri üzerine yansıyan büyük mihraba baktılar. Böylece, başlarını yeniden kaldırıp, yüksek kubbealtının soluğunu duydıklarını sanarak başladıkları noktaya dön-düler; gitgide artan karanlık geriliyor, üzerinde yaldız ve boya artıkları silikleşen eski duvarları genişletiyordu.

Hubertine:

- Çok erken olduğunu ben biliyordum, dedi.

Angélique, yanıtlamadan mırıldandı.

- Nasıl da büyük!

Kiliseyi tanıımıyormuş, ilk kez görüyormuş gibi geli-yordu. Gözleri, kaskatı duran iskemle dizileri üzerinde do-laşılıyor, mihrapların derinliğine sokuluyordu; orada, ka-

ramların artmasından, yalnızca mezar taşlarının varlığı seziliyordu. Ancak Hautecoeur mihrabı gözüne çarptı, sonunda onarılmış olan renkli camı, sönen gün ışığında bir düşleme benzeyen Saint Georges tasviriyle görüp tanıdı. Bu onu çok sevindirdi.

O sırada, katedrali bir uğultu canlandırdı, büyük çan yeniden çalmaya başlamıştı.

- Hah! dedi, işte geliyorlar, Magloire Sokağı'ndan yürüyorlar.

Bu kez doğruydı; bir insan dalgası, yan cepheleri doldurdu; alayın dakikadan dakikaya yaklaştığı belliydi. Çanın havalanmalarıyla, dışardan gelip ardına değin açık ana kapıdan giren engin bir solukla, bu duygu büyüyordu; Tanrı, evine dönüyordu.

Angélique, Hubertine'in omzuna yaslanmış, ayaklarının ucuna basarak yükselmiş, tekerlek biçimi Cloître Alam'mın ak alacakaranlığında belli olan o açık ve büyük kapıya bakıyordu. Önce diyakos yardımcısı, elinde haç, yanında şamdanları taşıyan iki yamağıyla göründü; onların ardısira törenci Rahip Cornille, soluk soluğa ve bitkin durumda, telaşla geliyordu. Kilisenin kapısında, her yeni gelen bir saniye keskin ve güçlü bir gölge olarak beliriyor, soma içerinin karaltısına gömülüp siliniyordu. Laikler, okullar, birlikler, dernekler hep geliyorlardı; bayrakları birer yelken gibi sallanıyor, birdenbire karanlığa boğuluyordu. İnce, melek sesleriyle ilahi okuyarak giren Meryem kızlarının solgun topluluğu yine göründü. Katedral boyuna insan yutuyor, kubbealtı yavaş yavaş doluyor, erkekler sağa, kadınlar sola birikiyordu. Gece karanlığı çökmüştü, uzakta alan, kıpırdayan yüzlerce küçük aydınlıkla benek benek

kıvılcırlandı; içeri girme sırası rahiplere gelmişti; insan dizilerinin dışımda, ellerinde yanan mumlarla san ışıklı iki dizi insan kapıdan geçti. Mumlar birbirini kovalıyor, çoğalıyor, büyük manastır papazlarının, çevre kilise papazlarının, katedral ramplerinin, mezmur okumaya başlayan zikircilerin, beyaz harmaniyeli danışman papazların sonu gelmiyordu. O zaman kilise, azar azar aydınlandı; bu panlıtılı alevlerle panl panl, bir yaz göğü gibi yüzlerce yıldızla doldu.

İki boş iskemle vardı, Angélique birinin üstüne çıktı. Hubertine:

- İn, yasaktır, diyordu.

Ama o inat ediyor, aldırmaksızım:

- Niçin yasak olsun? diyordu. Görmek istiyorum...

Ooh! Ne güzel!

Sonunda, annesini de kandırdı, onu da öteki iskemlenin üstüne çıkardı. Şimdi bütün katedral, panl panl yanıyordu. İçinde dolaşan bu mum salıntısı, yanların basık kubbeleri altında yansılıyor, mihrapların derinliğinde, bir sandığın camı, bir sandık kürsüsünün yaldızı pımlıyordu. Mihrabın parmaklığı içinde, yeraltı mezarlarına varıncaya dek her yerde, ışıklar uyanıyordu. Zikir yeri tutuşan mihrabıyla, panldayan sıralanıyla, gül biçimi süsleri kapkara belli olan eski parmaklığıyla, aydınlık saçıyordu. Kubbealtımın yüksekliği daha belli oluyor; aşağıda, tam kemerlerin dayandığı bodur, ağır sütunlarıyla; yukarda, gittikçe incelen dizi dizi direkleriyle, kemerlerin kırık eğimleri arasında, bir inanç ve aşk atılımıyla ışığın nurlanışı gibi, geliyordu.

Ayak sesleri ve kımıldatılan iskemlelerin takırtılan

arasında, buhurdan zmcMerinin şingirtısı yeniden işitildi. Orglar, hemen yüce bir ezgi çaldılar; bu ezgi taşı, kemerleri bir yıldırım gümbürtüsüyle doldurdu. Monsenyör geliyordu, henüz alandaydı. O sırada, Sainte Agnès, hep rahip yamaklarının elleri üstünde, yüzü mumların ışığında dinginleşmiş gibi, dört yüzyıllık düşüncelerine dönmekten hoşnut, kilisenin mihrabına ulaşmıştı. Sonunda, önde asa, arkada başlık, kutsal ekmeği omuzluğa sanlı iki eliyle aynı biçimde tutarak Monsenyör girdi. Kubbealtının ortasında ilerleyen sayvan, zikir yerinin parmaklığı önünde durdu. Orada, bir parça kargaşalık oldu, bağlı görevliler, piskoposa bir parça yaklaştılar.

Félicien, başlığın arkasından görüneliberi, Angélique gözlerini ondan ayırmıyordu. Raslantı bu ya, delikanlı da sayvanın sağ yamna geçmiş bulundu; tam o sırada, Angélique, Monsenyör'ün ak saçlı başıyla Félicien'in kumral başını aynı anda gördü. Gözkapaklanmn üzerinde bir alev dolaşmıştı; ellerini bitişirdi, yüksek sesle:

- Ooo, Monsenyör, Monsenyör'ün oğju! dedi.

Gizini ağzından kaçınıyordu. Bu, elinde olmadan yüksektiği bir bağınştı; benzerlMerinin birden beliren ışığı ortasında, sonunda ortaya çıkan gerçektir. Belki, Angélique, için için bunu önceden biliyordu; ama, kendi kendisine söylemeyi göze alamayacaktı; oysa şimdi, gerçek besbelli görünüyor, gözlerim kamaşmıyordu. Kendisinden ve eşyadan, her yandan anılara yükseliyor, onun bağırmasını yineliyordu.

Hubertine, şaşkınlıkla:

- Bu çocuk mu Monsenyör'ün oğlu? diye mınıldandı.
Çevrelerine birtakım insanlar toplanmıştı. Onlan ta-

nıyorlar, basbayağı bezden tuvaleti içinde hâlâ pek güzel olan anneyi, beyaz ipekli entarisiyle bir melek gibi ince kızını beğeniyorlardı. Öyle güzeldiler ve çıktıkları iskemlelerin üstünde öyle göz önünde idiler ki, gözler yukarı kalkıyor, onlara dalıp kalıyordu.

Kalabalık arasında bulunan Lemballeuse Ana:

- Elbette madamcığım, dedi, elbette... Monsenyör'ün oğlu ya! Nasıl, bilmiyor muydunuz? Hem de güzel delikanlıdır, zengindir; öyle zengindir ki, istese kenti satın alır. Milyonları var, milyonları!

Hubertine sapsarı kesilmiş, dinliyordu. Yaşlı dilenci kadın:

- Öyküsünü dinlemiştinizdir değil mi? Annesi onu dünyaya getirirken öldü; Monsenyör, işte o zaman papaz oldu. Şimdi, onu yanma çağırmaya razı olmuş... VII. Félicien d'Hauteceur; de ki bir prens!

O zaman Hubertine, yazıklanır gibi elini salladı. Angélique de, gerçekleşen hülyasının karşısında, sevince gömüldü. Hâlâ şaşmıyordu; onun en zengin, en güzel, en soylu insan olması gerektiğini biliyordu; ama sevinci sınırsız, eksiksiz, önceden kestiremediği engeller karşısında tasafsızdı. Sonunda Félicien kendisini tanıtıyordu. Şimdi sıra ona gelmişti, o da kendisini veriyordu. Mumların ufakık alevlerinde, altın sel gibi akıyor, orglar çalıyor, onların nişan törenini kutluyor, görkemli bir geçit yapıyordu. I. Norbert, V Jean, soma en sonuncusu, kumral başım ona doğru çeviren VII. Félicien, Meryem yeğenlerinin torunlarındandı, beydi; babasının yanında, gösterisiyle kendisini gösteren görkemli İsa'ydı.

Félicien de, tam o sırada ona gülümsüyordu; Angéli-

que, kendisini iskemlenin üstünde ayakta, kalabalığın tepesinde yanakları al al, gururlu ve sevdalı olarak gören Monsenyör'ün öfkeli bakışının ayırdına varamadı.

Hubertine, umutsuzlukla içim çekti.

- Ah, zavallı çocuğum! dedi.

Koruman papazlarla rahip yamakları, sağlı sollu sıralanmışlardı; baş diyakos, kutsal ekmeği Monsenyör'ün elinden aldı, mihrabın üstüne koydu. Zikirciler, son kutsalma duası olan "*Tantum ergo*"yu gürül gürül okuyorlardı, kayık biçimi buhurdanlardan günlük dumanlan tütüyordu, ilahi sesi birdenbire susmuştu. Âlev alev yanan, rahiplerle halkın doldurup taşırdığı kilisenin ortasında, yüksek kubbelerin altoda Monsenyör, yeniden mihraba çıktı, büyük alto güneşi iki eliyle tuttu, havada üç kez dolaştırdı, ağır ağır bir haç çıkardı.

IX

Aynı akşam Angélique, kiliseden döndükten sonra onu birazdan, bir kez daha göreceğini düşünüyordu; "C-los-Marie'ye gelecek, ben de inip onunla konuşacağım." Gözleri, birbirlerine bu randevuyu vermişti.

Yemeği her zamanki gibi mutfakta, ancak sekizde yediler. Hubert, bu yortu gününden çoşan yüreğiyle, yalnızca kendisi konuşuyordu. Hubertine, ciddi duruyor, tek tük yamı veriyor; büyük bir iştahla yemek yediği halde, kendini tümüyle hülyasına veren, çatalı ağzına götürdüğünün ayırdama bile varmadan bilinçsiz olarak yiyen genç kızdan gözünü ayırmıyordu. Hubertine, onun içini açıkça okuyor, bu masum ahım içinde düşüncelerin oluştuğunu ve birbirini kovaladığını; duru bir suyun saydamlığı altından görür gibi teker teker görüyordu.

Saat dokuzda, bir çingirak sesi işitip şaşırıldı. Gelen, Rahip Cornille'di. Yorgunluğuna karşın, Monsenyör'ün o üç eski işleme panoyu pek beğendiğini söylemeye gelmişti.

- Evet, benim yammda söz etti bundan, dedi. Haber alırsanız hoşnut olacağınızı biliyordum.

Monsenyör'ün sözü geçince kulak kabartan Angélique, alaydan konuşulmaya başlanır başlanmaz, yemden düşüncelerine daldı. Birkaç dakika sonra, ayağa kalktı.

Hubertine:

- Nereye gidiyorsun? diye sordu.

Sanki, ayağa niçin kalktığını kendi de düşünmemiş gibi, bu soru onu şaşırttı.

- Odama çıkıyorum anne, çok yorgunum, dedi.

Ama onun yukarı çıkışının asıl nedeninin, mutluluğuyla yalnız kalmak istemesi olduğunu, Hubertine seziyordu.

- Gel, beni öp.

Genç kızı göğsüne bastırduğunda, onun, kollar arasında ürperdiğini duydu. Her akşamki öpücüğünün tersine bu seferki sanki baştan savma oldu. O zaman, pek ciddi, kızın yüzüne dikkatle baktı; kabul edilen randevuyu, o randevuya gitmek özlemini gözlerinde okudu.

- Akimi basma al, iyi uyu... dedi.

Angélique, Hubert'le Rahip Cornille'e iyi geceler diledikten soma odasına çıkmıştı; gizinin dudaklarının ucuna geldiğim öyle duyumsamıştı ki, telaşlandı. Annesi, onu bir an daha yüreğine bastırıp tutsaydı gerçeği söyleyecekti. Anahtarı iki kez çevirip odasına kapandıktan sonra, ışık gözlerini kamaştırdı, mumu üfledi. Ay, gittikçe daha geç çıkmaya başlıyordu. Gece, çok karanlıktı. Soyunmadan, karanlıklara açılan pencerenin önüne oturdu, saatlerce bekledi. Dakikalar dopdolu geçiyordu, aklında hep aynı düşünce vardı; gece yansı olunca, aşağı inip onunla buluşacaktı. Bu, pek doğal olacaktı; Angélique, nasıl davranacağını, adım adım, teker teker her devinimiyle, düşlerindeki kolaylıkla görüyordu. Kendisi yukarı çıktıktan hemen sonra, Rahip Cornille'in gittiğim işitmişti. Arkasından, Hubertler de odalarına çıktılar. Oda kapılanımı iki kez açıldığını, kaçamaklı adımları merdivene doğru ilerlediğini işitir gi-

bi olmuştı; sanki birisi oraya gelmiş, bir an kulak verip dinlemişti, soma, ev derin bir uykuya gömülür gibi oldu.

Saat on ikiyi çalınca, Angélique kalktı.

- Haydi bakalım, beni bekliyor, dedi.

Kapısını açtı, arkasından kapamadı bile. Hubertlerin odasının önünden geçerken, merdivende durdu, kulak kabarttı; ama hiçbir şey, sessizliğin ürpertisinden başka hiçbir şey işitmedi. Aslında pek dingindi, ne ürküyordu, ne telaş ediyordu, suç işlediğini anlayamıyordu. Onu yürüten bir güç vardı; bu iş ona o denli yalın görünüyordu ki, bir tehlike olabileceği aklına gelse, gülüp geçecekti. Aşağıya inince, mutfaktan geçerek bahçeye çıktı, kapıyı örtmeyi yine unuttu. Soma, hızlı adımlarla Clos-Marie'ye açılan küçük kapıya ulaştı, onu da ardına dek açık bıraktı; Clos-Marie'ye girince, koyu karanlığa karşın hiç duraksamadı; doğruca kalas köprüye yürüdü, Chevrotte deresini aştı, her ağacımı tanıdığı alışık bir yerdeymiş gibi, el yordamıyla ilerledi. Sağa döndü, söğütün altında ellerini ileri uzatması, orada kendisini beklediğini bildiği kimsenin ellerine değmesine yetti.

Angélique, bir an sessiz durdu, Félicien'in ellerini avuçlarında sıktı. Birbirlerini göremiyorlardı; gök, bir sıcak buğusuyla kaplanmıştı; yeni doğmaya başlayan incelmış ay, bu buğuyu henüz aydınlatmıyordu. Genç kız, karanlıklar içinde konuştu; bütün yüreği, duyduğu büyük sevinçle açıldı.

- Ah! benim sevgili senyörüm, sizi nasıl da seviyorum, size çok teşekkür ederim!

Sonunda, onun kim olduğunu öğrendiği için gülüyor, umduğundan da genç, güzel, zengin olduğu için ona teşekkür-

kür ediyordu. Bu, hülyasının ona verdiği aşk armağanı karşısında bir neşe, hayranlık ve minnet çılgılığıydı.

- Siz kralınız, efendimsiniz, işte sizinim; yalnızca bir şeye yazıklanıyorum; bu denli az sizin olduğuma... Ama, sizin olmakla gurur duyuyorum, benim de kraliçe olmam için, sizin beni sevmeniz yeter... Biliyordum, sizi bekliyordum, ama siz yüreğimde bunca büyüdüğünüzden beri yüreğim de genişledi... Ah! Benim sevgili senyörüm, size ne çok teşekkür ediyorum, sizi nasıl seviyorum, bir bilseniz!

O zaman, Félicien yavaşça kolunu onun beline doladı:

- Evime gelin, diyerek onu yürüttü.

Onu, arsız otların arasından geçirerek Clos-Marie'nin ucuna dek götürdü; Angélique, piskoposluk konağının bir zamanlar kapalı olan eski parmaklığından, onun her akşam nasıl geçtiğini anladı. Félicien, bu parmaklıklı kapıyı açık bırakmıştı, Angélique'i, kolunda, Monsenyör'ün büyük bahçesine soktu. Gökte yavaş yavaş yükselen ay sıcak buğulardan bir örtünün arkasına gizlenmiş, onları bulanık bir saydamlıkla ağartıyordu. Üzerinde tek yıldız gözükmeyen gök kubbe, gecenin dinginliği içinde, sessizce dökülen bir ışık yığımla doluydu. Bahçeden geçen Chevrotte deresinin üst başına doğru ağır ağır ilerlediler; Chevrotte burada, çakıllı bir yokuş üzerinde hızla akan dere değildi; top ağaçlar arasında gezinen sessiz, uyuşuk bir suydü. Aydınlık pusun altında, ışığa gömülü yüzen bu ağaçların arasında, bu cennet ırmağı bir düşte akar gibi görünüyordu.

Angélique, neşeyle sürdürüyordu konuşmasını:

- Öyle kolunuzda olduğum için öyle övünüyorum, öyle mutluyum ki!

Bu denli yalınlığın ve çekiciliğin büyülediği Félicien, genç kızın sıkılganlık duymadan, hiçbir şey saklamadan konuşmasını, düşündüklerini yürek saflığıyla açıkça söylemesini dinliyordu.

- Ah sevgilim, dedi, beni böyle cana yakın, bir parça sevmek iyiliğinde bulunduğunuz için, asıl ben size minnet duymalıyım... Yine söyleyin, beni nasıl seviyorsunuz? Kim olduğumu sonunda öğrendince ne duyduğunuzu bana söyleyin.

Ama, Angélique elini şirin bir sabırsızlık tavrıyla kaldırıp onu susturdu.

- Hayır, hayır; sizden söz edelim, yalnızca sizden. Benim ne değerim var? Benim kim olduğumun, ne düşündüğümün önemi var mı? Şimdi, yalnızca siz varsınız artık.

Ona sokuluyor, büyülü dere boyunca adımlarını ağırlaştırıyor; sonu gelmez sorular soruyor; Félicien'in çocukluğunu, gençliğini, babasından uzakta geçirdiği yirmi yılı, her şeyi öğrenmek istiyordu.

- Anneniz sizi doğurduktan sonra ölmüş, biliyorum; siz de yaşlı bir papaz olan amcanızın yanında büyümüşünüz... Monsenyör sizi görmek istemiyormuş, onu da biliyorum...

Félicien, yavaş ve geçmişten gelir gibi uzak bir sesle konuştu:

- Evet; babam, annemi deli gibi sevmiştii, ben dünyaya gelip onu öldürdüğüm için suçluydum... Amcam, bana ailem konusunda hiçbir şey söylemiyordu; sanki kendisine emanet bir yoksul çocuğuymuşum gibi, beni sert davranarak büyütüyordu. Gerçeği çok geç, ancak iki yıl önce öğrendim... Ama şaşmadım, arkamda bu büyük serveti du-

yumsuyordum. Her türlü çalışma canımı sıkıyordu; elimden, kıırda bayırda koşmaktan başka iş gelmiyordu. Soma, küçük kilisemizin renkli camlarına tutkuyla bağlandım.

Angélique gülüyor, Felicen de onunla birlikte neşeleniyordu.

- Ben de sizin gibi bir işçiyim, camları boyayarak yaşamımı kazanmaya karar vermişim ki, bütün bu servet üzerime yıkıldı... Amcam, benim bir iblis olduğumu, papazlığa asla giremeyeceğimi kendisine yazdıkça, babam çok üzülüyormuş! Benim papaz olduğumu görmek, onun kesin isteğiydi; belki de, papaz olursam annemi öldürerek girdiğim günahın kefareti ödeneceğimi düşünüyordu. Ama, sonunda yumuşadı, beni yanma çağırdı... Ah! Yaşamak! Yaşamak ne güzel şey! Sevmek ve sevilmek için yaşamak!

Dingin geceyi ürperten bu çığlıkta, sağlıklı ve el değmemiş gençliğinin ürpertisi vardı. Bu çığlık tutkuydu, annesini öldüren tutkuydu; onu, gizler içinde açılmış bu ilk aşka fırlatan tutkuydu. Bütün coşkunluğunu, güzelliğini, dürüstlüğünü, bilgisizliğim ve yaşama karşı duyduğu doymaz iştahını bu çığlık özetliyordu.

- Ben de sizin gibiydim; bekliyordum, pencerenizde gördüğünüz gece, ben de sizi tamdım... Ne düşünülüyor-sunuz, söyleyin bana; bundan önceki günlerinizi nasıl geçiriyordunuz, anlatın...

Ama Angélique, onun ağzını yine kapattı.

- Hayır, sizden söz edelim; yalnızca sizden! İstiyorum ki hiçbir şeyiniz bana gizli kalmam... Sizi. tümüyle elimde tutayım, tümüyle seveyim!

Félicien'i tanımaktan duyduğu derin zevk içinde,

İsa'nın ayaklan dibinde bir kutsal kız gibi tapınırcasına, onun kendinden söz etmesini dinlemekten usanmıyordu. İkisi de, aym şeyleri, birbirlerini nasıl sevmiş olduklarını, şimdi nasıl seviştiklerim, hep aym şeyleri, sonu gelmeden yinelemekten bıkmıyordu. Hep birbirine benzeyen sözcükler dillerinin ucuna geliyor; hep yeni, akla gelmedik, derinliği ölçülemez anlamlar alıyordu. O derinliğe indikçe, o sözlerin müziğini dudaklarında tattıkça, mutlulukları artıyordu. Félicien, Angélique'in yalnızca sesiyle kendisini nasıl büyülediğim, yalnızca onu iştirmekle kölesi olacak derecede nasıl duygulandığımı ona açıklıyordu. Angélique, Félicien'in apak cildi, en küçük öfkede, bir kan dalgası akınıyla kızardığı zaman, nasıl zevkli bir korkuya kapıldığını söyledi ona. Şimdi, Chevrotte deresinin sisli kıyılarından ayrılmışlar, birbirlerinin bellerine sanırlmışlar, büyük karaağaçların yığını altına dalıyorlardı.

Angélique, yapraklı dallardan dökülen serinliğin zevki içinde:

- Ooh, bu bahçe, diye mınıldandı. Yıllar var ki, buraya girmek isterdim... İşte girdim... Sizinle birlikte girdim!

Félicien'e, kendisini nereye götürdüğünü sormuyor, yüzyıllık ağaç gövdelerinin karaltılan arasında, vücudunu onun koluna bırakıyordu. Ayaklar altında, toprak yumuşaktı. Yaprakların oluşturduğu kubbeler, kilise kubbeleri gibi çok yüksekti. Ne bir gürültü vardı, ne bir soluk; yüreklerinin atışından başka bir şey yoktu.

Sonunda, Félicien bir pavyonun kapısını itti.

- Girin, dedi, benim evimdesiniz.

Babası, onu bahçenin bu ıssız köşesinde, ayn yerde oturtmayı uygun görüyordu. Alt katta büyük bir salon, yu-

karda, tam bir daire vardı. Yer katındaki büyük salon bir lambayla aydınlanıyordu.

Félicien, gülümseyerek:

- Görüyorsunuz ya bir zanaatçının evindesiniz, dedi. Burası benim işliğimdir.

Gerçekten işlikti burası; cam üzerine resim yaparak, zanaata heveslenen bir zengin çocuğunun kaprisiydi. Félicien, XIII. yüzyılın eski yöntemlerini bulmuş, kendisini o dönemin gelişmemiş gereçleriyle başyapıtlar yaparken, eski zaman camcılarının biri sanıyordu. Üzerine erimiş tebeşir dökülü eski masa ona yetiyordu; orada, kırmızı boyayla resim çiziyor; elmasa gönül indirmedeğinden camlan kızgın demirle kesiyordu. Bir resme göre yaptırdığı, palanga denen küçük ocak, raslantı olarak doluydu; orada bir şey kaynatıyor, katedralin başka bir camım da onarmaya hazırlanıyordu; işlikte, sandıklar içinde soluk, akik, dumanlı, koyu, sedefi, yoğun, mavi, san, yeşil, kırmızı, kendisi için yaptıracağı her renkten cam vardı: Ama, oda enfes kumaşlarla döşenmişti; işlik, olağanüstü bir döşeme lüksü altında yitiyordu. Dipte, sehpa olarak kullanılan antika bir kürsü üzerine yaldızlı, büyük bir Meryem yontusu kırmızı dudaklanıyla gülümsüyordu.

Angélique, bir çocuk gibi sevinerek:

- Hem de çalışıyorsunuz, çalışıyorsunuz! diyordu.

Ocak pek hoşuna gitti, bütün işini kendisine anlatmasını istedi. Nasıl oluyor da, eski zaman ustalan gibi yalnızca karayla gölgelendirdiği, hamuruna renk kanştırılmış camlar kullanmakla yetiniyordu? Niçin ayrı ayrı, ufak insan tasvirleriyle kalıp, jestleri ve örtüleri keskinleştiriyordu; cam üzerine resim boyanmaya, mine yapılmaya, daha iyi resim çizilmeye başlanır başlanmaz düşmeye baş-

layan camcılık zanaatı konusunda düşünceleri neydi? Bir camekanın, salt saydam bir mozayik olması, en keskin renklerin en uyumlu bir sırayla dizilmesi, parlak ve zarif renklerle dolu bütün bir demet oluşturması gerektiği konusundaki görüşü neydi? Ama o sırada, için için camcılık sanatına aldırıldığı bile yoktu. Bu şeylerin, ilgiye değer bir tek noktası vardı ki, o da, Félicien'le ilgili olması, kendisini Félicien'le uğraştırması, sanki onun kişiliğinin bir parçası gibi olmasıydı.

- Ah! dedi, ne mutlu olacağız. Siz resim yaparsınız, ben nakış işlerim.

Félicien, Angélique'in bol lüks içinde rahat ettiği, güzelliğinin çiçekleneceği doğal bir çevre gibi görünen bu geniş salonun ortasında, onun ellerim tutmuştu. İkisi de, bir saniye sustular. Soma, yine Angélique konuştu.

- Ee, oldu bitti mi?

Félicien, gülümseyerek sordu.

-Ne?

-Evlenmemiz!

Félicien, bir saniye duraksadı. Çok beyaz yüzü, birdenbire kızarmıştı. Genç kız, kaygı duydu.

- Sizi öfkeliendiriyor muyum?

Ancak Félicien, onun bütün vücudunu kuşatan bir kucaklayışla ellerim sıkıyordu.

- Oldu, dedi. Sizin bir şeyi istemeniz yeter, engellere karşın, o şey yapılır. Benim varlığımın tek nedeni, size boyun eğmektir.

O zaman, Angélique sevindi.

- Evleneceğiz, bbbirimizi her zaman seveceğiz; bir daha birbirimizden hiç ayrılmayacağız, dedi.

Bundan kuşkusu yoktu, bu iş, hemen ertesi günü söylencedeki tansıklar gibi kolaylıkla oluverecekti; en küçük bir engel, en ufak bir gecikme, aklına bile gelmiyordu. Birbirlerini seviyorlarsa, onları niçin ayırsınlardı? İnsanlar, birbirlerini sever ve evlenirlerdi; bu pek sıradan birşeydi. Yüreğinde büyük, rahat bir sevinç vardı. Şaka yollu:

- Karar, karar, dedi, verin elinizi.

Félicien, o ufacık eli dudaklarına götürdü.

- Karar, karar, diye yanıt verdi.

Angélique, şafak söker de orada kalırım korkusuyla, aynı zamanda artık gizini açığa vurmak ivediliğiyle çekilip gideceği zaman, Félicien onu kendisi götürmek istedi.

- Hayır, hayır, gün doğmadan eve varamayız soma. Bu yolu kendi kendime pek iyi bulurum... Yarın görüşürüz.

- Yarın görüşürüz.

Félicien söz dinledi. Angélique'in arkasından bakmakla yetindi. Genç kız, karaağaçların loşluğu altında, ışık içinde yüzen Chevrotte deresi boyunca koşuyordu. Bahçenin demir parmaklığından aşmış, soma Clos-Marie'nin yüksek otları arasına dalmıştı. Hem koşuyor, hem güneş çıkıncaya dekbekleyemeyeceğini, en iyisinin, Hubertlerin kapısını vurup onları uyandırmak ve her şeyi söylemek olacağını düşünüyordu. Bu, bir mutluluk taşkınlığı, açık yürekliliğin bir başkaldırısıydı. Angélique, bunca uzun zamandan beri sakladığı bu gizi, beş dakika daha saklayamayacağını düşünüyordu. Bahçeye girdi, kapıyı örttü.

Angélique, orada, katedralin dibinde Hubertine'i gördü; karanlıkta, sıkı bir leylak yığınının kuşattığı taş peykeye oturmuş, onu bekliyordu. Uyanmış, bir kaygıyla durumu sezmiş; yukan çıkmış, kapılan açık bulunca işi anla-

mıştı. Sonra, yürek çarpıntısıyla, nereye gideceğini bilemeden, işleri büsbütün kaşıtırmaktan korkarak, bekliyordu.

Angélique, hiç utanç duymadan, yüreği sevinçten hoplayarak, artık saklayacak bir şeyi olmadığı için neşeyle gülererek, hemen onun boynuna sarıldı.

- Ah! Anne, oldu bitti!.. Evleneceğiz, öyle mutluyum ki! dedi.

Hubertine, yanıt vermeden önce, onu dikkatle süzdü. Ama, bu goncaya benzeyen erdenlik karşısında, bu duru gözler, bu saf dudaklar karşısında, korkusu geçti. Yalnızca, büyük bir üzüntüden başka bir şeyi kalmadı. Yanaklarından yaşlar yuvarlandı.

Bir gün önce, kilisede olduğu gibi:

- Zavallı çocuğum! diye sızlandı.

Angélique, hiç ağlamayan bu dengeli kadım bu durumda görünce şaşırıldı.

- Ne oluyor? dedi. Anne, kendinizi üzüyorsunuz... Doğru, yakışksız davrandım; sizden bir şey sakladım. Ama, bilseniz bu bana nasıl da ağır geldi! İnsan gizini önce söylemiyor, soma da söylemeyi göze alamıyor... Bağışlayın beni.

Hubertine'in yanma oturmuş, okşayan bir davranışla beline sarılmıştı. Eski peyke, katedralin bu yeşillik dolu köşesine gömülüyor gibiydi. Leylaklar, başlarının üzerinde gölge yapıyordu; genç kızın, aşı gülü verecek mi diye özenle baktığı yabangülü ağacı da vardı; ama, bir süredir ilgilenilmemiş bir durumda kendi kendine büyüyor, yeniden yabanillaşıyordu.

- Anne, size hepsini söyleyeceğim, gelin kulağınıza söyleyeyim.

Sonra, yavaş sesle, sonu gelmez bir sözcük tufanı içinde, en küçük olayları bile bir kez daha yaşayarak, yaşadıkça ateşlenerek, aşklarını ona anlattı. Hiçbir şeyi unutmuyor, günah çıkartır gibi belleğini kurcalıyordu. Hiçbir sıkılganlık da duyduğu yoktu; aşkının totuşturduğu kanı yanaklarını ısıtıyor, gözleri bir gurur aleviyle yanıyor, yine de sesini yükseltmeden fısıltı halinde, coşkuyla konuşuyordu.

Sonunda Hubertine, onun sözünü kesti; kendisi de yavaş sesle konuştu.

- Haydi, haydi, yine aldın yürüdün! Ne denli düzelmeye çalışsan, her seferinde fırtınaya yakalanmış gibi halalanıyorsun... Ah burnubüyük kız, ah! Ateşli kız, hâlâ mutfağı yıkamak istemeyen, kendi ellerini öpen o küçük kızsın!

Angélique, gülmekten kendini alamadı.

- Yooo, gülme, neredeyse ağlamak için gözyaşların yetmeyecek... Sen, onunla asla evlenemezsin, zavallı yavrum.

Angélique'in neşesi birdenbire sürekli, çm çm öten bir kakhahayla yükseldi.

- Anne, anne, ne söylüyorsunuz? Bana takılmak, beni cezalandırmak için mi bu?.. Öyle sıradan birşey ki! Bu akşam babasıyla konuşacak. Yarın, gelip size konuyu açacak ve bitirecek.

Angélique, buna gerçekten inanıyor muydu? Hubertine acımasız davranmak zorunda kaldı. Parasız, tanınmamış bir nakışçı kız, Félicien d'Hautecoeur'le evlenecek ha! Elli milyonluk zengin bir delikanlı! Fransa'nın en eski ailelerinden birinin son çocuğu!

Ama, her yeni engel karşısında, Angélique dingin bir sesle şu yanıtı veriyordu.

- Neden olmasın?

Bu gerçekten bir skandal; mutluluğu sağlayan sıradan koşulların dışında bir evlenme olacaktı. Bu evlenmeye engel olmak için her şey ayaklanacaktı. Her şeyle savaşmayı mı tasarlıyordu?

- Neden olmasın?

Monsenyör'ün, adıyla övündüğü, serüven türünden sevgilerden hoşlanmadığı söyleniyordu. Onu yumuşatacağını umabilir miydi?

- Neden olmasın?

Soma, sarsılmaz bir inançla sürdürüyordu konuşmasını.

- Ne tuhaf anne, herkesi kötü sanıyorsunuz! İşler iyiyeye gidiyor, diyorum size!.. Bundan iki ay önce beni paylıyordunuz, benimle eğleniyordunuz, anımsıyorsunuzdur; oysa haklıymışım; ne dedimse hepsi oldu.

- İyi ama, a zavallı çocuk, sonunu bekle.

Hubertine, Angélique'i böylesine bilgisiz bırakmanın verdiği vicdan acısıyla kıvranarak, üzülüyordu. Ona, gerçeğin acı derslerini anlatmak; acımasızlıklar konusunda, toplumun yıkıcılığı konusunda onu aydınlatmak istiyor, şaşalıyor, gereken sözleri bulamıyordu. Günün birinde, hülyanın sürekli yalanı içinde, böyle tutuklu gibi yaşattığı bu çocuğun yıkımına yol açarsa, bu çok acı olacaktı!

- Ama kızım, bu çocukla, hepimize inat, babasına inat evlenemezsin ya!

Angélique ciddileşti, Hubertine'e dikkatle baktı, sonra ciddi bir sesle:

- Neden olmasın? Ben onu seviyorum, o da beni se-
viyor, dedi.

Annesi, iki koluyla onu yine kavradı, göğsüne bastır-
dı; Angélique de, henüz bir şey söylemeden, ürpererek ona
bakıyordu. Bulutlarla örtülü ay, katedralin arkasına inmiş-
ti; uçan sisler, gündoğumu yaklaştıkça gökte hafif pembe
bir renge boyamıyorlardı. İkisi de, yalnızca uykudan uya-
nan kuşların hafif cıvıltılarla bulandırdığı sessizliğin orta-
sında, sabahın bu temiz havası içinde yüzüyorlardı.

- Ah çocuğum, mutluluğu yalnızca görev ve söz din-
leme sağlar. İnsan, bir saatlik tutkunun ve gururun acısını
bütün ömrünce çeker. Mutlu olmak istiyorsan boyun eğ,
söz dinle, vazgeç ve ortadan yok ol.

Ama, kollan arasında genç kızın başkaldırdığını du-
yumsuyordu; ona hiçbir zaman söylemediği, hâlâ söyle-
mekte duraksadığı söz ağzından kaçtı.

- Dinle; sen bizi, babanla beni mutlu sanıyorsun. Ya-
şamımızı yıkan bir acı olmasaydı, mutlu olabilirdik de.

Sesini daha alçaltıyordu; başlanndan geçeni, anasına
inat evlenişlerini, çocuğun ölümünü, işledikleri yanlışın ce-
zası olarak bir çocuk sahibi olmayı boşu boşuna isteyişle-
rini, soluk gibi hafif, titrek bir sesle ona anlattı. Oysa ka-
n koca, birbirlerini delice seviyorlardı; kimseye el açma-
dan, alınlarının teriyle geçinmişlerdi; ama, yine de mutsuz-
dular; ikisi de çabalamasalar, kocası iyi adam olmasa, ken-
disi akıllı uslu davranmasa, aralarında kavgalar başlayaca-
ğı kesindi; bir cehennem yaşamı sürecektlerdi; belki de ay-
nılacaklardı.

- Düşün çocuğum, yaşamma, ileride sana acı çektire-
bilecek hiçbir şey katma... Sınınnı bil, söz dinle, yüreği-
nin sesini sustur.

Angélique yenilmiş, yüzü sapsarı; gözyaşlarını tutarak onu dinliyordu.

- Anne, beni üzüyorsunuz... Onu seviyorum, o da beni seviyor.

Gözyaşları dökülmeye başladı. Açıklaması onu altüst etmişti; üzgündü. Görüverdiği bu gerçekten incinmiş gibi, gözlerinde bir ürkeklik vardı; ama boyun eğmiyordu. Aşkını onu öldürse, nasıl da istekle ölecekti!

O zaman Hubertine, her şeyi göze aldı.

- Sana, bir kezde bunca acı vermek istemezdim; ama, bilmelisin... Dün akşam, sen yukarı çıktıktan sonra, Rahip Cornille'i sorguya çektim; bunca zamandan beri ayak direyen Monsenyör'ün, oğlunu niçin Beaumont'a çağırıldığını öğrendim... Onun en üzüldüğü şeylerden biri, delikanlının taşkınlığı, her türlü sınırlamanın dışına çıkarak coşkun bir yaşam yaşama isteğiymiş. Oğlunu rahip yapmaktan vazgeçmek zorunda kalıp dertlendikten sonra, on sınıfına ve servetine yakışacak bir işe koyma umudunda bile değilmiş. Delikanlı, bir deliden, bir tutku tutsağından, bir sanatçıdan başka bir şey olamazmış... Bunun üzerine Monsenyör, çocuğun duygularına kapılıp delilikler yapmasından korktuğu için onu buraya getirtmiş, hemen evlendirecekmış.

Angélique, konuyu hâlâ anlayamamış:

- Ee, pek iyi., soma? diye sormuştu.

- Daha o buraya gelmeden önce, evlenmesi kararlaştırılmış, şimdi de her şey yoluna konmuş; Rahip Cornille, güzel gelince onun Matmazel Claire de Voincourt'la evleneceğini, bana kesin bir dille anlattı... Voincourt'lann konağını biliyorsun, şurada, piskopos konağının yanmasında; Mon-

senyör'le çok sıkı fıkı, dost insanlar. Her iki aile de, ne ad ve san bakımından, ne para bakımından, birbirlerinden daha iyisini bulamazlardı. Rahip, bu evlenmeyi çok uygun görüyor.

Genç kız, toplumsal nedenleri artık dinlemiyordu. Gözlerinin önüne, birdenbire bir yüz, Claire'in görüntüsü gelmişti. Onu, kimi zaman bahçesindeki ağaçların altında, kışm çeşitli yerlerde, yortularda, katedralde karşılaştığı biçimde gözünün önüne getiriyordu. Kendi yaşında, esmer, çok güzel, kendisinden daha parlak güzel, olağanüstü yürüyüşlü bir kızdı. Soğuk görünüşüne karşın, çok iyi yürekli olduğu söyleniyordu.

- O uzun boylu kız, çok güzel, çok zengin kız... Onunla evleniyor, demek...

Angélique, bu sözleri düşte sayıklar gibi mırıldanıyordu. Soma, yüreğinde bir sızı duydu.

- Öyleyse yalan söylüyor, diye haykırdı! Bunu bana söylemedi.

Félicien'in geçirdiği hafif duraksamayı, ona evlenmelerinden söz ettiği zaman yanaklarını basan kan dalgasını anımsamıştı. Bu sarsıntı, öyle yeğın oldu ki, yüzü soldu ve başı annesinin omzuna düştü.

- Yavrum, sevgili yavrum.. Çok acı şeydir, bilirim. Ama, beklersen daha acı olacak. Onun için, bıçağı hemen yaradan çıkar... Derdin her uyandıkça, kendi kendine de ki, herkesin, söylendiğine göre sarsılmaz gururunu hâlâ ammsadığı Monsenyör, müthiş XII. Jean, oğlunu, soyunun bu son çocuğunu, bir kapı önünde bulunmuş, bizim gibi yoksul insanların evlâtlık aldığı bir işlemeci kıza asla vermez.

Angélique, büyük bir acıyla bu sözleri dinliyor, ses çıkarmıyordu. Yüzünden geçtiğini duyduğu soluk neydi? Damların üstünden geçerek, uzaktan gelen bir soğuk soluk, kanım donduruyordu. Acaba bu, yaramaz çocuklara kurt masalı anlatılır gibi, kendisine anlatılan o dünya kötülüğü, o acı gerçek miydi? Bu soğuk soluk yalnızca ona dokunup geçtiği halde, içinde sızısını duyuyordu. Yine de, Félicien'i suçlu görmüyordu; yalan söylememişti, yalnızca susmuştu. Babası onu bu genç kızla evlendirmek istiyorsa bile, o kesindir ki istemiyordu. Ama, henüz babasına karşı çıkmayı göze alamıyordu; hiçbir şey söylemediğine göre, belki de, belki de evlenme kararım vermiş bulunuyordu. Angélique, düşlemlerinin bu ilk yıkılışı karşısında yüzü soluk, yaşamın sert parmağının değdiği duymuş, hâlâ inancını koruyor, hulyasma hâlâ inanıyordu. İşler gerçekleşecekti, yalnızca gururu çiğnenmişti, Tanrısal bağışın alçakgönüllülüğüne yeniden dönüyordu.

- Anne, doğru, günah işledim, bir daha işlemeyeceğim... Söz veriyorum, başkaldırmayacağım; Tanrı, nasıl buyuruyorsa öyle olacağım.

Bu konuşan Tann'nın bağışlamasıydı; üstünlük, Angélique'in içinde büyüdüğü çevrede, orada aldığı eğitimde kalıyordu. O zamana dek çevresini kuşatan her şey ona karşı öylesine eliaçık ve sevecen davranmış olduğuna göre, yarından niçin kuşku duyacaktı? Catherine gibi uslu, Elisabeth gibi alçakgönüllü, Agnès gibi namuslu kalmak, ermiş kızların yardımıyla yüreğine güç vermek istiyor; üstün gelmesi için, salt onların yardım edeceklerinden emin bulunuyordu. Eski dosta kadetral, Clos-Marie, Chevrotte deresi, Hubertlerin serin ve küçük evi, Hubertlerin kendi-

leri, onu seven ne varsa, kendisi hiçbir şey yapmadan, yalnızca saf ve söz dinlemekle kaldığı halde, onu korumayacak mıydı?

- Peki, bizim isteğimize karşı, hele Monsenyör'ün isteğine karşı hiçbir şey yapmayacağına söz veriyor musun?

- Evet, anne, söz veriyorum.

- O delikanlıyı bir daha görmeyeceğine, onunla evlenmek çılgınlığını bir daha aklına getirmeyeceğine söz veriyor musun?

Bu söz üzerine, Angeliqüge'in yüreğine bir ezginlik geldi. Az kalsın aşkım haykırarak, son bir başkaldırıyla köpürecekti. Soma, büsbütün yenik, başı öne eğildi.

- Onu bir daha görmek için, benimle evlenmesi için hiçbir şey yapmamaya söz veriyorum, dedi.

Hubertine, pek üzgün, söz dinlemesinin ödülü olarak, onu kollan arasında umutsuzlukla sıktı. Ah, iyilik isteyip de, sevdiklerine acı çektirmek, ne zavallılıktı! Yıkılmıştı sanki; yükselen gün ışığını görüp şaşaladı, ayağa kalktı. Kuşların hafif cıvıltılan, daha bir tek kuşun uçtuğu görülmeden çoğalmıştı. Gökte bulutlar, mavimtırak bir renk alan havanın duruluğu içinde parçalanıyordu.

O zaman, gözleri kendiliğinden yabangülüne giden Angélique, sonunda onu cılız çiçekleriyle gördü. Üzüncülü bir gülüşle:

- Hakkınız varmış, anne, dedi, gül vermesi daha yakın değil.

X

Angélique, sabahleyin saat yedide, her zamanki gibi iş başındaydı; sonra, günler birbirini kovaladı; genç kız, her sabah pek dingin, bir gün önce bnaktığı üstlüğü işlemeye koyuldu. Hiçbir değişiklik olmamış gibi görünüyordu; Angélique, sözünde sıkı sıkı duruyor, kapanıyor; Felicien'i yeniden görmeye çalışmıyordu. Bu bile onu üzer gibi görünmüyor, Angélique, genç yüzünün neşesini yitirmiyor; gözleri Hubertine'e takılıp kaldığında, o kendisini bu durumda görürerse, gülümsüyordu. Bununla birlikte, bu susma kararlılığı içinde, bütün gün yalnızca Felicien'i düşünüyordu. Umudu, yenilmezliğini koruyordu; hülyasının, her şeye karşı gerçekleşeceğinden emindi. Ona, bu çok dürüst, çok gururlu ve gözüpek edayı veren şey, bu güvendi.

Hubert, kimi zaman onu azarlıyordu.

- Çok çalışıyorsun, seni bir parça solgun görüyorum..
Hiç değilse iyi uyuyor musun?

- Oo, baba, deliksiz uyuyorum; sağlığım çok yerinde.

Ama, Hubertine de kaygılanıyor, bir eğlence arayıp bulmak gereğinden söz ediyordu:

- istersen kapılan kapar, üçümüz birlikte bir Paris gezisi yapanz.

- A, nasıl olur! Ismarlanan işleri ne yapanz, anne? Çok çalışmak sağlığa iyidir, diyorum size!

Aslı aranırsa, Angélique yalnızca bir tansık bekliyor; görünmez evrenin onu Félicien'e verecek belirtisini umuyordu. Hiçbir girişimde bulunmama sözü vermişti; hem tamisai evren hep onun için çalıştığına göre, eyleme geçmeye ne gerek vardı? Onun için, bu istekli durgunluğu içinde, kendini ilgisiz gibi göstermekle birlikte, kulakları hep kırışte, sesleri dinliyor; kendisine yardım edecek olan, içinde yaşadığı bu çevrenin alışık olduğu hafif gürültüleri, çevresinde dolaşan ürpertileri dinliyordu. Bir olacak şey vardı, kesinlikle olacaktı. Açık pencerenin önünde, tezgâhın üstüne eğilmiş, ağaçların bir tek ürpertisini, Chevrotte deresinin bir tek mırıltısını kaçırılmıyordu. Kadetralin en küçük soluklan, dikkat ettiği için on kat artmış olarak kulaklarına ulaşıyordu; mumlan söndüren kilise hizmetçisinin terlik seslerine vancıya dek işitiyordu. Yanmasında, gizemli kanatların sürtünüşünü yeniden duyumsuyor, tansal evrenin kendisine yardım ettiğini biliyordu; bir gölgenin, kulağına bir çözüm yolu fısıldadığını sanarak birdenbire arkasına döndüğü oluyordu. Ama günler geçiyor, hâlâ gelen giden olmuyordu.

Angélique, andını bozmamak için, önce geceleri balkona çıkmaktan çekindi; Félicien'i aşağıda görecektirse, yanma gitmekten korkuyordu. Odasında bekliyordu. Soma, yapraklar bile uykuya dalmış, kımıldayamadıkları için yüreklendi; yemden karanlıkları araştırmaya koyuldu. Tansık ne yandan gösterecekti kendini? Belki de, piskoposluk konağının bahçesinden, panl panl yanan bir el, bir işaretle kendisini çağıracaktı. Belki de katedralden orglar

uğuldayacaklar, onu mihraba çağıracaklardı. Ne söylene-
deki beğenme sözleri taşıyan güvercinlere, ne duvarlardan
geçip gelerek kendisini Monsenyör'ün tanımak istediğini
haber veren ermiş kızların araya girmesine, hiçbir şey
şaşmayacaktı. Yalnızca bir şey şaşıyor, bu şaşkınlığı her
akşam artıyordu; tansığın ortaya çıkmaktaki yavaşlığı.
Günler gibi, geceler de birbirini kovalıyor; hâlâ hiç, hiçbir
şey olmuyordu.

İkinci haftadan sonra, Angélique'i daha da şaşırtan,
Félicien'i bir daha görmemiş olmasıydı. Ona yaklaşmak
için hiçbir girişimde bulunmamaya söz vermişti; ama, bir
şey söylememekle birlikte Félicien'in kendisine yaklaşt-
mak için her yola başvuracağına güveniyordu; oysa, Clos-
Marie boş duruyor; Félicien, oranın arsız otları üzerinde
yürümüyordu bile. On beş gün içinde, gece saatlerinde o-
nun gölgesini bir kez bile görmemişti. Bu, inancını sars-
mıyordu; gelmediğine göre, demek ki mutluluklarını sağ-
lamaya uğraşıyordu. Ama, şaşkınlığı artıyor, kaygıya dö-
nüştüyordu.

Sonunda bir akşam, işlecilerin evinde akşam ye-
meği iç sıkıcı geçti; soma, Hubert ivedi bir iş bahanesi-
le sokağa çıkanca, Hubertine mutfakta Angélique'le yalnız
kaldı. Gözleri nemli, genç kızın gururlu metaliginden duy-
gulanmış, uzun uzun ona bakıyordu. On beş gündür, yü-
reklerinden taşan şeylerle ilgili tek sözcük konuşmuyor-
lardı; Hubertine, andını tutmak için kızın gösterdiği bu di-
rençten, bu dürüstlükten duygulanıyordu. Birden bir seve-
cenlikle kollannı açtı; genç kız, onun kucağına atıldı, ses-
sizce kucaklaştılar.

Soma Hubertine, konuşma olanağı bulunca:

- Ah, zavallı yavrum, dedi, seninle yalnız kalmak için bekledim, bilmen gerek. Her şey bitti; büsbütün bitti.

Angélique, telaşla ayağa kalkmış:

- Félicien öldü! diye haykırmıştı.

- Hayır, hayır.

- Gelmediğine göre, demek ki öldü!

Bunun üzerine Hubertine, alayın ertesi günü onu gördüğünü, Monsenyör'ün izni olmadıkça bir daha ortada görünmemesini ondan da istediğim anlattı. Bu, kesin bir uzaklaştırılmaydı; çünkü, Hubertine onların evlenmelerinin olanaksızlığım biüyordu. Günün birinde kendisiyle evlenemeyeceğini; bu zavallı saf, bilgisiz kızı baştan çıkarmakla kötü bir davranışta bulunduğunu Félicien'e kanıtlamış, onu altüst etmişti; Félicien de, namussuzca davranmaktansa Angélique'i bir daha görmemeyi, üzüntüsünden ölmeyi yeğleyeceğini söylemişti. Aynı günün akşamı, her şeyi babasına açıklamıştı.

Hubertine:

- Öyle dirençlisin ki, seninle açık açık konuşuyorum... Ah, bilsen cicim, yüreğin yanarken bu denli gururlu, böylesine çalışkan davrandığım, sustuğunu, neşelendiğim gördükçe sana nasıl acıyorum, seni nasıl beğeniyorum, bilsen... Ama, daha dayanıklı olmalısın; çok, çok dirençli... Bugün öğleden sonra Rahip Cornille'e rasladım. Her şey bitti. Her şey bitti. Monsenyör istemiyor.

Bir gözyaşı seli bekliyordu; oysa Angélique'in sapsarı kesilip, hiç ses çıkarmadan yerine oturduğunu görünce, şaşırıldı. Meşe ağacından yapılmış eski yemek masası toplanmıştı; bir lamba, antika oturma odasını aydınlatıyor, içerinin sessizliğim ibriğin hafif fıkrırtısmdan başka hiçbir şey bozmuyordu.

- Anne, biten hiçbir şey yok... Anlatın bana; bu iş benim isimse, öğrenme hakkım da var, değil mi ya?

Hubertine, kimi ayrıntıları atlayarak, yaşamı bu bilgisiz kızdan gizlemeyi sürdürerek, rahipten işittiği şeylerin uygun gördüklerim anlatırken, Angélique onu dikkatle dinledi.

Monsenyör, oğlunu yanma çağırdığından beri, yürek çarpıntılarını içinde yaşıyordu. Karısının ölümünün ertesi günü onu uzaklaştırdıktan, yirmi yıl boyunca yüzünü görmemeye katlandıktan sonra, şimdi, gençliğinin en güçlü ve parlak döneminde, ölümüne ağladığı karısının canlı örneği gibi onunla aynı yaşta, onun sarışın ve incelikli güzelliğine sahip olarak karşısında buluyordu. O uzun sürgün, anasının yasanıma mal olan çocuğa karşı beslediği bu hınç, aynı zamanda sakınma önlemiydi de. Bunu şimdi duyumsuyor, kararından döndüğüne yazıklanıyordu. Yaşlılık, yirmi yıl süren dualar, Tann'ya sığınışı; hiçbir şey, onun varlığındaki eski insanı öldürmemişti. Kendi kanından olan bu çocuğun, çılgınca sevdiği karısının bedeninden olan bu parçanın gülümseyen mavi gözleriyle karşısında dikilmesi, ölünün dirildiği samsıyla yüreğinin çatlayacak gibi çarpmasına yetmişti. Göğsünü yumruklarıyla dövüyor; etkisiz kalan çile ortasında hıçkırıklarla ağlıyor; kadın tadını alanlara, kadımla aralarında kan bağlarını koruyanlara rahipliğin yasak edilmesini haykırıyordu.

Rahip Cornille, bunları Hubertine'e, elleri titreyerek, yavaş sesle anlatmıştı. Akıl ermez söylentiler dolaşıyordu. Monsenyör'ün, akşam karanlığı çöker çökmez odasına kapandığı, ağızdan kulağa fısıldanıyordu; savaşım, göz yaşlarıyla, inlemelerle dolu geceler geçiriyor; bunların,

perdelerde boğukiaşan yeğîeiği Mtünpiskoposluk konağını korkutuyordu. Monsenyös, muttoiğjirm, aşkını yendiğini sanmıştı; ama "bu aşk, \m xamaaalar korkunç olan bu adamda, söylence kahramanlarının soyundan gelen bu serüven adamında, bir fırtına yeğînlğiyle yeniden dinliyordu. Her akşam diz çöküyor, ölümüne ağladığı kansmm düşlemine uzaklaştırmaya uğraşiyor; onun şimdi tabutunun içinde toz haline gelmiş olacağı düşünüyordu. Oysa o, olgun erkekler kadar delice bir aşkla sevdiği, çok genç yaştaki çiçek gibi hoş ve taze olarak dipdiri ayağa kalkıyordu. Ölümünün ertesi günündeki gibi, işkence bütün yeğînlğiyle yeniden başlıyordu; onu elinden alan Tann'ya karşı aymbaşkaldıyla ona ağlıyor, onu özlüyordu; ancak şafak sökerken yatışıyor; kendi benliğine karşı küçümseme, dünyaya karşı tiksinti dolu, bitkin kalıyordu. Ah, bu tutku, bu ifrit! Tamisai aşkının derin erincine gömülmek için, o ifriti, elinden gelse, nasıl ezecekti!

Monsenyör odasmdan çılanca, eski ciddi tavnını, hafif solgunluğunu koruyan, dingin ve gururlu yüzünü yemden takınıyordu. Félicien aşkım açıkladığı sabah, hiçbir söz söylemeden onu dinlemişti; kendim öylesine tutmuştu ki, kılı bile kıpırdamamıştı. Oğluna bakıyor, onu bu denli genç, bu denli güzel, bu denli ateşli gördükçe, bu aşk deliliği içinde kendim görür gibi oluyor; yüreği burkuluyordu. Artık hıncı kalmamıştı, kendisinin de öylesine acı duyduğu dertten onu kurtarmak için, kesin kararlılık, acımasız bir görev duygusu duyuyordu. Tutkuyu, kendi benliğinde öldürmek istediği gibi, oğlunda da öldürecekti. Bu şairce serüven, onu büsbütün üzüyordu. Ne demek! Yoksul bir kız, adsız sansız bir kız, ay ışığı altında göze çarpan, söylencedeki erden biç-

mine sokulan, düŖte tapınılan bir iŖlemeci kız! Sonunda, bir sözcükle yanıt vermiŖti: "Asla!" Félicien onun dizlerine kapanmıŖ, yalvarmıŖ, kendi aŖkım, Angélique'in aŖkım savunmuŖtu. O zamana dek, babasının yanına hep titreyerek yaklaŖmıŖtı; gözlerini kaldırıp onun kutsal yüzüne bakmayı hâlâ göze alamadan, mutluluğuna engel olmaması için yalványordu. Zayıf bir sesle konuşuyor; buralardan gideceğini, karısını alıp İdmsenin bir daha yüzlerini göremeyecekleri yerlere götüreceğini, büyük servetini kiliseye bırakacağım söylüyordu. Kimsenin bilmediği bir insan olarak kalmak, yalnızca seilmek ve sevmek istiyordu. O zaman, Monsenyör'ün vücudu bir ürpertiyle sarsılmıŖtı. Voincourtlarla söz kesmiŖti, asla bu sözünü geri almayacaktı. Félicien, o zaman kendinden geçmiŖ, korkunç bir öfkeye kapıldığım anlamıŖ, yanaklarını kızartan kan dalgasından, açıktan açığa baŖkaldırarak günaha girmekten korkmuŖ, çekilip gitmiŖti.

Hubertine, sözünü Ŗöyle bitirdi:

- Yavrum, görüyorsun ya, artık o delikanlıyı düşünmemelisin; öyle ya, herhalde Monsenyör'ün isteğine karŖı gelmek istemezsin... Ben, bütün bunları kestiriyordum. Ama, olayların konuşmasını, engelin benden gelmemesini yeğlerim.

Angélique, ellerini dizleri üzerinde bMeŖtirmiş, o dingin edasıyla dinlemiŖti. Pek pek, gözlerini uzun aralıklarla kırpıŖtıyor; kımiltısız bakıŖlarıyla o sahneyi, Félicien'in, Monsenyör'ün dizlerine kapanıŖım, bir sevgi taŖkmlıđıyla kendisinden söz ediŖini görüyordu. Hemen yanıt vermedi, ibriğin hafif fıkırtısının sustuğu mutfaktaki ölü sessizliğinin ortasında, düşünüyordu. Gözlerim indirdi, lambanın ıŖıđında nefis fildiŖi rengini alan ellerine baktı;

sonra, dudaklarında o yenilmez inancm gülümseyişiyle, yalnızca şu sözleri söyledi:

- Monsenyör olmaz dediğine göre, beni tanımak istiyor.

Angélique, o gece hiç uyumadı. Piskoposun kendisini görünce razı olacağı düşüncesi zihnini dolduruyordu. Bu düşüncede hiçbir kişisel kadın gururu yoktu; aşkın kesin gücünü duyuyordu; Félicien'i öyle çok seviyordu ki, bu sevgisi, belki de yüzünden anlaşılacaktı; babası, onları mutsuz kılmakta diretemeyecekti. Geniş yatağın içinde, belki yirmi kez döndü; bu şeyleri kendi kendisine yineledi durdu. Kapalı gözlerinin önünden, Monsenyör'ün düşlemi geçiyordu. Belki de, beklediği tansık ondan ve onun tarafından gelecekti. Dışarıda, sıcak gece uyukluyordu; Angélique, sesleri işitmek, ağaçların, Chevrotte deresinin, katedralin, dost gölgelerle dolu kendi odasının ne salık verdiğini duymak için, kulak kabartıyordu. Ama, her yer uğulduyor, kulaklarına belirli bir şey erişmiyordu. Bir türlü gelemeyen kesin yargıdan sabırsızlık duymaya başlıyordu. Uykuya dalarken, adeta elinde olmadan:

- Yarın Monsenyörle konuşacağım, dedi.

Uyandığında, yapmayı tasarladığı iş, kendisine pek kolay ve pek gerekli göründü. Bu, gözüpek tutku, kahramanlıkla karışık, büyük ve gururlu bir safyüreklikti. Angélique, her cumartesi günü, akşam beş sularında, piskoposun Hautecoeur mihrabı önünde diz çöktüğünü, orada soyunun geçmişine, kendi geçmişine gömülerek, buyruğundaki bütün papazların saygı gösterdikleri bir yalnızlık içinde, tek başına dua etmekten hoşlandığını biliyordu; raslantı olarak, bugün günlerden cumartesiydi. Angélique,

çabucak kararın verdi. Piskoposluk konağına giderse, belki onu kabul etmezlerdi; üstelik, orası her zaman kalabalıktı; belki de ne söyleyeceğini şaşırırdı; oysa, kilisede beklemek ve Monsenyör görünür görünmez kendisini ona tanıtmak çok kolaydı. O gün, her zamanki dikkati ve dinginliğiyle nakış işledi; isteğine kararlılıkla sanılmış, planının doğruluğundan emin, hiç heyecanlanmıyordu. Saat dörde gelince, Gabet Ana'yı yoklamaya gideceğini söyledi; mahallede dolaşmaya çıktığı zamanlardaki kılığıyla, başında şeridim gelişigüzel bağlayıverdiği bir bahçe şapkasıyla evden çıktı. Sola dönmüştü, Saint Agnès kapısının pamuklu perdesini itti; perde, arkasından, boğuk bir sesle kapandı.

Kilisede kimse yoktu; yalmzca, Saint-Joseph mihrabının günah çıkartma yerlerinin birinde bir kadın oturuyor, ancak, siyah eteğinin ucu dışarı sarkıyordu; o ana dek pek dingin olan Angélique, adımlarının hafifgürültüsünü korkunç bir tonda yansır gibi duyduğu bu kutsal, soğuk ıssızlığa girince, titremeye başladı. Yüreği niçin böyle sıkılıyordu? Kendisini nasıl da sağlam yürekli sanmıştı; mutlu olmayı istemekte yerden göğe kadar haklı olduğunu düşünerek, nasıl da rahat bir gün geçirmişti! Oysa şimdi, ne yapacağını bilemiyor, bir suçlu gibi yüzü saranyordu! Haute-coeur mihrabına sokuldu; orada, parmaklığa dayanıp durmak zorunda kaldı.

Bu mihrap, Roman biçemi antika mihrap hsmının en gömük, en loş mihraplarından biriydi. Bir kaya mezan gibi dar ve çıplaktı, basık kubbesi kabartmalarla süslenmişti; yalnızca renkli camdan pencerenin ışığıyla aydınlanıyor; penceredeki Saint-Georges söylencesinin çok sayıda kırmızı ve mavi camlan, leylak rengi bir alacakaranlık

döküyordu içeri. Üzerinde hiçbir süs bulunmayan beyazlı-siyah mermerden mihrap, İsa tasviriyle ve iki çift şamdanıyla bir lahdi andıyordu. Duvarların öteki kısımları mezar taşlarıyla kaplıydı; yukardan aşağı gömülü taşlar zamanla kemmişti; derin kazılı harflerle yazılmış yazıtlar, hâlâ okunuyordu.

Angélique, hâlâ soluğu kesilerek, bekliyordu. Bir kilise hizmetlisi geçti; onu, bu parmaklığın içine yapışmış halde, görmedi bile. Genç kız, günah çıkartma yerinde oturan kadının dışarı sarkan eteğinin hâlâ görüyordu. Gözleri alacakaranlığa alışıyor, kendiliğinden yazıtlara gidiyordu; sonunda harfleri seçti. V Jean la Grand, III. Raul, VII Hervé gibi bir takım adlar dikkatini çekiyor; kafasında, Hatuecoeur şatosunun söylencelerini canlandırıyor. Laurette'le Balbine'in adlarına da rasladı; gözleri yaşaracak denli etkilendi. Bunlar, mutlu ölen kadınların adlarıydı; nişanlıyla buluşmaya giderken bir ayışığımdan yere düşen Laurette'le, savaşta öldüğünü sandığı kocasının dönüp gelmesi üzerine sevincinden çılgına dönen Balbine'di; ikisi de, geceleri geliyorlar, şatoyu, geniş etekli entarilerinin beyaz kanadıyla kuşatıyorlardı. Angélique, yıkıntıları gezmeye gittiği gün, akşamın soluk külrengi alacakaranlıkta, onların, kulelerin tepesinde saldııklarını görmemiş miydi? Ah! Kendisi de onlar gibi on altı yaşında, gerçekleşen hülyasının verdiği mutluluk içinde ölebilsen, nasıl da hoşnut olacaktı!

Kubbeler altında yankılanan büyük bir gürültü onu ürpertti. Bu, Saint-Joseph mihrabının günah çıkartma yerinden dışarı çıkıp kapıyı örten papazın yaptığı gürültüydü. Angélique, günah çıkartan kadını göremeyince şaşırıp, ka-

dm gitmişti bile. Soma, papaz da çekilip gidince; genç kız, kilisenin engin ıssızlığı içinde kendisim yapayalnız buldu. Paslı menteşelerinin üzerinde çatırdıyan yıpranmış günah çıkartma yerinin gökgürültüsünü andıran bu gümbürtüsünü duyunca, Monsenyör'ün yaklaşmakta olduğunu sanmıştı. Beklemeye başlayalı neredeyse yarım saat olacaktı, oysa Angélique, bu yarım saatin nasıl geçtiğini duymamıştı bile; coşkusu, dakikaları alıp götürüyordu.

Gözleri, yeni bir ada takılmıştı, Philippe le Bel'in bir adağını yerine getirmek için elinde bir mumla Filistin'e giden III. Félicien'in adıydı bu. Angélique'in yüreği çarptı; bunların hepsinin soyundan olan VII. Félicien'in delice sevdiği, delice sevildiği sarışın genç başı gözünün önüne geliyordu. O zaman, gururdan ve korkudan şaşkına dönüyordu. Kendisi de oraya, tansığın gerçekleşmesi için gelmiş olabilir miydi? Karşında, daha yeni bir tarihten, geçen yüzyıldan kalma bir mermer levha vardı; üzerinde, siyah harflerle şunları okuyordu: "Miranda ve Rouvres Prensi, Ferrières, Montégu, Saint Mare, aynı zamanda Villemareuil Konta, Combeville Baronu, Morainvilliers Senyörü, kralın dört rütbeli şövalyesi, kral orduları naibi, Normandie Valisi, avcıbaşı ve yaban domuzu avcı takımı genel komutanı sanlarım taşıyan Hautecoeur Markisi Ogier, Louis, Norbert." Bunlar, Félicien'in büyük babasının sanlarıydı; Angélique, o çok sıradan kılığıyla, işçi giysisiyle, parmaklan iğne yaralanıyla delik deşik, bu ölünün torunuyla evlenmeye gelmişti.

Hafif bir gürültü, döşeme taşları üstünde, ancak sürtünmeden çıkan bir gürültü oldu. Angélique döndü, Monsenyör'ü gördü; beklediği yıldırım gümbürtüsü işitilmeden

bu sessiz yaklaşma onu şaşkınlık içinde bıraktı. Monsenyör, irice burnuyla, hâlâ gençliğini koruyan o güzel gözleriyle, solgun yüzüyle, çok uzun boylu, çok soylu görünümüyle girmişti. Siyah parmaklığa dayanmış duran genç kıızı, önce görmedi. Sonra, mihraba doğru eğildiği sırada, onu önünde, ayaklanmn dibinde buldu.

Angélique dizleri bükülerek, saygı ve korkudan bitkin bir durumda, iki dizi üstüne düşmüştü. Monsenyör ona Tanrı gibi, yazgısının kesin egemeni gibi ürkünç görünüyordu. Ama yüreği dayanıklıydı, hemen konuştu:

- Ah Monsenyör, geldim ki...

Monsenyör doğrulmuştu. Onu anımsıyordu. Alay günü, pencerenin önünde oturduğunu gördüğü, sonra kilisede bir iskemle üzerine çıkıp ayakta duran genç kızdı bu; oğlunun deli gibi sevdiği küçük işlemeci kızdı. Tek sözcük söylemedi, tek davranışta bulunmadı. Dimdik, kaskattı, bekliyordu.

- Ah Monsenyör, geldim ki beni görebilesiniz... Beni istemediniz, ama tanıımıyordunuz. İşte buradayım, beni uzaklaştırmadan önce, bakın... Ben, seven ve sevilen bir kıyım, başka hiçbir şey değilim; bu aşkın dışında hiçbir şey değilim; bu kilisenin kapısında bulunmuş yoksul bir kızcağızdan başka hiçbir şey değilim. Ayaklarınızın dibinde nasıl küçük, zayıf ve güçsüzüm, görüyorsunuz. Sizi rahatsız ediyorsam, beni uzaklaştırmanız kolaydır. Bir parmağınızı oynatmanız beni ortadan kaldırmanıza yeter... Ama, öyle çok gözyaşı dökerim ki! Acının ne olduğunu bilmek gerek. O zaman insan yüreğinde acıma duyar... Durumumu ben kendim de savunmak istedim, Monsenyör. Bilgisiz bir kıyım, yalnızca sevdiğimi ve sevildiğimi biliyo-

rum... Bu kadarı yetmez mi? Sevmek, sevmek ve sevdiğini söylemek, yetmez mi?

Kesik kesik, göğüs geçirerek konuşuyor, bir safgönüllülük, gitgide artan bir tutku atılımıyla derdini olduğu gibi açığa vuruyordu. Aşkın açıklanmasıydı bu. Bu gözüpekliliği gösteriyordu; çünkü namusluymuştu. Yavaş yavaş, başını kaldırmıştı.

- Birbirimizi seviyoruz Monsenyör. Kendisi, bu işin nasıl olabildiğim elbette anlatmıştır. Ben, çok kez bu soruyu kendi kendime sordum da, yanıtı bulamadım... Birbirimizi seviyoruz; bu bir suçsa, bağışlayın; çünkü, uzaktan geldi. Çevremizi kuşatan ağaçlardan, taşlardan geldi. Onu sevdiğimi anladığımda, artık sevmelik edemezdim; iş işten geçmişti... Şimdi, bizden bu aşktan vazgeçmemiz istenebilir mi? Onu evinizde tutabilirsiniz, başkasıyla evlendirebilirsiniz, ama beni sevmesine engel olamazsınız. Bensiz kalırsa ölür, ben de onsuz ölürüm. Yanımda değilken bile hâlâ yanımda olduğunu, hiç ayrılmadığımızı, birbirimizin yüreğim birlikte götürdüğümüzü duyumsuyorum. Gözlerimi kapasam onu görüyorum, o benim içimde... Siz, bizi böyle birleşmişken mi zorlayacaksınız? Monsenyör, Tanrının bir iyiliği bu, bizi birbirimizi sevmekten alıkoymayın.

Monsenyör, işçi giysileri içindeki bu çok körpe, çok sıradan, çiçekler gibi kokan kıza bakıyordu. Gitgide güçlenen, çekici ve etkili bir sesle, aşkını anlatışını dinliyordu. Ama, Angeliqne'in başındaki bahçe şapkası omuzlarına kaydı, aydınlık saçları yüzünü, som altından bir aylaıyla kuşattı; genç kız, ona tutkusu içinde, ince, ilkel, ölçülü edasıyla, coşkun bir saflıkla* eski dua kitaplarında anlatılan söylencelerdeki erdenlerden biri gibi göründü.

- Acıyın, Monsenyör... Her şey sizin elinizde; izin ve rin, mutlu olalım.

Yalvarıyor, onun hâlâ tek söz söylemeden, tek davranışta bulunmadan, böyle soğuk durduğunu görerek başını yeniden eğiyordu. Ah! ayaklarının dibinde eğilmiş duran bu coşkulu çocuk; ensesinden yükselen bu gençlik kokusu! Orada, bir zamanlar delice öptüğü, ufacık sarışın perçemleri yeniden görüyordu. Yirmi yıl çileden soma, hâlâ ona acı veren kadında da bu mis kokulu gençlik, bir zambak gururu ve inceliği taşıyan bu boyun vardı. O, yeniden doğuyordu; hıçkırın, sevdaya karşı yumuşak yürekli olmasını yalvaran oydu.

Angélique, ağlamaya başlamıştı; ama yine de konuşmayı sürdürüyor, her şeyi anlatmak istiyordu.

- Hem, Monsenyör, yalnızca onu sevmiyorum, adının soyluluğunu da, büyük servetinin görkemini de seviyorum... Evet, biliyorum; bir hiç olduğum için, hiçbir şeyim olmadığı için, onu parasından dolayı istiyormuş gibi görünüyorum; doğrudur, onu parası için de istiyorum... Bunu size söylüyorum, çünkü beni tanımalısınız... Ah! onun sayesinde zengin olsam, onunla zengin olsam, lüksün rahatlığı ve görkemi içinde yaşasam, bütün zevkleri ona borçlu olsam, aşkımızda özgür olsak, çevremizde hiç gözyaşı, hiç yoksulluk bırakmasak!... O beni sevdiği andan beri, kendimi eski zamandaki gibi dibalar giymiş görüyorum; boynumda, bileklerimde dizi dizi mücevherler, inciler var; atlarım var, arabalarım var, ardımsıra nedimlerle yaya gezindiğim büyük korularım var... Onu ne zaman düşünsem, hülyaya dalıyorum; kendi kendime, bunların böyle olması gerekir, diyorum. O benim, kraliçe olmak isteğimi yeri-

ne getirdi. Monsenyör, o benim bütün çocukluk dileklerimi, masallardaki tansıklı altın yağmurlarını gerçekleştirecek diye onu daha çok sevmek, kötü birşey mi?

Monsenyör, yalınlığı içinde bir prenses gibi güzel ve gösterişli edasıyla doğrulmuş olan kızı, gururlu buluyordu. Bu durumunda da, ötekine benziyordu; aynı çiçek inceliği, gülümseyişler gibi parlak aynı gözyaşları bunda da vardı. Genç kızdan, esriklik veren bütün bir etki yükseliyor; Monsenyör, bunun ılık ürpertisinin yüzüne doğru yükseldiğini duyuyordu; bu, geceleri, kendisini hıçkırığa hıçkırığa dua kürsüsüne fırlatan, iniltileriyle piskoposluk konanğının dindar sessizliğini bozdurtan aynı am ürpertisiydi. Bir gece önce, sabahın üçüne dek yine savaşım vermişti; şimdi aşk serüveni, böylece kurcalanan bu tutku, şifasız yarasını derinleştiriyordu. Ama duygusuzluğu gerisinde hiçbir şey görünmüyor, yüreğinin atışlarını yenmek için yaptığı savaşımı, hiçbir şey belli etmiyordu. Kanımı damla damla akıtıyordu; ama, bunu kimse görmüyordu; yalnızca daha da soluyor, daha da susuyordu.

O zaman, bu inatçı büyük sessizlik, Angeliqve'i umutsuzluğa düşürdü; kız, daha çok yalvarmaya başladı.

- Kendimi sizin ellerinize bırakıyorum, Monsenyör. Acıyın bana, yaşamım için yargınızı verin.

Monsenyör hâlâ konuşmuyor, sanki karşısında korkunç bir görkemle daha büyümüş gibi ona korku veriyordu. Issız katedral, artık kararan yan cepheleriyle, içinde gün ışığının sönmekte olduğu yüksek kubbeleriyle, beklemenin acısını daha da çoğaltıyordu. Mihrapta, mezar taşları bile seçilemiyordu; yalnızca, siyah üstlüğüyle, ışığı salt o saçıyormuş gibi beyaz ve uzun yüzüyle Monsen-

yör'den başka bir şey yoktu. Angélique, onun gözlerinin pırıldadığını, gitgide artan bir parlaklıkla kendi üzerinde takılıp kaldığını görüyordu. O gözleri böyle ışılatan öfke miydi?

- Monsenyör, gelmemiş olsaydım, ikimizi de yüreksizliğim yüzünden mutsuz ettiğim için, sonsuza dek üzülecektim... Söyleyin, razı olduğunuzu söyleyin.

Bu çocukla tartışmak neye yarardı? Olumsuz yanıtının nedenlerini oğluna söylemişti, bu yeterdi. Bir şey söylememesi, söyleyecek bir şeyi olmadığı sanmasındandı.

Angélique, bunu belki de anladı, ayaklarının ucuna basarak yükselmek, Monsenyör'ün ellerini öpmek istedi. Ama o, ellerini şiddetle geri çekti; Angélique, onun solgun yüzünün, birdenbire bir kan dalgasıyla kızardığını görünce, korktu.

- Monsenyör... Monsenyör...

Sonunda Monsenyör, dudaklarını araladı, ona bir tek söz söyledi.

-Asla!

O gün, duasını bile etmeden çekildi, gitti. Ağırbaşlı ayak sesleri mihrap dairesinin sütunları arkasında duyulmaz oldu.

Angélique, döşeme taşları üzerine düştü; kilisenin boş, ulu sessizliği ortasında, derin hıçkırımlarla uzun uzun ağladı.

XI

Hemen o akşam, mutfakta sofradan kalktıktan sonra, Angélique, Hubertlere, piskoposa başvurduğunu, ondan olumsuz yanıt aldığım anlattı. Yüzü sapsarı, kendisi pek dingindi.

Hubert çok üzüldü. Nasıl! Sevgili yavrusu, acı çekmeye mi başlamıştı? O da mı yürekten vurulmuştu? Hubert'in onunla aynı tutku ortaklığı içinde, en küçük solukta, ikisini de kolayca yürek çarpıntılarını içinde bırakan o mavera humması içinde, gözleri dolu dolu oluyordu.

- Ah zavallı yavrucuğum, bana niçin damışmadın? Seninle giderdim, belki de Monsenyör'ü yumuşatırdım.

Hubertine, bir bakışla onu susturdu. Gerçekten saçmalıyordu. Bu olanaksız evlenmeyi unutmak için, bu firsattan yararlanmak daha iyi değil miydi? Genç kızı kolları araşma aldı, sevecenlikle alnından öptü.

- Eh, artık bitti mi cicim, gerçekten bitti mi?

Angélique, önce anlamamış gibi göründü. Sonra, sözcükler uzaktan zihnine geldi. Boşluğu araştırır gibi önüne baktı, yamt verdi:

- Elbette, anne.

Gerçekten, ertesi gün tezgâhın basma oturdu, doğal

haliyle nakısım işledi. İlk zamanlardaki yaşamı yemden başlıyordu; genç kız, acı çekmiyor gibi görünüyordu. Hiçbir anıştırmalı söz söylemiyor, pencereye bir göz bile atmıyordu; renginin solgunluğundan belli belirsiz bir iz kalmıştı. Özverisini yapmış, tamamlamış görünüyordu.

Hubert bile buna inandı; Hubertine'in akılcı davranışına hak verdi; Félicien'i uzaklaştırmaya çalıştı; delikanlı, henüz babasma başkaldırmayı göze alamıyor, Angélique'i görmeye uğraşmamakla birlikte bekleyeceği konusunda verdiği sözü tutamayacak derecede ateşleniyordu. Genç kıza mektup yazdı; mektupları alıp sakladılar. Bir sabah eve geldi, karşılayan Hubert oldu. İşlemeci, kızının derdini, avutucu bir dinginlik içinde bulunduğunu söyleyerek dürrüst davranmasını, onun geçen ayki korkunç yürek çarpıntılarına yeniden sürüklenmemesi için, ona görünmemesini rica ettiği zaman, delikanlı umutsuzluğunu öylesine belli etti ki, konuşmaları ikisini de aynı derecede üzdü. Félicien, yine sabretmeye karar verdi; ancak genç kıza verdiği sözü geri almaktan kararlılıkla kaçındı; yalnızca, açığa bir başkaldırıcı önlemek için, haftada iki kez evlerine akşam yemeğine gittiği Voincoutlarla olan işi kendi haline bırakacaktı. Giderken, kendisini görmeme acısına niçin katlandığını Angélique'e anlatmasını, Hubert'den rica etti. Yalnızca onu düşünüyordu, bütün davranışlarının onu kazanmaktan başka amacı yokta.

Kocası bu konuşmayı kendisine anlattığında, Hubertine ciddi bir tavır talandı. Bir süre sustuktan soma:

- Onun söylediği şeyi çocuğa söyleyecek misin?
- Söylemem gerekir.

Hubertine, dikkatle onun yüzüne baktı, soma:

- Vicdanın ne diyorsa öyle yap., dedi. Yalnız, Félicien onu aldatıyor; sonunda, babasının isteğine boyun eğecek, ne olursa bizim sevgili kızımıza olacak., o ölecek.

Bunun üzerine Hubert, yenik, çok kaygılı bir yüzle duraksadı, hiçbir şey söylememeye razı oldu. Aslında karısı, onun dikkatini Angélique'in dingin görünümüne çektiğçe, içi her gün biraz daha rahat ediyordu.

- Görüyorsun ya, yara kapanıyor., kız unutuyor.

Unutmuyordu; o da, yalnızca bekliyordu. Her türlü insanca umudu ölmüştü, yine tansığı düşünmeye başlamıştı. Tanrı, onun mutlu olmasını istiyorsa, kesinlikle bir tansık olacaktı. Kendisini Tann'mn ellerine bırakması yeterdi; Monsenyör'ü rahatsız ederek Tann'mn istemim zorlamaya yeltendiği için, bu yeni sınavla cezalandığını sanıyordu. Tann'mn acıması ve güveni olmasa, insan denen zayıf yaratık umutsuz kalırdı. Angélique'in Tann'mn yardımına olan gereksinmesi, onu yeniden alçakgönüllülüğe, yalnızca görünmez evrenden yardım ummaya yöneltiyor; genç kız, artık bir davranışta bulunmuyor, çevresine yayılan gizemli güçleri özgür bırakıyordu. Her akşam, lambanın ışığında La Légende Dorée'nin o antika kopyasını yeniden okumaya başladı; safyürekli çocukluk çağındaki gibi, bundan hayranlık duyuyor; bilinmeyen evrenin, saf ruhların utkusunda sınırsız bir gücü bulunduğuna emin olduğu için hiçbir tansıktan kuşku duymuyordu.

Raslantı olarak, katedralin yorgancısı, Monsenyör'ün piskoposluk tahtı için çok süslü dokuma bir pano ısmarlamak üzere Hubertlere germiştii. Bir buçuk metre eninde, üç metre boyunda olan bu pano, dipteki kaplamaya gömülecekti; bu çelenk.tutan, doğal büyüklükte iki meleği be-

timliyordu, çelengin altında da Hautecoeuerlerin arması vardı. Çok büyük bir beceri ve beden gücü gerektiren, hafif kabartma bir nakışla işlenmesi gerekiyordu. Hubertler, Angélique'i yormak korkusuyla, hele haftalarca iplik iplik, bu armaları işlediği sürece anılarını yaşayarak üzülmesi korkusuyla, önce bu işi geri çevirmişlerdi. Ama, kız öfkelenmiş, işi kabul etmişti; her sabah, olağanüstü bir enerjiyle işe koyuluyordu. Sanki, kendisini yormakla mutlu oluyor; dingin olmak istediği için vücudunu yorup bitkin duruma getirmek gereksinmesini duyuyordu.

Bu eski zaman işliğinde, yaşam tekdüze ve düzenli sürüyordu; sanki, orada yürekler bir aralık daha hızlı atmamıştı. Hubert tezgâhlarla uğraşırken, resim çizer, nakışları gerer ve çözerken, Hubertine de Angélique'e yardım ediyordu; akşam olunca ikisinin de parmakları bitkinleşiyordu. Melek tasvirleriyle süsler için, her örneği birçok parçaya ayırmak gerekmişti; her parçayı ayn ayn işliyorlardı. Angélique, büyük çıkıntılan belli etmek için, bir şişe kaim iplik salıyor, soma ters yönde, Britanya ipliğiyle kaplıyordu; soma oyma makasıyla bu iplikleri düzeltiyor, meleklerin kaftanlarını indiriyor, süslerin aynntılanı belli ediyordu. Bu, tam anlamıyla bir yontucu işiydi. Soma, öрге ortaya çıkınca, Hubertine'le ikisi sırma telleri atıyorlar, süpürge çöpüyle dikeyiyorlardı. Bu, eşsiz bir güzellik ve parlaklık taşıyan, is karalı işliğin ortasında güneş gibi panlayan, baştanbaşa sırmadan oluşan hafif bir kabartmaydı; zımbalar, keskiler, tokmaklar, çekiçler, bütün eski gereçler, yüzyıllık düzenleriyle sıralanıyorlardı; tezgâhlann üstünde, çıkırıkla kınntı sepeti, yüksüklerle iğneler dolaşıyordu; öreke, el çıkıknğı, çözü kasnağı, paslanıp durduklankö-

şede, açık pencerelerden giren engin sessizliğin ortasında uyukluyor gibiydiler.

Günler geçti; balmumlanmış kalın iplikler arasından sırma geçirme işi öyle zordu ki, Angélique sabahtan akşama dek iğne kırıyordu. Vücudu ve aklı, artık düşünemeyecek derecede baştan başa bu çetin işe gömülmüş gibiydi. Saat dokuz olur olmaz yorgunluktan yıkılıyor, yatıyor, kurşun.gibi ağır bir uykuya dalıyordu. İşten bir dakika baş alır almaz, Felicien'i göremediğine şaşırıyordu. Onunla buluşmak için bir girişimde bulunmamakla birlikte, onun kendisinin yanında bulunması için her şeyi çiğneyip geçmesi gerektiğini düşünüyordu. Ama, onun böyle uslu davranmasını doğru buluyordu; işleri aceleye getirmek istese, onu paylayacaktı. Belki de o tansığı bekliyordu. Şimdi Angélique, bu biricik şeyi bekleyerek yaşıyor; her akşam, tansığın ertesi gün gerçekleşeceğini umuyordu. O ana dek başkaldırmamıştı. Ama kimi zaman başını kaldırıp bakıyordu; ne o, hâlâ birşey yok muydu? Soma, iğnesini bütün gücüyle batırıyor, ufacak elleri kamyordu. İğne, çatlayan bir cam gibi sert bir sesle kırıldığı zaman, Angélique bir sabırsızlık belirtisi bile göstermiyordu. Hubertine, onun böyle dirençle çalıştığını görünce kaygılandı; çamaşır zamanı da geldiği için, panonun nakısım bırakıp, bol güneş altında çok çalışarak, dört gün zaman geçirmeye onu zorladı. Sızılarında bir parça soluk alan Gabet Ana, sabunlama ve çalkalama işine yardım edebilirdi. Clos-Marie'de sanki bayram vardı; o yıl, ağustos sonunun parlak göğüyle, koyu gölgelerle, nefis bir görkem içindeydi; söğütlerin gölgesinde akan suyu buz kesilen Chevrotte deresinden, hoş bir serinlik yükseliyordu. Angélique ilk günü, ça-

maşırlan tokmaklayıp suya bastırarak, ırmağın, karaağaçların, yıkıntı değirmenin, otların anılarıyla dolu bütün o dost şeylerin zevkini çıkararak, çok neşeli geçirdi. Félicien'i önce, ay ışığında gizemli, sonra suyun alıp götürdüğü entariyi kurtardığı sabah çok cana yakın bir acemilikle, orada tanımış değil miydi? Her çamaşırı suda çırttıktan sonra, piskoposluk konağının bir zamanlar kapalı duran demir parmaklığına bir göz atmaktan kendini alamıyordu. Bir akşam, Félicien'in kolunda, o parmaklığı aşmıştı; belki de, gelip onu almak ve babasının dizlerine kapanmaya götürmek için orayı birdenbire açacaktı. Bu umut, çevreye saçılan köpükler ortasında yaptığı işe büyük bir neşe katıyordu.

Ama, ertesi sabah Gabet Ana bir el arabasrdolusu son çamaşırı da getirip Angélique'le birlikte serdiği sırada, bitmez tükenmez gevezeliğine son verip ciddi bir edayla:

- Haberiniz var mı? Monsenyör oğlunu evlendiriyor, dedi.

Bir çarşafı sermekle uğraşan genç kız sarsıldı; yüreği burkularak, otların üzerine diz çöktü.

- Ya, öyleymiş... Monsenyör'ün oğlu, güzün Matmazel de Voincourt'la evlenecekmiş... Önceki gün, her iş yoluna konulmuşmuş.

Angélique, diz üstü oturmuş kalmış, kafasının içinde belirsiz bir sürü düşünce uğulduyordu. Habere şaşmıyordu; onun doğru olduğunu seziyordu. Annesi onu uyarmıştı; bunu beklemesi gerekti. Ama, o ilk anda, böyle dizlerinin bağıını çözen şey, Félicien'in, babasının karşısında titreyerek, günün birinde bezip ötekiyle evlenebileceği olasılığıydı. O zaman, taptığı Angélique için, yitmiş olacak-

tı. Angélique, bu olası gerçeği hiç aklına getirmemişti. Félicien'i, görev altında boyun eğmiş, baba sözü dinleme uğrunda ikisinin de yıkımına yol açmış görüyordu. Hâlâ yerinden kıınıldamadan, gözleri demir parmaklığa gitmişti; sonunda, içinden bir başkaldırı yükseliyordu. Gidip parmaklıkları sarsmak, orayı tırnaklarıyla açmak, Félicien'in yanma koşmak, boyun eğmemesi için onu yüreklendirmek gereksinmesi duyuyordu.

Şaşkınlığını gizlemek için, yalnızca içgüdüyle, Gabet Anaya şu yanıtı verişine kendi de şaştı:

- Yaaa, Matmazel Claire'le evleniyor demek... Çok güzel, çok iyi bir kız olduğunu söylüyorlar...

Yaşlı kadın gider gitmez, Angélique kesinlikle Félicien'i bulacaktı. Beklediği yeterdi; onu görmemek için içtiği andı, yakışksız bir engeli kırarcasına bozacaktı. Onları, ne hakla böyle ayırıyorlardı? Aralarında seviştikleri katedral, serin sular, yaşlı karaağaçlar, her şey ona aşklarını haykırıyordu. Sevgileri orada büyüdüğüne göre, Angélique boynuna sarılıp çok uzaklara, artık bir daha kimse onları asla bulamayacağı kadar uzaklara kaçmak için, Félicien'i orada geri almak istiyordu.

Son peşkirleri bir çalıya asmış olan Gabet Ana, sonunda:

- Tamam, dedi. İki saate varmaz kurur... Hadi hoşçakal matmazel, artık işim bitti.

Şimdi Angélique, yeşil otlar üzerinde serili bu kar gibi beyaz çamaşır arasında ayakta duruyor, bol rüzgârda çırpman çarşafarla örtülerin ortasında, yüreklerini derin bir saflıkla birbirlerine verdikleri o geçmiş günü düşünüyordu. Félicien, niçin onu görmeye gelmez olmuştu? Bu

buluşmada, çamaşırların bu sağlıklı neşesi arasında, o niçin yoktu? Ama birazdan Angélique onu kolları arasında tutarken, yalnızca kendisinin olacağını pek iyi biliyordu. Gösterdiği zayıflıktan dolayı Félicien'e sitem etmesine bile gerek kalmayacağını, muhtuluklanm istemesi için gözükmemesinin yeteceğini biliyordu. Félicien her şeyi göze alacaktı, yeter ki kendisi bir an sonra onunla buluşsun.

Bir saat geçti, Angélique hâlâ çamaşırların arasında, kendisi de güneşin göz kamaştırıcı yansmasıyla bembeyaz, dolaşıyor; varlığında belirsiz bir ses yükseliyor, büyüyor, onu oraya, parmaklığa gitmekten alıkoymuyordu. Angélique, bu başlayan savaş karşısında ürküyordu. Neydi bu? İçinde, kendi isteğinden başka bir şey mi vardı? Oraya, hiç kuşkusuz dışarıdan eklenmiş olan başka bir şey, kendisine engel oluyor; tutkunun güzel yalınlığını altüst ediyor. İnsanın, sevdiğine koşması nasıl da yalın bir şeydi; oysa Angélique, bunu yapamıyordu bile; kuşkunun acısı, elini ayağına bağlıyordu; ant içmişti; hem soma, belki de kötü bir şey yapmış olacaktı. Ffubertine, kuruyan çamaşırları toplamak için akşamüstü yardıma geldiğinde, Angélique hâlâ kararını verememişti; düşünmeyi geceye bıraktı. Kollarından taşan kar gibi beyaz mis kokulu çamaşırları götürürken, artık akşam karanlığına gömülmeye başlayan C-los-Marie'ye, ortak olmak istemeyen dost bir doğa köşesine bakar gibi, kaygılı bir göz attı.

Angélique, ertesi gün yürek çarpıntısıyla uyandı. Daha başka geceler, onu hiçbir karara götürmedi, geçip gitti. Genç kız, ancak sevildiğinden emin oldukça yatışıyordu. Bu kanısı sarsılmamıştı; Angélique o kamnın içinde, tansal bir dinginlik buluyordu. Sevilirse, bekleyebilir; her

şeye dayanırdı. Yeniden, acıma nöbetleri geçiriyordu. En küçük acı karşısında duyguluyor, gözleri hep taşmaya hazır gözyaşlarıyla doluyordu. Mascart Baba, tütün isteyip alıyor; Choteaular, ondan reçele varıncaya dek her şeyi istiyorlardı. Ama, asıl fırsattan yararlananlar Lemballeuse-lerdi; Tiennette'in, şenliklerde iyi yürekli matmazelin bir entarisiyle dans ettiği görülmüştü. Derken Angélique, Lemballeuse Ana'ya, bir gün önce söz verdiği gömlekleri getirdiği sırada, dilencilerin orada Madam de Voincourt'la kızı Claire'i, yanlarında da Félicien'i gördü. Onları oraya Félicien'in getirdiği açıktı. Angélique onlara görünmedi, içi üşüyerek geri döndü. İki gün sonra, üçünün birden Choteaulara girdiğim gördü; soma bir sabah Mascart Baba, güzel delikanlının iki madamla birlikte kendisini ziyarete geldiğini anlattı. O zaman Angélique, yoksullarını bıraktı; Félicien onları kendi elinden aldıktan başka, bir de bu kadınlara verdiği göre, bu yoksullar artık kendisinin değildi. Onlara raslaymca yüreğinin, hem de bu kez daha derinden yaralanması korkusuyla, sokağa çıkamaz oldu; varlığında birşeyin ölmekte olduğunu, yaşamının damla damla akıp gittiğini duyumsuyordu.

Bir akşam, bu raslantıların birinden soma, odasında bir başına acısıyla boğulurken, ağzından şu çığlık koptu:

- Beni artık sevmiyor!

Claire de Voincourt, uzun boyu ve güzel siyah saçlarından oluşan tacıyla gözünün önüne geliyordu; Félicien'i de ince ve gururlu, onun yanında görüyordu. Onlar, şimdiden evli sanılacak denli birbirine denk, aynı ırktan, birbirleri için yaratılmış değiller miydi?

- Beni artık sevmiyor, beni artık sevmiyor!

Bu inanç, içinde büyük bir yıkımın gürültüsüyle yükseliyordu. Sarsılan inancı yıkılıyor; Angélique, olayları soğukkanlılıkla inceleyecek, tartışacak dinginliği bulamıyordu. Bir gün önce inanıyordu; şu anda artık inanmıyordu. Nereden geldiğini bilmediği bir soluk yetmişti; birdenbire, sevilmediğini sanmak zavallılığına, o en büyük zavallılığa düşmüştü. Bir zamanlar, Félicien bunu kendisine söylemişti. Biricik acıydı bu, korkunç bir işkenceydi. O zamana dek yazgısına boyun eğmiş, tansığı beklemişti. Ama, gücü de inancıyla birlikte yok olmuştu; bir çocuk umutsuzluğuna düşüyordu. Sonra, acılar içinde çırpınmaya başladı. Artık kendisini sevmiyorsa, daha iyiydi! Çünkü Angélique, onu hâlâ sevmeyecek denli gururluydu. Kendi kendisine yalan söylüyor, kurtulmuş gibi yapıyor, üzerinde çalışmaya koyulduğu Ffautcoeurler armasını işlerken sözde tasasızlıktan şarkılar mırıldanıyordu; ama, yüreği çatlayacak gibi şişiyordu. Félicien'i hâlâ sevecek denli düşük olduğunu kendi kendisine açık etme utancını duyuyordu. Bir hafta süreyle, arma parmaklarının altında parça parça doğdukça, onu korkunç bir üzüntüye boğdu. Arma, parçalı türdendi; birinci ve dördüncü parçalan Kudüs, ikinci ve üçüncü parçalan Hautecoeur bölümleriydi; Kudüs bölümlerinde, gümüş zemin üzerine kollan altın bir haç, onun çevresine serpiştirilmiş yine altın dört küçük haç vardı; Hautecoeur bölümlerinde de, mavi zemin üzerinde altın bir kale, ortada gümüş zemin üzerine kumlu bir levha arması, ikisi üstte, biri altta üç tane zambak vardı. Minerler, kaytandan; madenler, altın ve gümüş sırmadan yapılmıştı. Elinin titrediğini duyumsamak, bu armalann panltsmdan yaşlarla bulanana gözlerini saklamak için başını eğ-

mek, ne acıklı bir durumdu. Angélique, yalnızca Félicien'i düşünüyordu; ona söylencesel soyluluğunun parlaklığı içinde tapıyordu, "Tanrı isterse, ben de isterim" sözlerini, gümüş sırmadan bir bantm üstüne siyah iplikle işlerken, Félicien'in cariyesi olduğunu, bir daha asla kendisine sahip olamayacağını anladı. Gözyaşları, görmesine engel oluyor, bir yandan da bilinçsizce, iğnesini kumaşa sokup çıkarıyordu.

Ondan sonra, durum daha acıklı oldu; Angélique, umutsuzlukla sevdi, öldüremediği bu umutsuz aşk içinde çırpındı durdu. Hep Félicien'e koşmak, boynuna sarılarak onu yeniden elde etmek istiyordu; her seferinde de savaşım yemden başlıyordu. Kimi zaman üstün geldiğini sanıyor, içinde büyük bir sessizlik oluyor; kendisini, özverinin verdiği alçakgönüllülükle, söz dinleyen bir kız gibi diz çökmüş; ufacık, pek dingin, bir yabancıyı görür gibi gördüğünü sanıyordu. Bu, kendisi değildi; olmaya başladığı, çevrenin ve eğitimin yetiştirdiği uslu kızdı. Soma, bir kan dalgası yükseliyor, onu sersemletiyordu; sağlam sağlığı, ateşli gençliği, gemi azya almış küheylanlar gibi dört nala gidiyor; Angélique, gururu ve tutkusuyla, aslının o acımasız bilinmeyenine bir kez daha gömülüyordu. Niçin boyun eğecekti? Görev diye bir şey yokta; özgür istekten başka bir şey yokta. Kaçma hazırlığına başlıyor, Piskopos konağı bahçesinin demir parmaklığını zorlamak için uygun saati kolluyordu. Ama, soma da kaygı verici sinsi bir erinçsizlik, kuşkunun verdiği acı yine geliyordu. Kendisini kötülüğe kaptırırsa, sonsuza dek vicdan acısı duyacaktı. Bu, hangi yolu tutacağını bilememe kararsızlığı içinde onu, boyuna aşkının başkaldırısından suçun ürkünçlüğüne fir-

latan bu fırtına altında, saatler, ürkütücü saatler geçiyor; Angélique, yüreğini her yendikçe, biraz daha zayıflığa düşüyordu.

Bir akşam, Félicien'i bulmak için evden ayrılacağı sırada, tutkusuna dayanma gücünü bulamama umutsuzluğuyla, birdenbire o yardım gören kimsesiz çocuk kimliği aklına geldi. Kimliği dolaptan aldı, yapraklarını çevirdi, ateşli bir alçakgönüllülük gereksinmesine susamış olarak, her sayfada, soyunun aşağılığından dolayı kendi kendini tokatladı. Ana baba belli değildi; adı yoktu; yalnızca bir tarih, bir de numara vardı; yolların kıyısında süren yaban otları gibi bırakılmıştı! Soma, anılar, yığın yığın yükseliyor; Nièvre'nin bereketli çayırları, orada çobanlık ettiği hayvanlar, yalınayak üzerinde yürüdüğü dümdüz Soulanges yolu, elma çaldığı zaman kendisini tokatlayan Nini Ana, hep gözünün önüne geliyordu. Hele bazı sayfalar, her üç ayda bir denetmenle hekimin ziyaretlerini gösteren imzalarla dolu; kimi zaman, onların görüşlerinin ve verdikleri bilgilerin yazılı olduğu sayfalar, onda birtakım anılar uyandıyordu. Bir hastalık geçirmiş, ölmesine an kalmıyordu; sütninesi, ateşe düşüp yanan ayakkabılarının yerine ayakkabı istemişti. Başa çıkma olanağı olmayan huysuzluğundan dolayı kötü notlar verilmişti. Zavallılığının anı defteriydi bu. Ama, bir sayfa, altı yaşına dek boynunda taşıdığı kolyenin koptuğunu bildiren tutanak, onu hüngür hüngür ağlatmıştı. Angélique, bir ipek kaytana dizili kemik tanelerden yapılmış, içinde giriş tarihiyle numaralı bulunan gümüş bir madalyonla tatturulmuş bu kolyeye karşı, içgüdümlü bir nefret duyduğunu anımsıyordu. Onun bir cariyeye tasması olduğunu seziyordu; sonunda çıkacak şey-

lerden korku duymasa, onu ufacık elleriyle koparacaktı. Sonra, yaşı ilerledikçe, kolyenin boğazını sıkıdığından yalanmıştı. Onu, bir yıl daha boynunda bırakmışlardı. Onun için, denetmen yardımcısı, bucağın belediye başkanının önünde kaytanı kesip de bu kimliğin yerine menekşe rengi gözlerinin, altın şansı ince saçlanmn yazılı bulunduğu yere, yolunca yordamınca özelliklerini yazdığına nasıl da sevinmişti! Buna karşın, belli olsun diye üzerine marka vurulan bu ev hayvanı tasmaşını, hâlâ boynunda duymuyordu. O kolye, tenine gömülmüştü; onu boğuyordu. O gün, o sayfayı okurken, zavallılığını korkunç biçimde yeniden duydu; odasına döndü, hıçkırığa hıçkırığa ağladı; sevimiyi hak etmiyordu. Ondan soma da, iki kez daha o kimliği onu kurtardı. Sonunda, o da Angelique'nin başkaldısı karşısında etkisiz kaldı.

Şimdi, ayartıcı nöbetlerin acısını geceleri duyuyordu. Yatağa yatmadan önce, uykusunda saf kalmak üzere, Söylenceyi okumak için kendim zorluyordu. Ama, başı ellerinin arasında, bütün çabasına karşın okuduğunu arılamıyordu. Tansıklar onu şaşırtıyordu; rengi solmuş düşlemlerin kaçışmdan başka birşey seçemiyordu. Geniş yatağma giriyor, kurşun gibi ağır bir uyuşukluktan sonra, birden bir yürek çarpıntısıyla, karanlıklar ortasında sıçrayarak uyanıyordu. Telaşla doğruluyor, şakakları terli, vücudu bir ürpertiyle sarsılarak, fırlattığı çarşafın ortasında diz çöküyordu; ellerim bitiştiyor, "Aman Tamım, benden niçin geçtin?" diye kekeliyordu. Çünkü, asıl umutsuzluk duyduğuşey, böyle zamanlarda, karanlıkta, kendisim yalnız duymasıydı. Düşünde Felicien'i görmüştü, orada kendisini durduracak kimse yokken giyinip onunla buluşmaya git-

mekten korkuyordu. Tann'nın acması, kendisinden uzaklaşıyordu. Tanrı onun yanında değildi, onu bırakıyordu. Umutsuzca bilinmeyi çağırıyor, görünmez evrene kulak kabartıyordu. Ama, hava bombošta, fısıldaşan sesler kalmamıştı, gizemli sürtünüşler kalmamıştı. Her şey Clos-Marie, Chevrotte deresi, söğütler, otlar, Piskopos konağının karaağaçları, katedralin kendisi, her şey ölmüş gibiydi. Angélique'in orada kurduğu hülyalardan iz bile kalmamıştı; erdenlerin beyaz kanatları silinip yitiyor; orada, her şeyin yalnızca mezannı bırakıyordu. Angélique, doğaüstü güçlerin yardımı kesilir kesilmez, kalıtımsal günahın yere vurduğu bir ilk dönem Hıristiyanı gibi yenik, bitkin düşüyordu. Bu koruyucu köşenin gamlı sessizliği içinde, o kötülük kalıtımsallığının, alman eğitimi de yenererek doğuşunu ve uluyuşunu dinliyordu. Bilinmez güçlerden iki dakika daha hiçbir yardım gelmeyecek olursa, gizli şeyler uyanmaz ve ona yardım etmezse, kesinlikle yenilecek, kendi kendim yok edecekti. "Tannm, Tannm, benden niçin geçtin?" Gitmiş, yatağının ortasında diz çökmüş, ufacık ve ince vücuduyla, ölüme yatıyordu.

Soma da, şimdiye dek umutsuzluğunun o son derecesine vardığı anlar, her seferinde bir serinlik duyup ferahlıyordu. Bu, yeniden ona yüz gösteren, varlığıma girip ona hülyasını geri getiren Tann'mn acımasıydı. Angélique, yalınayak döşeme tahtası üstüne zıplıyor, büyük bir atılışla pencereye koşuyordu; orada, sesleri yeniden işitiyor, gözle görünmez melekler saçlarına sürtünüyor; söylencedeki kalabalık, ağaçlardan ve taşlardan fırlıyor; onun çevresini alıyordu. Saflığı, iyiliği, eşyada kendisinden ne varsa hepsi ona geri geliyor, onu kurtanyordu. Soma, artık korkmu-

yor, koruma altında bulunduğunu biliyordu. Agnès, erdenlerle birlikte dönüp gelmişti; hep birlikte, ürperen hava içinde, sevecenlikle dolaşıyorlardı. Bu, uzaktan gelen, yüreklendirici bir şeydi; gece rüzgârına karışıp, ona dek ulaşan, uzun bir utku ezgisiydi. Pek üzgün, andını bozmaktansa bu yüzden ölmek kararında dirençli, bir sanat, bir dinlendirici durumu yaşıyordu. Ardından bitkin düşüyor, yeniden yatıyor, her seferinde böyle zayıflığa düşerse sonunda yenileceği düşüncesiyle, hep acılar içinde, ertesi gün gelecek nöbetin korkusuyla yeniden uykuya dalıyordu.

Félicien'in kendisini artık sevmediğini sanmaya başladığından beri, Angélique birkin düşmüştü. Gönlü yaralıydı; ses çıkaramadan, yalanmadan, her an biraz daha ölüyordu. Önce, bu durum yorgunluklarla kendisini göstermişti. Soluk soluğa, sırmayı elinden bırakmak zorunda kalıyor; gözleri bulanıyor, boşluğa dahıyor, bir dakika öyle duruyordu. Sonra, yemek yememeye başlamıştı; ancak birkaç yudum süt içiyordu. Anasıyla babasını meraka düşürmemek için ekmeğini saklıyor, komşuların tavuklarına veriyordu. Çağrılan bir hekim, hiçbir hastalık görememişti; kızın çok kapalı yaşadığını söylüyor, beden eğitimi yapmasını salık veriyordu. Angélique'in bütün varlığı kendisinden geçiyor; ağır ağır yok oluyordu. Vücudu, iki büyük kanadın sallanışıyla yüzer gibi oluyor, ruhunun tutuşup yandığı solgun yüzünden sanki bir aydınlık fışkınıyordu. Angélique, odasından aşağıya ancak iki eliyle merdivenin korkuluklarına tutunarak, sendeleye sendeleye inebiliyordu. Ama direniyor, kendisine baktıklarını duyumsar duyumsamaz sağlıklıymış gibi davranıyor, Monsenyör'ün piskoposluk tahtı için o çetin işlemeli panoyu ne olursa ol-

sun bitirmek istiyordu. Ufak, uzun ellerinde artık güç kalmamıştı. Bir iğne kırdığı zaman, onu cımbızla çekip çıkarıyordu.

Hubert'le Hubertine, bir sabah sokağa çıkmak zorunda kaldıkları için, onu işinin başında yalnız bırakmışlardı; eve karısından önce dönen işlemeci, kızı iskemlesinden kaymış, baygın, tezgâhın önünde yere serilmiş olarak bulundu. İş başında kendinden geçmişti. Sırma işlemeli meleklerden biri yarım kalmıştı. Hubert şaşaladı, onu kolları arasında aldı, ayağa kaldırmaya uğraştı; ama Angélique yeniden düşüyor, bir türlü kendisine gelemiyordu.

- Cicim* cicim... Bak bana; ne olur uyan kızım...

Angélique, sonunda gözlerini açtı; umutsuzlukla ona baktı. Kendisini niçin diri görmek istiyordu? Ölüyken nasıl da mutluydu!

- Ne var cicim? yoksa bizi aldattın mı; onu hâlâ mı seviyorsun?

Angélique anıt vermiyor, ölçsüz bir üzümlükle ona bakıyordu. O zaman, Hubert onu umutsuz bir kucaklayışla kaldırdı, odasına çıkardı; bembeyaz yüzüyle, çok zayıf vücuduyla yatağa uzanınca, sevdiğini ondan uzaklaştırarak istemeden yaptığı bu acımasız işe ağladı.

- Ben ona kavuşmam sağlardım! Niçin bana bir şey söylemedin?

Ama Angélique konuşamadı, göz kapakları kapandı, yine uyur gibi oldu. Hubert, gözleri onun ince zambak yüzünde, yüreği acımayla kanayarak, ayakta kalmıştı. Sonra, kız hafif hafif solumaya başlayınca, o sırada kansının geldiğini duyarak aşağı indi.

Aşağıda, ışikte konuşuldu. Hubertine, şapkasını he-

nüz çıkarmıştı; Hubert, onu görür görmez, çocuğu orada bulduğunu, şimdi yatağında ölü gibi uyduğunu anlattı.

- Aklanmışız, dedi. Hâlâ o çocuğu düşünüyor, onun yüzünden ölüyor... Ah, bilsen bunun bana nasıl dokunduğunu., işi anladığımdan beri, onu o çok acıklı durumunda yukarı çıkardığımdan beri vicdanımı sızlatan acıyı bir bilisen! Bunun suçu bizde; yalan söyleyerek onları birbirinden ayırdık... Ne? Onu böyle açılıyla mı bırakacaksın? Onu kurtarmak için birşey söylemeyecek misin?

Hubertine de Angélique gibi susuyor, üzüntüsünden sapsarı, o akılcı edasıyla Hubert'e bakıyordu. Hubert'se, bu acı dolu sevda karşısında her zamanki uysallığından ayrılan sevdalı adam, yatışmıyor, titreyen ellerini sallıyordu.

- Ya! Ben söyleyeyim öyleyse; Félicien'in kendisini sevdiğim, onu da aldatarak buraya gelmesine engel olmak acımasızlığını bizim gösterdiğimizi söyleyeceğim... Artık, onun gözyaşının her damlası benim yüreğimi yakar. Bu ölümden kendimi ortak sanırım... Onun mutlu olmasını istiyorum; evet, ne olursa olsun, bütün yollara başvurup onun mutlu olmasını istiyorum.,

Karısına yaklaşmıştı, başkaldıran sevecenliğini haykırarak gücünü buluyor, Hubertine üzüntü içinde sustukça, o daha çok öfkeleniyordu.

- Madem ki birbirlerini seviyorlar, onların bilecekleri iştir bu. İnsan severse ve sevilirse, artık ötesi yoktur bunun... Evet! Her yola başvurarak mutlu olsunlar, mutluluk haklarıdır.

Hubertine, sonunda ayakta, kımıldamadan, ağır ağır konuşta:

- Onu bizim elimizden almayın; bize inat, babasına inat, onunla evlensin, değil mi? Onlara bunu salık veriyorsun.

Sonra mutlu olacaklarını, aşkın mutlu olmaya yeteceğini sanıyorsun...

Soma hiç ilgisi yokken, sözden söze atlayarak, aynı üzgün sesle konuştu:

- Dönüşte mezarlıktan geçtim, bir umutla yine içeri girdim... DMerimizle aşınan aynı yere bir kez daha diz çöktüm; uzun uzun dua ettim.

Hubert sararmıştı, büyük bir üşüme yüreğinin sıcaklığını alıp götürüyordu; ölü kadına, yerin dibinde kendilerini bağışlasın diye, sözünü dinlemediklerinden dolayı suçlayarak kaç kez orada dua etmişler, boyun eğmişlerdi. Bağışlanırlarsa, bunu duyumsayacaklarındın emin, orada saatlerce kalıyorlardı. İstedikleri, bekledikleri, yine bir çocuktuktu; bağışlanmanın çocuğuydu; sonunda bağışlandıklarını ancak o biricik işarettten anlayacaklardı. Ama hiçbir şey olmamıştı; ana, soğuk ve sağır, onları o amansız cezaya, alıp götürdüğü ve geri vermek istemediği ilk çocuklanın ölümü cezasına çarpılmış bırakıyordu.

Hubertine, yemden:

- Uzun uzun dua ettim, dedi; hiçbir ürperti var mı diye dinliyordum...

Hubert, yüreği çarparak, bakışlarıyla ona soruyordu.

- Hiçbir şey olmadı, hayır! Topraktan hiçbir şey yükselmedi. İçimde hiçbir şey ürpermedi. Ah! Bitti artık. İş işten geçti, kendi yıkımımızı kendimiz istedik.

O zaman Hubert titredi, sordu:

- Suçu bana mı yüklüyorsun?

- Evet, suçlu sensin; sana uyup, ben de suç işledim... Söz dinlemedik; bütün yaşamımız bu yüzden acılarla geçti.

- Mutlu değil misin?

- Hayır, değilim... Çocuğu olmayan kadın mutlu değildir... Sevmek hiçtir, aşkm kutsanması gerekir..

Hubert, yıkılmış, gözleri yaşla dolu, bir iskemleye yığılmıştı. Karısı, yaşamlarının bu cılk yarasını, asla onun yüzüne vurmamıştı; istemeyerek, bir anıştırmayla onu gücendirecek olsa, çabucak pişman olan ve onu avutan bu kadm, bu kez hep öyle ayakta, hiçbir kıpırdamadan, ona doğru bir adım bile atmadan, onun acı çekmesini seyrediyordu.

Hubert ağladı, gözyaşları arasında haykırdı:

- Ah! Yukarıda yatan sevgili çocuğu mahkum ediyorsun... Ben seni aldığım gibi, Félicien'in de onu almaşım; senin çektiğim acıyı onun da çekmesini istemiyorsun.

Hubertine, yüreğinin bütün gücü, bütün yalmlığıyla, yalnızca bir baş işareti yaparak yamıt verdi:

- Evet ama, sen kendin söylüyordun, yavrucak bu yüzden ölecek... Onun ölümünü mü istiyorsun?

- Evet, kötü ve mutsuz yaşayacağına, ölsün.

Hubert, ürpererek doğrulmuştu; karısının kollan arama sığındı, ikisi birlikte hıçkırarak ağladılar. Uzun süre sarmaşdolaş kaldılar. Hubert, boyun eğiyordu; şimdi kansı gerektiğince dayanma gücü bulabilmek için, onun omzuna dayanmak zorunda kalıyordu. Soma, umutsuz ve kararlı, uzun ve acıklı bir sessizliğe gömüldüler; bu susmanın sonunda, Tamı isterse, çocuğun ölümüne razı olmuş bulunuyorlardı.

O günden soma Angélique, odasma kapanmak zorunda kaldı. Güçsüzlüğü o dereceyi buluyordu ki, işliğe inemiyordu. Hemen başı dönüyor, ayakları dolaşıyordu. Önce eşyalara tutuna tutuna dolaştı, balkona dek gitti. Son-

ra yatağından koltuğa gitmekle yetinmek zorunda kaldı. Yol uzundu, ancak bitik bir durumda, bu işi bir sabah, bir de akşam göze alıyordu. Bununla birlikte hâlâ çalışıyor; pek çetin olan hafif kabarık işlemeyi bırakıyor, elvanla çiçek işliyordu; bunları kokusuz bir demet çiçeğe baka baka işliyor, bu ortancaların ve hatmi güllerinin kokusunu duymadığı için dingin kalıyordu. Demet bir vazoda duruyordu.

Angélique, kimi zaman onu seyrederek, uzun uzun dinleniyordu; çünkü ipek, ne denli hafif olursa olsun, parmaklarına ağır geliyordu. İki günde, ancak bir atlasın üzerine pırlıl pırlıl, taptaze bir gül yapabilmişti; ama bu onun yaşamıydı, son soluğunu verinceye dek iğneyi elden bırakmayacaktı. Acıdan erimiş, daha incelmış, saf ve çok güzel bir aleve dönmüştü.

Félicien onu sevmiyorsa, artık didişmenin ne anlamı vardı? Artık, bu inançla ölüyordu; Félicien onu sevmiyordu, belki de asla sevmemişti. Gücü oldukça kendisini gidip onu bulmaya zorlayan yüreğiyle, sağlığıyla, gençliğiyle çarpışmıştı. Oraya mihlanıp kalalı, yazgıya boyun eğmek zorundaydı; artık her şey bitmişti.

Bir sabah Hubert, onu koltuğa yerleştirip, ufacık ve cansız ayaklarını bir yastığa koyduğu sırada, Angélique gülümseyerek:

- Eh, dedi, artık uslu uslu oturacağıma, kaçmayacağıma, iyiden iyiye eminim.

Hubert, tıkanır gibi oldu; hüngür hüngür ağlayacağından korkarak, çabucak aşağı indi.

XII

Angélique o gece uyuyamadı. Bedeni kınıyor, uykusuzluktan gözkapakları yanıyordu. Saat gece yansına yakındı; Hubertler çoktan yatmıştı; genç kız yatakta daha çok kalırsa öleceğinden korkarak, son gücünü de harcıyıp yataktan kalkmayı daha uygun buldu.

Boğuluyordu; sırtına bir sabahlık geçirdi, sürünerek pencereye gitti ve kanadı ardına dek açtı. Yağmurlu, nemli ve yumuşak bir kış gecesi idi. Önündeki küçük masanın üstünde bulunan ve bütün gece yanık bırakılan lambanın fitilini açtıktan sonra, kendini koltuğa bıraktı. Orada, "Légende dorée" cildinin yanında, kopya etmekte olduğu gül, hatmi ve ortanca demeti duruyordu. Yaşama yemden koymak için bir çalışma hevesine kapıldı, sandalyeyi tezgâhın yanına çekti, titrek elleriyle bir iki iğne kaktı. Bir gü-lün kırmızı ipeği, beyaz parmakları arasında kanyor; sanki son kalan kam, damla damla akıyordu.

Ama iki saatten beri kızgın çarşaflarının arasında boşu boşuna dönüp duran Angélique'i, oturur oturmaz uyku bastırdı. Başını geriye devrilip koltuğun arkasına yaslandı, bir parça sağ omzuna yattı; ipek, kırıltısız ellerinin arasında kaldığı için, hâlâ çalışıyor samlırdı. Apak, pek din-

gin, bir mezar gibi sessizlik ve beyazlık dolu odada uyuyordu. Işık, rengi atmış pembe İran kumaşı örtülü şahane karyolayı solduruyordu. Yalnızca eski meşe ağacından sandık, giysi dolabı, sandalyeler, keskin çizgilerle gözüküyorlardı. Dakikalar geçti, Angélique bembeyaz, sessiz, uyuyordu.

Sonunda bir gürültü oldu. Félicien, titreyerek onun gibi zayıflamış, balkonda gözüktü. Yüzü karmakarışık, odaya atılacağı sırada güzel Angélique'i böyle acmacak bir durumda koltuğa yığılmış gördü. Yüreği sonsuz bir acıyla burkuldu; diz çöktü, üzgün gözlerle onu seyre daldı, Angélique artık yok mu olmuştu, hastalık onu yiyip bitirmiş miydi ki, hiç ağırlığı kalmamış; rüzgân ahp götüreceği bir tüy gibi oraya uzanmış görünüyordu?

Hafif uykusunda, acısı da, yazgıya boyun eğdiği de belli oluyordu. Félicien, onu ancak o zambak inceliğinden, düşük omuzlan üzerindeki narin boynunun güzelliğinden, göğe çekilen bir erden yüzü görünümü almış uzun yüzünden tanıyabiliyordu. Saçlar, bir aydınlıktan başka birşey değildi; lekesiz ruhu, saydam ipek teninin altından fişkınıyordu. Tenlerinden kurtulmuş ermiş kızlar gibi güzeldi. Félicien, ellerini bitişirmiş, şaşkanlık içinde kıpırdamadan öylece kalmış, bu güzelliğin karşısında gözleri kamaşıyor ve umutsuzluğa düşüyordu. Koz uyanmıyor, Félicien hâlâ ona bakıyordu.

Félicien'in dudaklarından çıkan hafif bir soluk Angélique'in yüzünde dolaşmış olacak ki, kız birdenbire gözlerini alabildiğine açtı. Kimıldamıyor, düşte gibi gülümseyerek genç adama bakıyordu. Bu Félicien'di; değişmiş olmasına karşın onu tanıyordu. Ama hâlâ kendisim uykuda

sanıyordu; çünkü uyurken onu böyle gördüğü olurdu, uyanınca da bu yüzden üzüntüsü artardı.

Félicien, ellerini uzatmıştı; konuştu:

- Sevgilim, sizi seviyorum... Çok hasta olduğunuzu bana söylediler, koşup geldim... işte yanınızdayım, sizi seviyorum. -

Angélique ürperiyor, bilinçsiz bir devinimle ellerini göz kapaklarında gezdiriyordu.

- Artık kuşku duymayın... Ayaklarınızın dibindeyim ve sizi seviyorum. Sizi hâlâ seviyorum.

O zaman, genç kız haykırdı:

- A, siz misiniz? Sizi artık beklemiyordum, oysa geliniz.

Araştıran elleriyle onun ellerini tutmuştu, Félicien'i düşünde görüp görmediğini anlamak istiyordu.

- Beni hâlâ seviyorsunuz, ben de sizi seviyorum, ah! Sevebileceğimi tahmin ettiğimden de çok seviyorum!

Bu, mutluluğun verdiği bir başdönmesi, kesin sevinçle dolu bir ilk dakikaydı; her şeyi unutuyorlar; kendilerini hâlâ seviştiklerine ve bunu birbirlerine söylediklerine emin olmanın hazzına veriyorlardı. Dünün acılan, yannın engelleri ortadan kalkmıştı; nasıl olup da orada buîunduklarını bilmiyorlardı; ama, oradaydılar. Tatlı gözyaşlanm birbirlerine kanştmıyorlardı. Félicien, acıma duygusundan şaşkın; Angélique, onun kollan arasında duyulmaz bir soluk gibi üzüntüden erimiş, saf bir kucaklaşmayla birbirlerine sanlıyorlardı. Angélique, şaşkınlığının büyüyle kötürümleşmiş gibi duruyor, oturduğu koltukta mutlu, sendeliyor; vücudu kendisinde değilmiş gibi sevinç esriHiğinin etkisiyle yan doğrulup yemden düşüyordu.

- Ah, sevgili senyörüm, biricik isteğim yerine geldi; ölmeden önce sizi görmek varmış.

Félicien başını kaldırdı, acı dolu bir anlatımla elini salladı:

- Ölmek mi! Ama ben bunu istemem! Buradayım, sizi seviyorum.

Angélique'in yüzünü, aydınlık bir gülümseme kapladı:

- Oo! Beni sevdiğinize göre, ölebilirim. Artık, ölümden korkmuyorum, omzunuzda böyle uyuyacağım... Beni sevdiğinizi bir daha söyleyin.

- Sizi seviyorum, dün nasıl seviyorduksam, yarın nasıl seveceksem... Bundan hiç kuşku duymayın; sonsuzdur bu.

- Evet; sonsuzdur; birbirimizi seviyoruz.

Angélique, kendinden geçmiş bir durumda, odanın beyazlığı ortasında önüne bakıyordu. Ama yavaş yavaş uyanı, ciddileşti. Sersemlediği bu büyük mutluluğun içinde, sonunda düşünmeye başladı; bütün bu olanlara şaşıyordu.

- Beni seviyorsanız, niçin gelmediniz?

- Ananız babanız, bana karşı aşkınızın kalmadığımı söylediler. Bu yüzden, ben de az kaldı ölüyordum. İşte o zaman hastalığınızı öğrendim; bana kapısını kapadıkları bu evden kovulmayı göze alarak kararımı verdim, geldim.

- Annem, sizin de beni sevmediğinizi bana söylüyordu, ben de anneme inandım... Sizi o matmazelle birlikte görmüştüm; Monsenyör'ün sözünü dinlediniz sanıyordum.

- Hayır, bekliyordum. Ama, korkaklık ettim, onun karşısında titredim.

Bir susma oldu. Angélique doğrulmuştu. Yüzü sertleşiyordu, alnında bir öfke kırılgılığı vardı.

- Demek ki, ikimizi de aldattılar; bkbirimizden ayırmak için bize yalan söylediler... Birbirimizi seviyorduk, bizi acılara soktular; az daha ikimizi de öldürüyorlardı... Ama, bu korkunç durum bizi içtiğimiz antlardan kurtarıyor; artık özgürüz.

Öfkeli bir horgörüyle ayağa kalkmıştı. Artık hastalığını duymuyor, aşkının ve gururunun bu uyanışı arasında gücünü yemden buluyordu. Hülyasının öldüğünü sanmıştı; oysa onu birdenbire, canlı ve parlak buluyordu! Aşklarını artık hak ettiklerini, asıl suçluların ötekiler olduğunu birbirlerine söyleyebiliyorlardı!

Kendisini böyle büyümüş görmek, sonunda gerçekleştiren bu üstünlük onu çoşturuyor, son derece büyük bir başkaldırıya sürüklüyordu.

Yalnızca:

- Haydi, gidelim, dedi.

Bütün kararlılığı ve gücüyle dipdiri, orada dolaşıyordu. Sırtına giymek için bir manto seçip almıştı bile. Başına bir dantela başörtüsü örtse, yeterdi.

Félicien, sevinçle haykırmıştı; çünkü isteğini, genç kız kendisinden önce söylemişti. O yalnızca bu kaçmayı düşünüyor, ama Angélique'e söyleme yürekliliğini bulamıyordu. Ooh! Birlikte gitseler, gözden yitip bütün üzüntülere, bütün engellere son verseler! Hem, bunu hemen düşünme sıkıntısına bile katlanmadan yapsalar!

- Evet, hemen gidelim sevgilim. Sizi almaya gelmiştim, nereden araba bulabileceğimizi biliyorum. Gün doğmadan biz uzaklara gitmiş oluruz; öyle uzaklara ki, hiç kimse asla bize ulaşamaz.

Angélique, gitgide artan bir coşkunun içinde çekmececi çekiyor, hiçbir şey almadan, aynı hızla kapatıyordu.

Nasıl! Haftalardan beri acı çekiyordu; onu aklından çıkarmaya uğraşmıştı; bunu başarabildiğini sanıyordu da. Ama yine de hiçbir şey olamamıştı; üstelik bu korkunç işi yeni baştan yapmalıydı, öyle mi? Yok! Bu gücü asla bulamayacaktı. Birbirlerini sevdiklerine göre, sorun pek basitti; evlenirlerdi; hiçbir güç onları birbirlerinden ayıramazdı.

- Durun bakalım, yamma ne almalıyım? Ah! Çocukça kuruntulan ne budalaca şeylermiş. Yalan söyleyecek denli aşağılaştıklarını düşünüyorum da! Evet, ben ölsem de sizi çağırılmazlardı... Çamaşır, giysi alayım mı* söyleyin? İşte, şu entari daha sıcak tutar... Kafamın içine de bir sürü düşünce, bir sürü korku şoktular. İyilik varmış, kötülük varmış, ne yapmalıymış, ne yapmamalıymış? İnşam aptal edecek karışık şeyler. Hep yalan söylüyorlar, söyledikleri doğru değil; dünyada, yaşama mutluluğundan başka birşey yok... Siz servetsiniz, güzelliksiniz, gençliksiniz sevgili senyörüm; ben de kendimi size veriyorum, sonsuza dek, tümüyle; biricik zevkim sizsiniz; beni ne isterseniz yapın.

Ölmüş sanılan bütün soydan gelen ateşlerinin tutuşması içinde, sevinçten coşuyordu; görkemli gidişlerini, bu prens oğlunun kendisini kaçırışını, uzak bir ülkenin kraliçesi yapışını gözünün önüne getiriyordu; müzik sesleri işitiyor, kendinden geçiyordu; Felicien'in boynuna sarılıyor, göğsü üzerine yatıyor, onu izliyor; öyle aymaz bir tutku ürperti içinde kalıyordu ki, bütün vücudu, sevinçten dolayı kendinden geçiyordu. İkisi yapayalnız kalsalar, atların dörtlüna gidişine kendilerini bıraksalar, bir kucaklaşma içinde kaçsalar, ortadan yitseler!

- Yamma bir şey almayacağım, değil mi? Neye yarayacak?

Félicien de, onun tutuştuğu ateşle yanıyordu; kapının önüne varmıştı bile.

- Hayır, hiçbir şey... Çabuk gidelim.

- Evet, gidelim, doğru.

Félicien'in yanma gitmişti. Ama, geri dönüp odaya son bir göz atmak istedi. Lamba, aynı donuk ve tatlı ışıkla yanıyordu; ortanca ve gülhatmi demeti hep orada duruyordu; yarım kalmış ama canlı bir gül, tezgâhının ortasında onu bekliyor gibiydi. Hele oda, ona hiç böyle beyaz görünmemişti; duvarlar beyaz, yatak beyaz, hava beyazdı; beyaz bir solukla dolu gibiydi.

İçinde bir şey sendelenir gibi oldu; Angélique, bir sandalyenin arkalığına dayanmak zorunda kaldı.

Félicien, kaygıyla sordu:

- Neniz var?

Yanıt vermedi, güçlkle soluyordu. Yeniden bir ürper-tiye yakalanmış, bacaklarına bir kesiklik gelmişti; oturmak zorunda kaldı.

- Merak etmeyin, bir şey değil... Bir dakikacık dinle-neyim, gideceğiz.

Sustalar. Angélique, odamn içine bakıyordu; orada sanki sorsalar söyleyemeyeceği değerli bir şey unutmuştu. Önce hafiften, soma gitgide büyüyen, azar azar göğsünü tıkayan bir pişmanlık duyuyordu. Artık hiçbir şey anımsamıyordu. Onu orada öylece tutan, acaba bütün bu beyazlık mıydı? Beyazı, öteden beri severdi; gizlice seyredip zevk almak için beyaz ipek kırıntılarını çalacak derecede severdi.

- Bir dakika, bir dakika daha., soma gideceğiz, sevgili senyörüm.

Ama ayağa kalkmak için çaba göstermiyordu. Félicien, onun önünde bir daha kaygıyla diz çökmüştü.

- Rahatsız mısınız, rahatsızlığınızı gidermek için birşey yapamaz mıyım? Üşüyorsanız, ufacık ayaklarınızı ellerimin araşıma alırım, koşmak için canlanacakları zamana dek ısıtırım,

Angélique, başını salladı:

- Hayn, hayır, üşümüyorum, yürüyebilirim... Bir dakika bekleyin, bir dakikacık.

Félicien, gözle görülmez bağların onun ayağını sarıldığı, oraya bağladığını pek iyi görüyordu; öyle sıkı bağlanıyordu ki, belki bir saniye soma Angélique'i o bağlardan kurtaramayacaktı. Onu hemen alıp götürmemesi, ertesi gün babasıyla yapacağı kesin olan o tartışmayı, haftalardan beri kaçındığı o acı şeyi düşünmesindendi. O zaman, ateşli bir yalvarışla üstelemeye başladı.

- Gelin, bu saatte yollar karanlıktır, araba bizi karanlıklar ortasında alıp götürecektir; hep birbirimizin kollarında uyuyarak gecenin serinliğinden korkmadan, kuş tüyüne gömülmüş gibi, boyuna sallana sallana gideceğiz; gün ağancaya dek, hep uzağa, daha uzağa gideceğiz; ta, insanların mutlu oldukları ülkeye varıncaya dek... Bizi hiç kimse tanımayacak, büyük bir bahçenin bir köşesinde, herkesten uzak yaşayacağız; her yeni gün, daha çok sevişmekten başka işimiz olmayacak. Orada, ağaç gibi büyük çiçekler, baldan daha tatlı yemişler bulunacak. Biz, bu sonsuz ilkyazın ortasında, hiçbir şey yemeden yaşayacağız; öpüşmelerimizle yaşayacağız, sevgilim.

Angélique, Félicien'in, yüzünü ısıtan bu yakıcı aşk sözleri karşısında ürperdi. Müjdelenen zevklerin bu sürtünüp geçişiyle bütün varlığı eriyordu.

- Ooh! Bir saniye, birazdan!

- Sonra, yolculuklar bizi yorarsa, buraya döneriz, Hautecoeur şatosunun duvarlarını onartırız; ömrümüzün sonuna dek orada otururuz. Benim hülyam bu... Gerekirse, bütün servetimizi avuç avuç oraya dökeriz. Kalenin burcu yeniden iki koyağı görür olur. Biz David Kulesiyle Charlemagne Kulesi arasındaki saltanat dairesinde otururuz. Koca yapı, perde hatlarıyla, yapılarıyla, küçük kilisesiyle, eski zamanın barbar lüksü içinde, güçlü dönemlerdeki gibi baştan başa onardır. Orada, eski zamanlardaki gibi yaşamamızı istiyorum, siz prenses, ben prens olarak, silahşorlardan ve nedimlerden bir çevre ortasında. On beş ayak kalınlığındaki duvarlarımız bizi dışardan ayırsın, söylençeseli bir yaşam geçirelim... Güneş, yamaçların ötesinde batarken, biz beyaz koca atların sırtında, saygıyla diz çökmüş köylülerin arasından geçerek avdan dönelim. Boru çalın, açılır kapanır köprü insin. Akşam yemeğinde soframızda krallar bulunsun. Geceleri yatağımız bir taht gibi set üstünde, tepesi sayvanlı bir yatak olsun. Biz, erguvan ve sirmalar içinde, birbirimizin kollan arasında uyurken, uzaktan çok tatlı müzik sesleri gelsin.

Angélique, şimdi ürpererek, gururlu bir zevkle gülümüyor; ama yeniden başlayan bir acıya yenilerek, üzgün dudaklarındaki gülümseme siliniyor. Bilinçsiz bir el devini miyle, bu baştan çıkancılığa düşlemleri uzaklaştıncıca, Félicien daha da ateşlendi; onu yakalamak, telaşlı kollan arama alıp ona sahip olmak istedi.

- Ooh! Gelin, benim olun... Kaçalım, mutluluğumuzun içinde her şeyi unutalım.

Angélique, içten gelen bir başkaldırıyla, birdenbire bu

ruh durumundan sıyrıldı; sonra ayakta, ağzından şu sözler fırladı:

- Hayır, hayır, yapamam, yapamayacağım!

Bununla birlikte, hâlâ direnerek, duraksayarak, kekeleyerek sızlanıyordu:

- Ne olur acıym, beni zorlamayın, bekleyin... Sizi sevdiğimi kanıtlamak için sözünüzü dinlemeyi, kolunuzda uzak ve güzel yerlere gitmeyi, düşleminizdeki şatoda, sizinle birlikte, krallar gibi yaşamayı nasıl da isterdim. Bu bana çok kolay geliyordu; kaçışımızı kaç kez tasarlamıştım... Ne diyeyim? Bu şimdi, olanaksız görünüyor. Sanki birdenbire kapı örtülmüş de dışarı çıkamıyormuşum gibi.

Félicien, onu yeniden sersemletmek istedi, Angélique bir el devinimiyle onu susturdu.

- Hayır, bana bir şey söylemeyin artık... Ne şaşırtıcı! Söylediğiniz bu güzel sözler, bu tatlı sözler beni kandırarak yerde korkutuyor; bir soğuk, bedenimi buz gibi donduruyor... Aman Tanrım! Nem var acaba? Sözleriniz beni sizden ayırıyor. Daha konuşacak olursanız, artık sizi dinleyemeyeceğim; çıkıp gitmeniz gerekecek... Durun, biraz durun.

Odanın içinde ağır ağır dolaşiyor, kendini toplamaya çalışıyor; Félicien de, kımıldamadan duruyor, umutsuzluğa kapılıyordu.

- Artık sizi sevmediğimi sanmıştım, ama kesinlikle düşünmekrıklığıydı bu; çünkü, demin şurada, sizi ayaklarının dibinde görünce yüreğim hopladı. Peki, sizi seviyosam; beni niçin korkutuyorsunuz? Sanki, gözle görülmez eller bütün vücudumu kavnyormuş, saçımın her telinden yakalıyormuş gibi, bu odadan ayrılmama kim engel oluyor?

Yatağın yanında durmuştu, giysi dolabına doğru geldi; böylece, öteki eşyaların yanına da gitti. Kesinlikle gizli bağlar onları kendisine bağlıyordu. Hele beyaz duvarlar, beşik örtüsü tavanın engin beyazlığı, onu ancak gözyaşları akıtarak sırtından çıkarabileceği bir saflık giysisiyle kuşatıyordu. Artık bütün bunlar, onun varlığından birer parçaydı; çevre, benliğine girmişti. Masanın yanında, lambanın ışığı altında kalmış olan tezgâhın karşısına gelince bunu daha iyi anladı. Böyle suçlu gibi gidecek olursa, başladığı ama asla bitiremeyeceği gülü görünce, yüreğine bir ezginlik doldu. Çalışma yılları, o çok uslu, çok mutlu geçen yıllar, bir suç işleme düşüncesinin başkaldımya sürüklediği o çok uzun, erinç ve namusluluk alışkanlığı, beyninde uyanıyordu. İşlemecilerin serin küçük evi, orada geçirdiği çalışkan ve temiz, dünyadan ayrı yaşam, her gün damarlarındaki kana biraz bir şey katmıştı.

Ama Félicien eşyanın onu yemden böyle avucu içine aldığı görünce, buradan ivedilikle gitmek gerektiğini sezdi.

- Gelin, zaman geçiyor; biraz soma artık iş işten geçmiş olacak.

O zaman, Angélique'in kafasında daha parlak bir ışık çaktı.

- Aslında iş işten geçti, diye haykırdı... Görüyorsunuz ki, sizin ardınızdan gelmiyorum. Eskiden bende sevdalı, gururlu bir kız vardı ki kendisini alıp götürsünüz diye kollanını boynunuza dolardı. Ama, beni değiştirdiler; kendi kendimi tanımıyorum.... İşitmiyor musunuz, bu odadaki her şey bana, kal diye bağınıyor? Ben de boyun eğmekten zevk duyar oldum.

Félicien, hiçbir şey söylemeden, tartışmadan, yaramaz bir çocuğu götürür gibi, onu götürmeye uğraşıyordu. Angélique ondan sıyrıldı, pencereye doğru kaçtı.

- Olmaz, yalvarırım size! Biraz önce olsaydı, arkanızdan gelecektim. Ama, o son başkaldırıydı. Azar azar, ben anlamadan, içimde özveri ve alçakgönüllülük birikmiş. Onun için, aslımdaki günahın her şahlanmasımda, savaş daha az çetin oluyordu; kendi kendimi daha kolaylıkla yeniyordum. Artık bitti; benliğimi yendim... Ah! Senyörüm, sizi nasıl seviyorum! Mutluluğumuza aykırı hiçbir şey yapmayalım. Mutlu olmak için boyun eğmek gerekir.

Félicien bir adım daha ilerleyince, Angélique balkona doğru, ardına dek açık duran pencerenin önüne gelmiş bulundu.

- Beni, şuradan aşağı atılmaya zorlamayın. Dinleyin, anlayın, çevremde ne varsa benimledir. Eşya, benimle çoktan beri konuşuyor; sesler işitiyorum; hem, hiçbir zaman onların bana bu denli yüksek seslendiMerini işitmemiştim... Balan! Bütün Clos-Marie, babanızın isteğine aykırı olarak kendimi size vermekle, kendimi de sizi de mutsuz kılmamam için beni uyarıyor. Şu işittiğiniz hoş ses, Chevrotte'un sesidir; öylesine duru, öylesine taze ki, kendi bil-lur saflığından sanki bir parça bana da vermiş gibi. Şu yumuşak ve derin kalabalıkların sesi, bütün kırlardır, ağaçlardır, otlardır; benim kendi yaşamımın erincini sağlama-ya çalışan, bu kutsal köşenin bütün dingin yaşamıdır. Daha uzaklardan, piskoposluk konağının karaağaçlarından, en küçüğü bile benim utkuyla ilgili şu dallarla örülü ufuktan da sesler geliyor... Sonra, balan! Şu engin, görkemli ses, geceleri uyanıklık içinde, bana ders veren eski dostum katedralin sesi. Onun her taşı, pencerelerinin sütuncuklan, pa-

yandalannın küçük çardan, mihrap dairesinin dayanak duvarlan, benim seçebildiğim bir sesle mınldanıyorlar, benim anladığım bir dille konuşuyorlar. Bakın ne diyorlar; ölümden bile umut ölümsüz kain, diyorlar. İnsan alçakgönüllülük gösterirse, aşka ve utkuya ulaşır... Sonunda, bakın! Hava bile, ruhların fısıltısıyla dolu; işte arkadaşlanm olan ermiş kızlar göze görünmeden geliyorlar. Dinleyin, dinleyin!

Gülümseyerek, derin, bir dikkatle elini kaldırmıştı. Bütün varlığı çevrede dağınık soluklara kapılıp gitmişti. Bunlar, Légende'daki erdenlerdi; çocukluğunda olduğu gibi şimdi onları yeniden anıyor, bu erdenlerin mistik uçuşlan, masamn üstünde duran safyürekli resimleriyle süslü eski kitaptan yükseliyordu. Önce Agnès, saçlanyla örtülü, parmağında rahip Paul'un nişan yüzüğüyle görünüyordu. Sonra, bütün ötekiler, Barbe ve kulesi, Geneviève ve kuzulan, Cécile ve viyolası, Agathe ve kopanlan memeleri, dağ yollannda dilenen Elisabeth, bilginleri alt eden Catherine görünüyorlardı. Bir tansık, Luce'ü öyle ağırlaştırıyordu ki, bin kişiyle beş çift öküz onu çekip kötü yere götüremiyorlardı. Anastasie'yi öpmek isteyen vali, kör oluyordu. Hepsi, parlak gecenin ortasında bembeyaz, boğazlan hâlâ demir işkence gereçlerinin yaralanıyla apaçık, kan yerine dereler gibi süt akıtarak uçuyorlardı. Hava, onlann saflığıyla saftı; karanlıklar, bir yıldız yağmuru dökülür gibi aydınlanıyordu. Ah! Onlar gibi aşktan ölse, kocanm ilk öpüşüyle, göz kamaştırarak denli beyaz, bakire olarak ölse!

Félicien yaklaşmıştı.

- Ben gerçek varlığım, Angélique; oysa beni düşlemler uğruna geri çeviriyorsunuz.

Angélique:

- Düşlemler... diye mırıldandı.

- Öyle ya, sizin çevrenizi bu düşlemlerin kuşatması, onları kendiniz yarattığınız için... Gelin, eşyaya kendinizden hiçbir şey katmayın; susacaklardır.

Angélique, bir coşkunculuk devinimi yaptı.

- Yoo! Bırakın konuşsunlar, daha yüksek sesle konuşsunlar! Onlar benim gücüm, karşı koyma gücünü bana onlar veriyor... Tanrının acıması ve güvenidir bu; hem beni, asla bu denli güçle kaplamamıştı. Bu hulyaysa, kendim yarattığım ve şimdi bana geri gelen hulyaysa, olsun, ne çıkar! Beni kurtarıyor; görünüşler ortasında, beni lekesiz alıp götürüyor... Ooh! Vazgeçin, benim gibi siz de boyun eğin. Arkanızdan gelmek istemiyorum.

Zayıflığına karşın, kararlı ve yenilmez bir tavırla doğrulmuştu.

Félicien, konuşmasını sürdürdü:

- Ama sizi aldatmışlar, bizi birbirimizden ayırmak için, yalana başvurmuşlar!

- Başkalarının suçu, bizim suçumuzu bağışlatmaz ki!

- Yaa! Yüreğiniz benden uzaklaştı, beni sevmiyorsunuz demek artık.

- Sizi seviyorum, size direnişim, sırfaşkımız ve mutluluğumuz için. Babamızı razı edin, arkanızdan gelirim.

- Babamı siz tanımazsınız. Onu yalnızca Tanrı kandırabilir... Öyleyse söyleyin, her şey bitti mi? Babam, bana Claire de Voincourt'la evlenmemi buyurursa, onun sözünü dinlemem mi gerek?

Angélique, bu son sözler üzerine sarsıldı. İmltili bir sesle:

- Bu kadarı yeter artık... Yalvarırım size, çıkın gidin,

bu denli acımasız olmayın... Niçin geldiniz? Boyun eğmiş-
tim, sizin beni sevmemeniz yıllarına alışıyordum. Oysa iş-
te beni seviyorsunuz, bütün işkencem yemden başlıyor!..
Artık, bundan soma ben nasıl yaşarım?

Félicien, bu sözleri bir zayıflık belirtisi sandı, bir kez
daha:

- Babam, Claire de Voincourt'la evlenmemi isterse...
dedi.

Angélique, çektiği acıya karşın ayak diriyordu; yü-
reği parçalanırken, yine de ayakta durmayı başardı; son-
ra, ona yol açmak ister gibi, masaya doğru sürüne sürüne
gitti:

- Onunla evlenin; onun sözünü dinlemelisiniz, dedi.

Félicien de, Angélique kendisini kovduğu için gitme-
ye hazır, pencerenin yanında duruyordu.

- Ama, bu sizi öldürür, diye haykırdı!

Angélique yatışmıştı, gülümseyerek mrıldandı:

- Ooh! Yan ölüyüm zaten.

Félicien ona bir an daha baktı; bembeyaz, çok ufal-
mış, bir üfteyişte uçan bir tüy gibi hafiflemişti; sonra, öf-
keli ve kararlı bir devinim yaptı, gecenin karanlığında göz-
den yitti.

O gidince, Angélique koltuğun arkasına dayandı,
ellerini umutsuzlukla karanlıklara doğru uzattı. Derin hıç-
kırıklar vücudunu sarsıyor, yüzünü bir can çekişme teri
kaplıyordu. Eyvah! Artık bitmişti, onu bir daha göreme-
yecekti. Bütün derdi deşilmişti, gücü kesilen bacakları bü-
kölüyordu. Yatağına bin güçlkle girebildi, soluğu kesil-
miş, benliğini yenmiş olarak yatağına serildi. Ertesi gün, onu
orada can çekişir buldular. Lamba, şafak sökerken odanın
parlak beyazlığı ortasında, kendiliğinden sönmüştü.

XIII

Angélique ölecekti. Saat ondu, parlak bir kış sonu sabahıydı; hava çok soğuktu, masmavi gökte güneş pırıl pırıldı. Pembe bir eski İran kumaşıyla örtülü gösterişli büyük karyolada, genç kız bir gün öncesinden beri kendisini bilmeden, kımıldamadan yatıyordu; sırt üstü uzanmış, fildişi rengindeki ellerini yorganın üstüne bırakmış, gözlerim hiç açmamıştı; ince profili, saçlarının altın aylası ortasında daha da incelmışti; dudaklarından pek hafif bir soluk çıkmasa, ölmüş sanılırdı.

Bir gün önce, Angélique kendisim çok kötü duyumsadığı için günah çıkartmış ve komünyonunu yapmıştı. Rahip Cornille, saat üçe doğru kendisine kutsal şaraplı ekmeği getirmişti. Soma geceleyin, ölüm vücudunu yavaş yavaş soğutmaya başladığı için, Angélique kutsal yağla kutlanmak istemişti; bu, ruhun ve vücudun sağaltımı için konmuş tanrısal ilaçtı. Kendinden geçmeden önce, Hubertine'in dinlediği, ancak bir mırıltı halindeki son sözü, bu kutsal yağ isteğim kekelemesi olmuştu. Bunu hemen istiyordu; ama gece ilerliyordu, sabah olmasım beklemişlerdi; kendisine haber gönderilen rahip sonunda gelecekti.

Her şey hazırды; Hubertler, odaya çeki düzen veriyor-

lardı. Sabahın bu saatinde camlara vuran parlak güneş, geniş, çıplak ve beyaz duvarlarıyla odayı şafak ışıklarıyla aydınlatıyordu. Hubertler masanın üstüne apak bir örtü örmüşlerdi. Bir haçın sağında ve solunda, salondan yukarı çıkardıkları gümüş şamdanlarda iki iri mum yanıyordu. Aynı zamanda orada, okunmuş suyla bir gül suyu kabı, bir leğen ve ibrikle bir peşkir, biri ilaçlı pamuk dolu beyaz porselenden iki de tabak vardı. Aşağı kentin bütün limonluklarını dolaşmışlar, beyaz gülden başka çiçek bulamamışlardı; bu kocaman gül demetleri, masanın üstünde, titreşen beyaz dantelalar gibi duruyordu. Bu artan beyazlık ortasında can çekişen Angélique, gözkapakları örtülü, hâlâ hafif hafif soluyordu.

Doktor, sabah geldiğinde, kızın o günü geçiremeyeceğini söylemişti. Her an, belki kendine bile gelemeden ölebilirdi. Hubertler bekliyorlardı. Gözyaşlarına karşın bu işin böyle olması gerekiyordu. Ölmüş çocuğu, başkaldın an çocuğa yeğleyerek bu ölümü istemeleri, onu kendileriyle birlikte Tann'mn da istemesinden ileri geliyordu. Şimdi artık bu onların elinde değildi, ancak boyun eğebilirlerdi. Hiçbir şeye yazıklanmıyorlardı, ama büyük acı çekiyorlardı. Angélique orada can çekişerek yatalı beri, her türlü yabancı yardımın geri çevirmişler, ona kendileri bakmışlardı. Bu son anlarda, yine orada yalnızdılar, bekliyorlardı.

Hubert, bilinçsiz bir devinimle, bir inilti gibi gürüldeyen çini sobanın kapağını açtı. Sessizlik başladı, tatlı bir sıcaklık gülleri solduruyordu. Bir süreden beri, Hubertine katedralin, duvarın arkasından gelen gürültülerim dinliyordu. Bir çan uğultusu, eski taşlara bir ürperti vermekteydi; belki de Rahip Cornille, kutsal yağlan almış, kilise-

den çıkıyordu; Hubertine, onu evin kapısı önünde karşılamak için aşağıya indi. Aradan iki dakika geçti, dar merdiveni büyük bir uğultu doldurdu. Soma, Hubert ılık odada, şaşkınlık içinde titremeye başladı; bir yandan da, dinsel bir korku, aynı zamanda bir umut onu diz üstü çökertmişti.

Beklenen yaşlı rahibin yerine, içeri Monsenyör girmişti; Monsenyör, arkasında dantela üstlüğü, boynunda mor omuzluk, elinde gümüş kap taşıyordu; kabın içinde kutsal perşembe günü, kendisinin kutsadığı hastalara özgü yağ vardı. Kartal bakışlı gözleri kıpırtısızdı; ak saçlarının gür bükümleri altında, solgun ve güzel yüzü görkemliydi. Arkasından da, sıradan bir çömez gibi Rahip Cornille geliyor, elinde bir haç, öteki kolunun altında bir dua kitabı taşıyordu.

Piskopos, kapının önünde bir an ayakta durdu, kalın bir sesle:

- *Pax huic domui*, dedi.

Rahip, daha alçak sesle karşılık verdi:

- *Et omnibus habitantibus in ea.*

Onlar içeri girince, şaşkınlıktan kendi de tir tir titreyerek arkalarından gelen Hubertine, kocasının yanına diz çöktü. İkisi de, iki büküm olmuşlardı; elleri bitişik, bütün ruhlarıyla dualar ettiler.

Félicien'in, Angélique'i ziyaret ettiğinin ertesi günü, onunla babası arasında korkunç bir tartışma olmuştu. O gün Félicien, ta sabahtan beri kapılan zorlamış, piskoposun, dinlen geçmişle korkunç savaşımalar verdiği gecelerin birinden soma, hâlâ dua ettiği küçük kilisede kendini kabul ettirmişti. O zamana dek korkudan iki büküm duran bu saygılı oğulda çoktan beri susturduğu başkaldın,

sonunda taşıyordu; çabuk öfkeye kapılan aynı kandan bu iki erkek, çetin bir tartışma yaşadılar. Yaşlı adam dua rahlesinden kalkmış, yanakları hemen kıpkırmızı kesilmiş, gururlu bir ayak diremeyle, sessizce oğlunu dinliyordu. Delikanlı, yüzü onun gibi kıpkırmızı, yüreğini boşaltıyor; gitgide yükselen, gürüldeyen bir sesle konuşuyordu. Angélique'in hasta olduğunu, can çektiğini söylüyor; kendisinin, onunla birlikte nasıl korkunç bir sevgi nöbeti içinde kaçmayı tasarladığını, genç kızın bir ermiş özverisi ve namusu göstererek, onu izlemek istemediğini anlatıyordu. Kendisine ancak babasının onayıyla varmak isteyen bu saygılı çocuğun ölümüne göz yummak onu öldürmek olmayacak mıydı? Angélique kendisine, sanma, servetine sonunda sahip olabilecek duruma geldiği halde, "Hayır!" diye bağırması, çırpınması, kendi benliğini yenmişti; Félicien de onu ölesiye seviyor; son soluğunu onunla birlikte vererek sönüp gitmek için yanmda bulunamadığından dolayı kendisini aşağılıyordu! İkisinin de umarsız bir ölümle öldüklerini görmek acımasızlığında mı buluncaklardı? Ah! Adının gururu, paramn onuru, bu aşka karşı çıkmaktaki direnç, bütün bunlar yalnızca iki insanı mutlu etmek gibi bir iş için hesaba katılır şeyler miydi? Félicien, öfkeyle kendinden geçmiş, titreyen ellerim birleştiriyor, ovuşturuyor, hâlâ yalvarıyor; soma da gözdağı vermeye başlayarak babasının razı olmasını istiyordu. Ama piskopos, dudaklarını ancak kesin gücünü gösteren şu sözcükle karşılık vermek için araladı:

-Asla!

O zaman Félicien, aklından soma yüreğinin de başkaldırısıyla her türlü sakınmayı unutmuş, saçmalamıştı;

annesinden söz etti. Aşkın haklarını istemek için kendi varlığında dirilen oydu. Babası onu sevmemiş, ölümüne hoşnut mu olmuştu da sevişenlere ve yaşamak isteyenlere karşı böyle sert davranıyordu? Ama, tapınının özverisiyle ne denli donuklaşmış olursa olsun, annesi gelip ona acılar verecekti; çünkü evliliklerinden olan çocuğa işkence ediyordu. Annesi hâlâ vardı; kendi çocuğunun çocuklarında da sonsuza dek var olmak istiyordu; babası, oğluna seçtiği nişanlıyı, soyu sürdürecektir olan kadını vermek istediği için, annesini bir kez daha öldürüyordu. İnsan kadınla evlenirse kiliseyle evlenmezdi. Félicien korkunç suskunluğuyla daha da büyüyen, kımıldamadan duran babasının yüzüne, 'andını bozan adam', 'katil' sözlerim fırlattı. Sonra, ürkü içinde, sendeleyerek kaçtı.

Monsenyör yalnız kalmca, göğsünden bıçak yemiş gibi olduğu yerde döndü ve iki dizi üstüne dua rahlesine yığıldı. Boğazından korkunç bir hırıltı çıkıyordu. Ah! Yüreğin zavallılıkları, tenin yenilmez zayıflıkları! O kadına, hep dirilen o ölü kadına, onun beyaz ayaklarını öptüğü ilk akşamki gibi tapıyordu; oğluna da, ondan bir parça gibi, onun kendisine bıraktığı yasanımdan bir andaç gibi tapıyordu; o genç kıza, uzaklaştırdığı o küçük işçi kıza da, oğlunun tapışı gibi tapıyordu. Şimdi, her üçü de gecelerini yasa gömüyorlardı. Küçük işlemeci kız; altın şansı saçlarıyla, körpe boynuyla, mis gibi gençlik kokusu içinde, onun yüreğini titretmişti; ama bunu kendi kendisine bile açıklayamıyordu. Angélique gözünün önüne geliyor; ince ve saf, dayanılmaz bir boyun eğişle geçip gidiyordu. Bir vicdan acısı bile, yüreğine bundan daha emin bir yürüyüşle, daha kavrayıcı bir biçimde sokulamazdı. Kızın yüzüne

karşı 'hayır' diyebilirdi, ama artık iğneden delik deşik olmuş ince elleriyle yüreğini kavramış olduğunu biliyordu. Félicien ona bütün benliğiyle yalvarırken, Monsenyör çocuğun sansın başmm gerisinde, delice sevilen o iki kadını, kendisinin ağladığı kadımla, çocuğunun uğrunda ölen kadını görmüştü. Yıkıldı; hıçkırarak, aradığı dinginliği nerede bulacağım bilemeyerek, yüreği artık Tann'ya adanmış bulunduğuna göre o yüreği söküp atma gücünü vermesini Tann'dan diliyordu.

Monsenyör akşama dek dua etti. Yeniden odaya çıktığında, balmumu sanlığında, yüreği yaralı, ama kararlıydı. Kendi elinden hiçbir şey gelmezdi; aynı korkunç sözcüğü yineledi: "Asla!" Onu sözünden döndürme hakkı, ancak Tann'mndı; oysa yalvardığı Tann susuyordu. Acı çekmeliydi.

Aradan iki gün geçti; Félicien, üzüntüden çılgına dönmüş bir durumda, küçük evin çevresinde dolaşiyor, gelecek bir haberi kolluyordu. Evden bir kimse çıktıkça, korkudan baygınlıklar geçiriyordu. Hubertine'in kutsal yağlan istemek için kiliseye koştuğu sabah, Angélique'in o günü geçiremeyeceğini böylece öğrendi. Rahip Cornille orada değildi, onu bulmak için Félicien bütün kenti dolaştı; kutsal bir yardım için son umudunu ona bağladı. Soma, rahibi bulup getirirken, umudu kesildi; bir kuşku ve öfke nöbetine yakalandı. Ne yapsaydı? Tann'mn bu işe karışmasını nasıl sağlayabilirdi? Fnladı, piskoposluk konağının kapılanın bir daha zorladı; piskopos, onun bhhirini tutmayan sözleri karşısında bir an korktu. Soma, anladı: Angélique can çekişiyordu, son kutsamayı bekliyordu; onu yalnızca Tann kurtarabilirdi. Delikanlı, yalnızca acısını hay-

kırmak, bu nefret edilesi babayla ilişkisini kesmek, büyük suçunu suratına haykırmak için gelmişti. Ama Monsenyör, sanki sonunda bir ses ona bir şey söylemiş gibi, gözleri birdenbire bir ışıkla aydınlanarak, öfkelenmeden onu dinliyordu. Oğluna önden yürümesini işaret etti:

- Tanrı isterse, ben de isterim, diyerek peşinden yürüdü.

Félicien büyük bir ürperti geçirdi. Babası, direnmeyi bırakmış, tansığa boyun eğmiş, razı oluyordu. Artık kendileri yoktu, ne yaparsa Tanrı yapacaktı. Monsenyör, odada Rahip Cornille'in elinden kutsal yağlan alırken, Félicien'in gözleri yaşlara bulandı. Şaşkın bir durumda, onlarla birlikte gitti, odaya giremedi, ardına dek açık kapının önünde, sahanlığa diz üstü düştü.

- *Pax huic domui.*

- *Et omnibus habitantibus in ea.*

Monsenyör, beyaz masanın üstüne, iki iri mumun arama, kutsal yağlan koymuş; gümüş kapla havada bir istavroz çıkarmıştı. Sonra, rahibin elinden haçı aldı, onu öptürmek için hasta kıza yaklaştı. Ama Angélique hâlâ kendinde degildi; gözkapakları örtülü, elleri katılmış, mezarların üstüne uzatılan, taştan, ince ve katı tasvirlerle benziyordu. Monsenyör, bir an ona baktı, hafif soluğunu duyunca henüz ölmediğini anladı; haçı dudaklarına dokundmuştu. Bekliyordu, yüzünde bir din önderinin görkemi vardı. Kızın ince yüzünde ve aydınlık saçlarında hiçbir ürperti dolaşmadığını görünce, bu yüzde tek insansal belirti görünmedi. Ama, Angélique yaşıyordu; suçların ödenmesine bu kadar yeterli.

O zaman Monsenyör, rahibin elinden okunmuş şu sa-

bıyla gülsuyu kabını aldı; rahip kendisine açık tuttuğu dua kitabını uzatırken, o da can çekişen kızın üzerine okunmuş su serpererek şu latinee sözleri söyledi:

- *Asperges me, Domine, hyssopo, et manundabor; lavabis me, et süper nivem dealbabor.*

Su damlaları fişkırıyor, büyük yatak, bir şebnem yağar gibi sularla baştan başa serinliyordu. Angélique'in parmaklarına, yanaklarına sular damladı; ama bu damlalar, birer birer duygusuz bir mermer üzerinden tekerlenir gibi yuvarlanıyordu. Soma Piskopos, orada bulunanlara döndü, onlara da okunmuş su serpti. Hubert'le Hubertine, ateşli inançlarıyla yanyana diz çökmüşler, bu kutsama yağmuru altında haşlarım eğmişlerdi. Piskopos odayı, eşyayı, beyaz duvarları, bütün çıplak beyazlığı kutsuyordu; o şuada, kapının önünden geçerken eşige yığılmış, ateş gibi yanan ellerini yüzüne örtüp hıçkıra hıçkıra ağlayan oğluyla karşılaştı. Gülsuyu kabını ağır ağır üç kez yukarı kaldırdı, Félicien'i hafif bir serpintiyle kutsadı. Böylece çevreye serpiyen bu okunmuş su, önce milyarlarca uçuşan, gözle görülmez kötü ruhu dağıtmak içindi. O sırada, soluk kış güneşi ışınlan karyolaya dek süzölmüştü; yığın yığın atomlar, çevik tozucuklar uçuşuyor; sanki ılık kalabahklarıyla, can çekişen kızın soğuk ellerim ısıtmak ister gibi, pence-
renin bir ucundan inmiş, orada sayısız, yaşıyorlardı.

Monsenyör, yeniden masanın basma geldi:

- *Exaudí nos.*, duasını okudu.

Pek yavaş davranıyordu. Ölüm orada, eski İran kuması perdelerin arasındaydı; ama ölümün de ivedi davranmadığını duyumsuyordu; sabredecekti. Hasta çocuk, bütün varlığının bu eriyişi içinde, onun sesini işitemese de, piskopos yine ona seslendi, sordu:

- Vicdanınızda sizi rahatsız eden hiçbir şey yok mu? Üzüntülerinizi açığa vurun, içiniz açılsın kızım.

Angélique uzanmış yatıyor, susuyordu. Piskopos, ona yanıt verecek zamanı boşuna bıraktıktan soma, sözlerinden hiçbirinin kızın kulağına ulaşmadığını bilir gibi görünmeden, aynı tok sesle öğütlerini sürdürdü:

- Kendinizi dinleyin; yüreğinizle Tann'ya yalvann; sizi bağışlamasını dileyin. Kutsama sizi safkılacak ye size yeni güçler verecektir. Gözleriniz parlayacak, kulaklarınız onun sesini işitecek, burun delikleriniz körpeleşecek, ağzınız kutsal, elleriniz masum olacak...

Gözlerini ona dikmiş, söylenmesi gereken ne varsa hepsim sonuna dek söylemişti; Angélique, belli belirsiz soluyor, örülü göz kapaklarının tek kirpiği bile kıvıldamıyordu. Piskopos:

- Amentüyü okuyun, dedi.

Bekledi; sonra, kendi okudu:

- *Credo in unum deum...*

Rahip Cornille karşılık verdi:

- *Amen.*

Félicien'in, sahanlıkta, umudun uyandırdığı sinirlilik içinde, derin hıçkırıklarla hâlâ ağladığı işitiliyordu. Ffubert'le Hubertine, bilmedikleri büyük güçlerin inişini duyumsamışlar gibi, geniş ve çekingen tavırlarıyla dua ediyorlardı. Soma bir sessizlik olmuş, bir dua gevelenmişti. Şimdi, dua kitabından okunan ilahiler söyleniyor, ermiş kadınlar ve erkekler anılıyor; bütün öteki dünya, umarsız insanlığın yardımına, "*Kyrie e/ez*"son"ünlemeleriyle çağrılıyordu.

Soma, birdenbire sesler yavaşladı, derin bir suskun-

luk oldu. Monsenyör, rahibin ibrikten döktüğü birkaç damla suyla parmaklarını yıkıyordu. Sonunda kutsal yağ kabını aldı, kapağını açtı, geldi ve yatağın önünde durdu. Bu kutsamanın törenle yaklaşmasıydı; bu son kutsamalardan sonra, ruhta kalan bütün büyük günahlarla küçük günahları siliyordu. Unutulmuş günahlardan artakanlar, bilmeden işlenen günahlar, Tann'ın acımasına ve güvenine sağlam olarak erişilmesini engelleyen küçük günahlar, hep siliniyordu. Ama, bu günahlar neredeydi? Bir erdenin ölümüyle, apak ve soğuk duran bu görkemli yatağa varıncaya dek yaşam tohumları getirir gibi görünen, uçuşan tozucuklarla dolu şu güneş ışığıyla birlikte, dışandan mı geliyordu?

Monsenyör, gözleri Angélique'te, hafif soluğun hâlâ kesilmediğine emin olarak derin düşüncelere dalmıştı. Onu melek gibi güzel, çok incelmış, şimdiden maddeselliği kalmamış gördükçe, insana üzülme kendini sakınıyordu. Baş parmağını yavaşça kutsal yağlara daldı ve vücudun duyguların bulunduğu beş noktasını, kötülüğün ruha girdiği beş açık pencereyi ovmaya başladığı zaman, titremedi.

Önce gözleri, sağ gözü ve sol gözü, kapah göz kapakları üzerinden ovdu; baş parmak, hafifçe haç çıkanyordu:

- *Peristam sanctam unctionem, etsuam piissiman misericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid per visum deliquisti.*

Gözle işlenen günahlar, kösnül bakışlar, namusa aylan meraklar, seyretmeden duyulan boş zevkler, kötü yazılar, günahlar ve üzüntüler için dökülen yaşlar, onanılmış oluyordu. Oysa Angélique, Légende'dan başka bir şey oku-

mamıştı; dünyanın bütün öteki yerlerini örtüp ona göstermeyen katedralin mihrap kısmından başka ufuk tanımıyor-du. Ancak, söz dinlemesiyle tutkusu arasındaki savaşımı sırasında ağlamıştı.

Rahip Cornille, pamuk yumaklarından birini aldı, kızın göz kapaklarının ikisini de kuruladı; soma pamuğu ak kâğıttan külahların birine koydu.

Soma Monsenyör, sedef parlaklığındaki kulakları ovdu, sağ kulağı da sol kulağı da, haç işaretiyle, belli belirsiz ıslattı:

- *Per istam sanctam unctionem, et suampüssiman misericordiam, indulgeat tibi Dominis quidquidper auditum deliquisti.*

Kulaklardan giren bütün iğrenç şeyler, yoldan çıkarıcı bütün sözler, bütün müzik ezgileri, karaçalmalar, sövgüler, istekle dinlenen açıksaçık sözler, görevin unutulmasına yardım eden aşk yalanları, teni coşturan günahlı şarkılar, avizeler altında kösnüyle ağlayan orkestra kemanları.. hepsi bağışlanmış bulunuyordu. Oysa, dört duvar arasında kapalı oturan bu kız, yalnızlığı içinde, komşulann bildikleri gibi yaptıkları gevezelikleri bile, atlarını kamçılıyan büyük arabacısının sövgülerini bile asla işitmemişti. Kulaklarında kutsal ilahilerden, org uğultularından, dua mınıtlarından, eski kilisenin duvarına bitişik küçük serin evi tepeden tırnağa sarsan bu seslerden başka müzik yoktu.

Rahip, kulakları bir pamuk parçasıyla sildikten sonra, pamuğu ak kâğıt külahlardan birine koydu.

Soma Monsenyör, beyaz birer gül yaprağına benzeyen burun deliklerine geçti; sağını solunu, baş parmağıyla haç çıkararak saflaştırdı.

- *Per istam sanctam unctionem, etsuampiissiman misericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquidper odortum deliquisti.*

Koku alma duyusu; her türlü kirden, yalnızca güzel kokuların kösnül utancından, hoş kokulu çiçeklerin baştan çıkarmasından, havanın, ruhu uyutan dağmık kokularından değil, başkasına gösterilen kötü örnekler, rezilliğin san vebası gibi iç koku alma suçlarından da yıkanarak ilk masumluk-durumuna dönüyordu. Angélique, dürüst ve saf zambaklar arasında bir zambak, kokusu zayıflara güç, güçlülere neşe veren bir büyük zambak olmuştu. Oysa o, öyle saf ve inceydi ki, keskin kokulu hercai menekşelerine, mis kokulu leylaklara, hummalı sümbüllere hiçbir zaman dayanamamış; yalnızca hafif kokulu çiçekler arasında, kümlardaki menekşelerle çuha çiçekleri arasında rahat edebilmişti.

Rahip, burun deliklerim sildi; pamuğu, ak kâğıt külahların başka birine yerleştirdi.

Soma Monsenyör, hafif solukla belli belirsiz aralanan, kapalı ağıza indi; alt dudağın üzerinde bir haç çıkardı.

- *Per istam sanctam unctionem, et suampiissiman misericordiam, indulgeat tibi Dominus quidquid per gustum deliquisti.*

Angélique'in ağzı, baştan başa bir masumluk kadehiydi; çünkü, bu kez, zevklerin bayağıca doyurulması, oburluk, şarap ve bal tadından zevk alış bağışlanmıştı; hele, her türlü günahı kışkırtan zehirleyici dille, çatışmalan, savaşlan çıkararak, yanlışlan yapan, göğün bile kararmasına neden olan yanlış sözleri söyleyen dilin işlediği suçlar bağışlanmıştı. Oysa oburluk, hiçbir zaman, Angélique'nin bir

ayıbı olmamıştı; genç kız, sonunda Elizabeth gibi yiyecek ayırdetmeden karın doyurur olmuştu. Yanılığlar içinde yaşaması da, hülyasının onu bu yanılığa sürüklemesinden, serüven umudundan, bilgisizliğin yarattığı ve onu bir ermiş kıza dönüştüren bütün o büyülü evrenden ileri geliyordu.

Rahip, ağzı sildikten soma, pamuğu ak kâğıttan dördüncü külaha yerleştirdi.

Sonunda Monsenyör, çarşafın üzerinde, avuçları dışarıda, serili duran fildişi rengi elleri ovdu, sağ eldeki ve sol eldeki günahları da haç işaretiyle sildi.

- *Per istam sanctum unctionem, etsuam püssiman misericordiam, indulgeat tibi Dominis quidquidper tactum deliquisti.*

Bütün vücut aklaşmış, son lekelerinden, en kirlenici olan elle dokunmanın lekelerinden, hırsızlıklardan, dayak atmalardan, adam öldürmelerden, ayrıca unutulmuş öteki kırsımları, göğsün, böğürlerin ve ayakların günahlarından yıkanmıştı; bu ovma, o günahları da, tende tutuşan ve uluyan ne varsa, öfkelerimizi, isteMerimizi, düzensiz tutkularımızı, can atduğunuz bu lmyuları, organlarımıza çığlık attıran bu zevkleri de öldürüyordu. Oysa Angélique, yengisi yüzünden orada can çekişeliberi, sertliğim, gururunu ve tutkusunu yenmişti. Sanki, insan olmanın kötülüğünü, salt yenmek için yanında getirmişti, istekler duyup duymadığını, teninin aşkla inlediğini, geceleri geçirdiği büyük ürpertinin günahlı bir ürperti olabileceğim bile bilmiyordu; bilgisizlik, bir zırh gibi onu öylece kaplamıştı; ruhu apaktı.

Rahip elleri sildi, pamuğu ak kâğıttan külahların sonuncusuna koydu; külahların beşini de sobada yaktı.

Tören sona ermişti; Monsenyör, son duayı okumadan

önce, parmaklarını yıkıyordu. İblisleri kovmak ve hastanın vaftiz masumluğunu kazandığını göstermek üzere, eline simgesel mumu vererek, onu bir kez daha yüreklendirmesi kalmıştı. Ama Angélique, gözleri kapalı, kaskatı, ölü gibi duruyordu. Kutsal yağlar, vücudunu saflaştırmıştı; haç işaretleri, ruhun beş penceresinde izler bırakmışlardı; oysa kızın yanaklarına bir yaşam dalgası yükseltmemişti. Yalvarmalara, umutlara karşı, tansık kendini göstermemişti. Hubert'le Hubertine, hep yanyana diz çökmüş olarak duruyorlar, artık dua etmiyorlar, kıpırtısız gözleriyle öyle ateşli bakıyorlardı ki, ikisi de bir eski renkli kilise camındaki, öldükten somaki dirilmeyi bekleyen tasvirler gibi, sonsuza dek taş kesilmiş benziyorlardı. Félicien, dizlerinin üstünde sürüne sürüne gelmiş, şimdi ta kapmın önünde duruyor, artık hiçkırıyor, Tann'mn sağırılığı karşısında öfkeli, ne olacağını görmek için, başı dimdik bekliyordu.

Monsenyör, son kez olarak bir daha yatağa yaklaştı; hastanın eline verilecek olan mumu yamk olarak tutan rahip Cornille de onun arkasından geliyordu. Piskopos, töreni sonuna dek götürmek inadıyla, Tann'ya, gücünü gösterecek zaman bırakmak için, şu sözleri söyledi:

-Accipa lampadem ardentem, custodi unctionem tuam, tu cum Dominus adjudicandum venerit possis occurrere ei cum omnibus sanctis, et vivas in soecula soecularum.

Rahip, karşılık verdi:

- *Amin.*

Ancak, Angélique'in elini açmaya ve mumu kavratmaya uğraştıkları zaman, el cansız olarak göğsün üzerine düştü.

O zaman Monsenyör'ü büyük bir titreme aldı. Uzun süredir ayırında olmadığı yürek çarpıntısı bütün benliğini kaplıyor, rahipliğin son haşinliğini alıp götürüyordu. Bu çocuğu, dizlerine kapanıp hıçkırıldığı günden beri seviyordu. O anda, mezar solgunluğuyla, öylesine acıklı durumda, öylesine acılı bir güzellikteydi ki, Monsenyör gözlerini yatağa çevirdikçe yüreği gizli gizli üzüntüyle dolmaktan kendini alamıyordu. Kendini tutamaz oldu; iki iri damla gözkapaklarını şişirdi, yanaklarından aşağı yuvarlandı. Çocuk böyle ölemezdi; Monsenyör, onun ölümdaki çekiciliğine yenilmişti.

O zaman Monsenyör, soyunun tansıklarını, Tanrı'nın hastalan iyi etmek üzere onlara verdiği gücü anımsadı; Tanrı'nın belki de kendi baba onayını beklediğini düşündü. Kendi soyundan olanların hepsinin karşısında tapınılanın yaptıkları Sainte Agnès'i andı; vebalılarının başı ucunda dua edip onları öpen V Jean d'Hautecoeur gibi o da dua etti ve Angélique'i ağzından öptü:

- Tanrı isterse, ben de isterim.

Angélique, o anda gözlerim açtı. Uzun baygınlığından uyanmış, ona hiç de şaşkınlık duymadan bakıyordu; öpüşün ılıkliğini koruyan dudakları gülümsüyordu. Bunlar gerçekleşmesi gereken şeylerdi; belki de onları bir kez daha düşünde görmüştü. Monsenyör'ün orada oğluyla kendisini nişanlamak için bulunmasını pek doğal buluyordu; çünkü, artık o an gelmişti. Büyük, görkemli yatağın ortasında, kendiliğinden doğrularak oturdu.

Piskopos, gözlerinde tansığın ışığı, aynı duayı yineledi:

- *Accipe lampadem ardentem...*

Rahip karşılık verdi:

- *Amen.*

Angélique, yanık mumu almıştı; titremeyen bir elle, dümdüz tutuyordu. Yaşam geri gelmişti, alev çok parlak yanıyordu; gecenin kötü ruhlarını kovuyordu.

Odanın içinde parlak, büyük bir çığlık dolaştı; Félicien, tansığın rüzgânıyla doğrulmuş gibi ayaktaydı; Hubertler, aynı solukla sarsılmışlar, gördükleri karşısında gözleri apaçık, yüzleri hayran, diz üstü oturup kalmışlardı. Yatak onlara parlak bir ışıkla kuşatılmış gibi görünüyordu; güneş ışınları içinde ak tüyler gibi pıltılar yükseliyordu. Ak duvarlar, bütün oda, bir kar parlaklığı içindeydi. Ortada, yeniden dirilen ve sapı üzerinde doğrulan bir zambak gibi Angélique, bu aydınlığı yayıyordu. Som altın rengi saçları, yüzünü bir ayla gibi kuşatıyor; menekşe rengi gözlerinden bütün bir yaşam ışığı fişkınyordu. Félicien, onun iyileştiğini görünce, Tann'nın kendilerine bu başışı karşısında şaşalamıştı; yaklaştı, yatağın yanmda diz çöktü:

- Ah! Sevgilim, bizi tanıyorsunuz, yaşıyorsunuz... Ben sizinim, babam razı oldu; çünkü Tann böyle istedi.

Angélique, başını eğdi, neşeyle güldü.

- Oo! Biliyordum, bekliyordum... Ne gördümse hep si olacak.

Monsenyör, dingin tavrını takınmıştı yemden; haçı yine onun dudaklarına değdirdi. Bu kez Angélique, söz dinleyen bir cariyeye gibi, onu öptü. Soma Monsenyör, geniş bir el devinimiyle istavrozu bütün odada, bütün başların üzerinde gezdirdi, son kutsamayı yaptı; Hubertlerle Rahip Cornille ağlıyorlardı.

Félicien, Angélique'in elini tutuyordu. Kızın öteki elinde, masumluk mumu, yüksek bir alevle yamıyordu.

XIV

Nikah için mart ayının ilk günleri kararlaştırılmıştı. Ancak, Angélique bütün varlığından yükselen sevince karşın, hâlâ çok güçsüzdü. Önce, hastalık somasının hemen ilk haftasında yemden işliğe inmek istemiş; Monsenyör'ün tahtı için yaptığı hafif kabartma işlemeli panoyu bitirmekte diremişti. Neşeyle, bu işin işçilik yaşamının son yapıtı olduğunu söylüyordu; bu iş böyle yan yolda bırakılmazdı. Soma, bu harcadığı çabayla gücü tükenmiş, yine odasına kapanmak zorunda kalmıştı. Eski sağlığını bulamadan, kutsal yağların altında hâlâ apak ve maddesinden soyutlanmış gibi gülümseyerek, zamanım orada geçiriyor; hayal gibi kısa adımlarla aşağı yukarı dolaşılıyor; masasından penceresine dek uzun bir yol yürüdüğü için saatlerce düşünceye dalıyor, dinleniyordu. Nikahı geciktirdiler; kızın iyi bakılarak tümüyle iyileşmesini beklemeye karar verdiler.

Félicien her gün öğleden soma onu görmeye geliyordu. Hubert'le Hubertine yanlarında bulunuyorlardı. Birlikte güzel saatler geçiriyorlar, boyuna aynı tasanlan konuşuyorlardı. Angélique, oturduğu yerde çok canlı ve neşeli görünüyor, gelecekteki yaşamlarının güzel günlerinden söz etmeye önce o başlıyor; gezileri, Hauteceur şatosu-

nun onanrını, görüp tanıyacakları bütün mutlulukları anlatıyordu. O zaman açık pencereden, her gün biraz daha ilik olarak içeri giren mevsimsiz ilkyazın ortasında onu görenler, bedence toparlandığım, kefeni yırttığım sanırlardı. Angélique, ancak yalnız olduğunda, görülmek korkusu olmadıkça, ciddi düşüncelere dalıyordu. Geceleyin, kulağının dibinden sesler geçmişti; sonra, çevresinde toprağın bir çağrısı dolaşmıştı; içinde, bir aydınlık açılıyordu; tansığın, salt hülyasını gerçekleştirmek için sürdüğünü anlıyordu. Çoktan ölmüş değil miydi? Varlığı, bu maddesel dünyada, yazgının verdiği bir ara sayesinde bulunmuyor muydu? Bu yalnızlık saatlerinde, onu sonsuz bir tatlılıkla avutuyor; bu neşeli zamanında yaşamdan çekilip gitmekte olduğuna yazıklanmıyor; hâlâ o hülyasını kurduğu mutluluğa ereceğine emin bulunuyordu. Hastalık, beklesindi. Büyük sevinçi, bu düşünceyle yalnızca ciddi bir görünüş alıyor; Angélique cansız bir durumda kendini bırakıyor, vücudunu yok gibi cansız duyuyor, saf hazlara doğru kanat açıyordu; ancak, Hubertlerin kapıyı açmaları, ya da Félicien'in kendisini görmek için içeri girmesi üzerine doğruluyor, sağlığı yerine gelmiş gibi yapıyor; gelecekte, çok uzaktaki evlilik yıllarından, gülerek söz açıyordu.

Martın sonuna doğru, Angélique biraz daha neşelenir gibi oldu. Yalnızken iki kez baygınlık geçirmişti. Bir sabah, Hubert ona bir fincan sütlü kahve getirdiği sırada, yatağın ayak ucuna, yere düşmüştü; onu aldatmak için, yerde işi şakaya vurdu, yitirdiği bir iğneyi aradığım söyledi. Soma ertesi gün çok şen göründü; nikahı çabuk yaptıktan, nisanın ortasında nikahlanmatan söz etti. Hepsi karşı çıktılar; daha çok zayıftı, niçin beklemeyeceklerdi? Arkalarından atlı kovalamıyordu ya. Ama onun yüreği çar-

piyordu; nikahın hemen, hemen yapılmasını istiyordu. Hubertine, şaşırdı; bu tez canlılık karşısında kuşkulandı; onun, vücuduna şöylece değiren en hafif soğuk rüzgârla bile solan görünümüne, şöyle bir an baktı. Sevgili hasta, kendisim ölüme mahkum bildiği halde, başkalarını aldatmak için duyduğu sevecen bir gereksinmeyle dinginleşmeye başlamıştı bile. Hubert'le Félicien, sürekli bir tapmış içinde, hiçbir şey sezmemişlerdi. Angélique, kararlı bir güçle ayağa kalkarak, eskisi gibi çevik adımlarla aşağı yukarı dolaşıyordu; çok güzeldi, çok mutlu olacağı için nikah töreninin kendisini büsbütün iyi edeceğini söylüyordu. Hoş, karan verecek olan Monsenyör'dü. Piskopos o günün akşamı oraya geldiğinde, Angélique gözlerini onun gözlerinden ayırmadan, isteğim anlattı; sesi öyle tatlıydı ki, söylediği sözcüklerin altında, söylemediği şeylerin ateşli yalvaşları vardı. Monsenyör biliyordu, bildiği için anladı ve nikahı nisan ortasına aldı.

Bunun üzerine, bir hayhuy içinde yaşadılar; büyük hazırlıklar yapıldı. Hubert, yan resmi koruyuculuğuna karşın, Angélique kararnı kendisi verecek yaşta olmadığından, hâlâ onun yasal sorumlusu olan toplumsal yardım yöneticisinin onayını almak zorunda kaldı; işin yorucu yanlarından Félicien'i de, genç kızı da kurtarmak için bu ayrıntıyı, sulh yargıcı Mösyö Grandsire üslenmişti. Ama Angélique, çevresindekilerin gizli saklı davrandıklarım görünce, bir gün kimlik cüzdanını yukanya getirtti; onu kendi eliyle nişanlısına vermek istedi. Artık tam bir alçakgönüllülük içindeydi. Félicien'in, kendisini kendi söylencesel adının onuruna ve büyük servetine yükseltmek için nasıl aşağı bir durumdan çekip aldığını bilmesini istiyordu. Bu resmi belge, üzerinde bir tarihle bir numaradan başka bir

şey bulunmayan bu kâğıt, onun kimliği idi; bu kimlik cüzdanının sayfalarını bir kez daha karıştırdı; soma, bir biçimden ve Félicien'in, kendisini her şey durumuna getirmesinden sevinç duyarak, cüzdanı, utançsızca ona verdi. Félicien, bu davranıştan son derece duygulandı; diz çöktü, gözyaşları içinde onun ellerini öptü; sanki biricik armağanı, yüreğinin o görkemli armağanını kendisine veren, Angélique'ti.

Haznıklar Beaumont'u iki hafta oyaladı, yukarı kentle aşağı kentin altını üstüne getirdi. Yirmi işçinin gece gündüz çeyiz hazırlamak için çalıştıkları söyleniyordu. Yalnızca gelinlikle, üç işçi uğraşıyordu; bir milyonluk bir sepet, yığın yığın dantelalar, kadifeler, atlas ve ipekler, mücevherler, kraliçelere yaraşır elmaslar yağmur gibi dökülecekti. Ama asıl herkesi meraka sürükleyen şey, son derece büyük tatarı olan sadakalardı; gelin, kendisine ne kadar veriliyorsa yoksullara da o kadar verilmesini istemişti; çevreye, bir milyon daha, bir altın yağmuru olarak serpilecekti. Angélique, sonunda hülyasının eliaçıklıklannda duyduğu o eski acıma gereksinmesini karşılıyor, avuçları yoksulların üzerine sel gibi servet, taşkın bir gönenç akıtıyordu. Beyaz ve çıplak küçük odada, içine mihlanıp kaldığı eski koltukta oturuyor; Rahip Cornille dağıtılan paraların çizelgesini kendisine getirdiğinde, mutlulukla gülüyordu. Daha da versinlerdi! Dağıtılanlar hiç de yeter değildi. Mascart Baha'nın, prenslere yaraşır şölen sofralarında yemek yemesini, Chouteaulann bir saray gösterişi içinde yaşamalarını, Gabet Ana'nın, para gücüyle iyileştiğini, yeniden gençleştiğini görmek istiyordu; Lemballeuseleri, anayla üç kızım tuvaletlere ve mücevherlere gömmek istiyordu. Altın yağmuru, masallardaki gibi, günlük gereksinmele-

ri de aşarak, güzellik ve neşe yaratmak için, kentin üzerine gitgide artarak yağıyor; altının görkemi sokağa düşüyor; acımanın bol güneşi altında pırıldıyordu.

Sonunda, o güzel günden bir gün önce, her şey hazır oldu. Félicien, piskoposluk konağının arkasında, Magloire Sokağı'nda eski bir konak satın almıştı; gösterişli bir biçimde döşemekle uğraşıyordu. Koca odalar nefis perdelerle süsleniyor, en değerli mobilyalarla dolduruluyordu; antika halılarla süslü bir salon, tan yeri gibi mavi, güzel ve canayakm odalar; hele bir yatak odası vardı ki, ak ipekle ve ak dantelle yapılmış bir yuvaya benziyordu; içinde hafif, uçarcasına hafif aklıktan, ışığın ta kendi ürpertisinden başka birşey yoktu. Ama Angélique, bir arabayla götürmek istedikleri halde, bu olağanüstü güzellikteki şeyleri gidip görmeyi hiç istememişti. Anlatırlarken kendinden geçerek ve gülümseyerek dinliyor, hiçbir istekte bulunmuyor, çekidüzen işiyle uğraşmak istemiyordu. Hayır, hayır, bu işler çok uzakta, hâlâ bilmediği dünyanın bir yerlerinde olup bitiyordu. Kendisini sevenler, bu mutluluğu, büyük bir sevgiyle onun için hazırlıyorlarsa, ona da hülyasının ülkesinden gelip, içinde saltanat süreceği gerçeklik ülkesine ayak basan bir prenses gibi oraya girmek düşüyordu. Sepeti görmek de istemiyordu; sepet, işlemlerle süslü tovaletlerinin, eski mücevherlerin, ağır bir katedralin hazinesinin incelikli kuyumculuk yapıtlarından, yığın yığın temiz pırlantalardan oluşan mücevherlerin hepsi, kendi markasıyla işlenmiş çeyizle dolu o sepet de oradaydı. Bu servetin, yaşamın yakın gerçekliği içinde pırıltılar saçarak, kendi evinde onu beklemesi, hülyasının utkusuna yetiyordu. Dügün sabahı, yalnızca gelinliğini getirdiler.

O sabah, büyük karyolanın içinde herkesten önce uya-

nan Angélique, ayakta duramayacağı için korkup umutsuzluğa düşerek bir bitkinlik geçirdi. Yataktan kalkmaya savaşıyor, bacaklarının büküldüğünü duyumsuyordu; haftalardan beri gösterdiği çabayı ve dinginliği yalancı çıkaran korkunç bir acı, son bir acı, bütün varlığında çığlık attı. Sonra, Hubertine'in neşeyle içeri girdiğini görür görmez, kendi de yürüdü ve buna şaşıtı; çünkü, artık onu yürüten şey, kendi gücü değildi; belki de, görünmez evrenden ona bir yardım geliyor, dost eller onu taşıyordu. Angélique'i giydirdiler; artık vücudunda hiçbir ağırlık kalmamıştı; öyle hafifti ki, annesi şaşırıyor, ona takılıyor, daha fazla karmıdamamasım, yoksa havaya uçacağım söylüyordu. Tuvaleti yapılırken, katedralin böğründe yaşayan Hubertlerin küçük ve serin evi, dev yapının o ulu soluğuyla ürperdi; oradaki tören hazırlığının uğultusu, rahipler kurulunun çalışmaları, hele çanların sesi, sürekli bir neşe şamatası, köhne taşları ürpertiyordu.

Yukan kentte, çanlar bir saatten beri büyük şenlik günlerinde olduğu gibi çalıyordu. Güneş pınl pml yükselmiş, duru bir nisan sabahı, bir ilkyaz ışıklan yağmuru, uğultulu haykışlarla canlanarak halkı ayağa kaldırmıştı. Bütün yüreklerin kendisine karşı sevgi duyduğu küçük işlemeci kızın nikahı için, Beaumont baştan başa bayram ediyordu. Sokakları dolduran bu güzel güneş, onun ince ellerinden dökülen, peri masallarıdaki sadakalar türünden altın yağmuru gibiydi. Bu ışık cümbüşü altında, halk yığın yığın katedrale taşınıyor, yan cepheleri dolduruyor, Cloitre Alanı'na taşıyordu. Orada taştan bir çiçek demeti gibi, pek süslü, Roman biçemi temelin üstünde en süslü Gotik biçemiyle yükselen büyük cephe görünüyordu. Kulelerde, çanlar hâlâ çalıyor; cephe sütuncukları, parmaklıkların, direklerin, üstü sayımlı ermiş hücrelerinin, çiçeklerle süslü oyma çatı

çılantıların gizemli panlılarla açılan görkemli gül oyma-
lanyla, bu düğünün parlaklığım, yoksul kızın tansık orta-
sında yükselişini simgeliyordu.

Saat onda orglar uğuldadı. Angélique'le Félicien içe-
ri giriyorlar, halkın sıkışık safları arasından geçerek, kısa
adımlarla büyük mihraba doğru yürüyorlardı. Başlar hay-
ran ve duygulu bir fısıltıyla dalgalandı. Félicien, siyah giy-
sisinin ciddi görünüşü içinde daha da incelmış, genç ve sa-
nsın bir tann gibi güzel, gururlu ve ağırbaşlı, pek coşkulu,
geçiyordu. Ama, hele Angélique, bir düşlem gibi gizemli
bir büyüleyicilikle çok hoş, çok tannsal, yürekleri çarpımı-
yordu. Gelinliği beyaz gezidendi; eski zaman dantelalany-
la yalın biçimde süslenmişti; bu dantelalar incilerle tuttu-
rulmuştu ve korsesinin süsleriyle etekliğin volanlanna, saf
inciden kordonlar çevrilmişti. Angélique'in başına, üç dizi
inciden bir taçla tatturulan antika bir İngiliz işi duvak onu
kuşatıyor, topuklanna iniyordu. Başka hiçbir süsü yoldu;
ne bir çiçek, ne bir mücevher vardı; yalnızca bu hafif du-
vak, bu ürpertili bulut, Angélique'in menekşe gözlü, altın
saçlı bir kilise camı erdeni gibi tatlı, ufacak yüzünde kanat-
lar gibi çırpınıyordu.

Mihrabın önünde, Félicien'le Angélique'i iki kırmızı
kadife koltuk bekliyordu; arkannda orglar onlan karşıla-
ma ezgilerini çalarken, Hubert'le Hubertine, aileye ayrılan
dua rahleleri üzerine diz çöktüler. Bir gün önce sınırsız bir
sevinç duymuşlardı; hâlâ onun şaşkınlığı içindeydiler; kız-
lanmn mutluluğuna eklenen kendi mutlulukları için Tann'ya
nasıl şükredeceklerini bilemiyorlardı. Hubertine, bir kez
daha mezarlığa gitmiş, sevdikleri bu kız çekilip gidince yal-
nız kalacaklarını, küçük evin bomboş kalacağını düşünerek
üzüntüyle, uzun uzun annesine yalvarmıştı; birdenbire vü-

: udunda duyduğu bir sarsıntı onu sonunda muradına erdirerek ürpertmiş ve ayağa kaldırmıştı. Otuz yıl soma, bu direngen ölü kadın, toprağın dibinden onları bağışlıyor, büyük bir özlemlerle bekledikleri bağışlamanın simgesi olan çocuğunu gönderiyor. Bu, acaba, yumuşak yürelerinin bir ödülü; karlı bir günde, katedralin kapısında bulup yanlarına aldıkları, bugün büyük törenlere özgü bütün gösterişlerle bir prene varan o zavallı kızın ödülü müydü? Yakarışız, dudaklarından hiçbir söz dökülmeden, minnet duygusuyla hayran, iki dizleri üstüne oturup kalmışlardı; bütün varlıklarından sonsuz bir teşekkür yükseliyordu. Kubbealtının ötesinde, piskoposluk tahtada Monsenyör de aile üyelerinden biri olarak yerini almış, temsil ettiği Tann'ın bütün görkemiyle oturuyordu. Yüzünde, bu dünya totkulanından uzak, dingin bir ağırbaşlılık vardı; kutsal giysilerinin gösterisiyle pırlanmış; başının üzerinde, işlemeli panodaki iki melek, Hautecoerlerin parlak armalarını tutuyordu.

Sonunda tören başladı. Bütün papazlar kurulu oradaydı; çevre kiliselerden rahipler, piskoposlarına onur vermek için gelmişlerdi. Parmaklıkları doldurup taşan bu beyaz harmaniyeler yığını ortasında, zikircilerin sırmalı kaftanlarıyla, zikirci çocukların kırmızı giysileri parıltılar saçıyordu. Roman biçemi mihrapların basıklığı altodaki yan cephelerin hiç aydınlanmayan karaltısı, o sabah, camlara vuran duru nisan güneşinin ışıklarıyla mücevher kırmızısı bir renkle aydınlanıyordu. Ama, asıl kubbealtının loşluğu, bir yaz gecesi göğünün yıldızlar gibi çok sayıda mumlarla alev alevdi. Ortada büyük mihrap, ruhların ateşle yanan bu alevli simgesel çalılık, o mumların ışığıyla bir yangına benzemişti; meşalelerde, iri şamdanlarda, avizelerde mumlar vardı; gelinle güveyin önünde, yuvarlak kollu iki büyük

şamdan, iki güneş gibi duruyordu. Yeşil dal yığınları, zikir yerini taze bir bahçeye dönüştürüyor, iri ve beyaz açelya demetleri, beyaz kamelyalar ve beyaz leylaklar orayı çiçeklendiriyordu. Mihrap dairesinin dibine varıncaya dek yeşillikler arasından altın ve gümüş pırıltıları, kıyası köşesi görünen kadife ve ipek örtüler, uzaklardan göze çarpan bir mihrap gösterişi vardı. Bu ışık dünyasının üzerinde kubbe yükseliyor; yüksek Gotik pencerelerin bol aydınlığına bir ürperti veren o binlerce küçük alevin titrek soluğu içinde, dört ulu sütun yukarı dikiliyor, kubbeyi tanıyordu.

Angélique, kendisini Rahip Cornille'in evlendirmesini istemişti; onun, aramdaki iki çömezle, arkasında beyaz kaftan, boynunda beyaz omuzlukla ilerlediğini görünce gülümsedi. Sonunda, hülyası gerçekleşiyordu; her türlü umudun üstünde, servetle, güzellikle, güçle evleniyordu. Kilise, orglarıyla şakıyor, mumlarıyla ışık saçıyor, Isa kullarından ve papazlardan oluşan topluluğuyla yaşıyordu. Antika yapı, hiçbir zaman kutsal lüksü içinde, bir mutluluk taşkımlığıyla genişlemiş gibi bundan daha görkemli bir gösterişle panldamarmıştı. Angélique, kendi utkusunu kutlayan bu neşe ortasında, ölümü vücudunda taşıdığını bile rek gülümsüyordu. içeri girerken Hautecoeur mihrabına bir göz atmıştı; orada, tam aşkın mutluluğu ortasında, pek genç yaşta ölen Laurette'le Balbine, o mutlu ölü kadınlar uyuyordu. Angélique, bu son anda kusursuzdu; tutkusunu yenmişti, yanlışlarını düzeltmişti; yenilenmişti; utkunun gururunu bile taşımıyordu. Büyük dostu katedralin şükran sesleri ortasında varlığının bu yükselişine boyun eğiyordu. Diz çöktüğünde, pek alçakgönüllü, pek sözdinler, benliğinin günahlarından tümüyle yıkanmış bir cariyeye gibiydi; özverisinden dolayı da, çok neşeliydi.

Rahip Cornille, mihraptan indikten soma, dostça bir sesle, onlara öğüt verdi. Örnek olarak, İsa'nın Kilise ile yaptığı evliliği söyledi; gelecekte, inanç içinde yaşayacakları günlerden, çocuklarını Hıristiyanlık inancıyla büyütmek gerektiğinden söz etti; Angélique, o zaman bu umut karşısında yemden gülümsedi; Félicien de, onun yanında, artık kesinleştiğini sandığı bütün bu mutluluğu düşünerek ürperiyordu. Soma, geleneksel olarak sorulan sorular, kadınla erkeği, bütün ömür boyunca bağlayan yanıtlara geçildi; Angélique, o kesin "evet" sözünü, yüreğinin ta derininden, coşkuyla söyledi. Félicien aynı sözü, sevecen bir ciddilikle, daha yüksek sesle söyledi. Artık geri dönülemez bir yola girilmişti; rahip onların sağ ellerini birbirlerine vermiş, şu sözleri mırıldanmıştı: *Ego conjungo vos in matrimonium, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti*. Artık, sonsuz bağlılığın simgesi olan yüzüğü kutsamak kalmıştı geriye; bu da uzun sürdü. Rahip, gümüş leğenin içinde, altın halkanın üzerinde, gülsuyu kabını bir haç çizecek biçimde kıvıltatıyor; "*Benedic Domine, annulum hunc...*" diyordu. Soma kilisenin, onun yüreğini kapattığını, mühürlediğini, oraya artık hiçbir kadının girmemesi gerektiğini anlatmak için halkayı güveye uzattı; güvey bundan soma, bütün erkekler arasında, onun için yalnızca kendisinin olduğunu anlatmak üzere halkayı gelinin parmağına taktı. Bu sonsuza dek sürecek bir birlikti; kadının taşıyacağı, erkeğin buyruğu altında olduğunu simgeleyen yüzüktü; içtiği andı hep kendisine anımsatacaktı. Aynı zamanda da, sanki bu küçük altın halka, onları mezara dek birbirlerine bağlıymış gibi, birbirini izleyecek ortak ve uzun yıllar için verilen sözdü. Soma rahip, son duaları okuyup da onlara

bir kez daha öğüt verirken, gerçeği bilen Angélique, özverili ve parlak gülümseyişiyle gülüyordu.

Bundan sonra, çömezlerle birlikte çekilip gitmekte olan Rahip Cornille'in arkasından, orglar coşkununla çalmaya başladılar. Monsenyör, bütün görkemiyle kımıldamadah duruyor, çok tatlı bakışlı kartal gözlerim çifte doğru indiriyordu. Hubertler hâlâ diz çökmüş durumda, mutluluk yaşlarıyla gözleri bulanmış, başlarını kaldırıyorlardı. Orgların engin ezgileri, kilisenin içinde uğuldadı; tarlakuşlanın sabah cıvıltılarına benzeyen, tiz perdeden kesik kesik bir ezgiler yağmuru olarak kubbelerin altına döküldü. Kubbealtına ve yan bölümlere yığılı kalabalık, uzun bir ürpertiyle, duygulu bir gürültüyle kınuldanmıştı. Çiçeklerle süslü, mumlarla pırlıl pırlıl kilise, kutsamanın neşesiyle ışıldıyordu.

Arkasından, yine iki saat süren gösterişli bir tören yapıldı; günlükler yakılarak, kurban ilahileri okundu. Ayini yapan papaz, apak bir üstlük giymişti; arkasından törenci rahip, ellerinde günlük kabıyla kayık biçimi buhurdan olan iki buhurdancı papaz ve iki yamak geliyordu. Monsenyör'ün orada bulunuşu, töreni selamlarla, öpücüklerle daha da karışık duruma getiriyordu. İkide bir eğilmeler, diz çökmeler, akharmaniyelerin eteklerini uçuruyordu. Oymalarla süslü eski sıralarda oturan bütün dinadamları kurulu, ayağa kalkıyordu; bazı anlarda, gökten inen bir soluk, sanki mihrap dairesini büyük bir kalabalıkla dolduran papazları secdeye vardırıyordu. Töreni yöneten papaz, mihrapta ilahi okuyordu. Susuyor, gidip oturuyor; o zaman, zikirci çocuklar uzun uzun zikir ediyorlar; başzikircinin kaim sesiyle söylediği tümceler, zikirci çocukların meleklerin çaldığı flütler gibi hafif, uçucu, ince seslerine karışıyordu. Çok güzel, çok pürüzsüz bir ses, dinlemesi zevk veren bir

genç kız sesi yükseldi; bunun, bu tansık düğününde şarkı söylemeyi isteyen Matmazel Claire de Voincourt'un sesi olduğu söylendi. Bu sese eşlik eden orglar, yüreğe ezginlik veren engin bir inilti, iyi ve mutlu bir ruh gibi dingin bir ses çıkarıyorlardı. Birden susuluyor, sonra orglar, ulu uğultularla yeniden ötmeye başlıyor; törenci papaz, ellerinde şamdanlarıyla papaz yamaklarını getiriyor, buhur dancı papazları, töreni yöneten rahibe götürüyor; o da kayık biçimi buhurdanlardaki günlüğü kutsuyordu. Buhurdanlar her an havalara savruluyor, ince zmcilerinin keskin ışığı görülüyor ve billur şingırtıları iştiliyordu. Havada, kokulu mavi bir bulut dolaşüyor; piskopos, rahipler, mihrap, İncil; herkes ve her şey, dipleri dolduran kalabalığa varmay a dek, sağa, sola, karşıya doğru uzatılan üç devinimle günlük tütsüsünden geçiriliyordu.

Angélique'le Félicien, bu arada diz çökmüşler, İsa ile kilisenin gizemli evliliğinin tamamlanışı demek olan kurban ayinini sofuca dinliyorlardı. İmsinin eline de, .vaftizden beri korunan erdenliğin simgesi olan yanar birer mum verilmişti. Tanrı isteği için okunan duadan soma, ikisi de söz dinleme, namus ve alçakgönüllülük belirtisi olan duvağın altında kalmışlardı. Bu sırada da, havari mektupları cildinin yanında ayakta duran rahip, gelenek olan duaları okuyordu. Aym zamanda, yasal evlenişin zevki içinde bile ölümü düşünmeyi uyarma simgesi olan yanar mumlan hâlâ ellerinde tutuyorlardı. Evlenme töreni artık bitmişti; kurban sunuş töreni yapılmıştı; töreni yöneten papaz, Tan'n'ya, kan kocanm üçüncü ve dördüncü göbeğe dek çocuklarının çoğaldığını görmeleri ve onlan kutsaması için yalvardıktan soma, törenci papaz, buhur dancı papazlar ve yamaklarla birlikte çekilip gitmişti.

O sırada bütün katedral coştı. Orglar zafer marşını öyle bir gök gürültüsü içinde çalmaya başladılar ki, bütün yapı titredi. Bütün topluluk ürpererek, olan biteni görmek için ayaklarının ucunda yükseliyordu; iskemlelerin üzerine çıkan kadımlar vardı; yan bölümlerin karanlık mihraplarının dibine varıncaya dek, başların oluşturduğu sık saflar görünüyordu; bütün bu halk, yüreği çarparak gülümsüyordu. Bu son esenleşme sırasında, yanan binlerce mum daha yüksek bir ışıkla ışıldar gibi oluyor; kubbeleri titreten ateşler diller gibi alevlerini uzatıyorlardı. Rahipler kurulunun son şükür sesleri, süslerin ve kutsal kapların görkemi ortasında, çiçeklerin ve yeşilliklerin içinden yükseldi. Ama, birdenbire orgların altoda, ana kapının iki kanadı birden açılarak, gün ışığı loş duvarı kapı boyunda deldi. Parlak nisan sabahı, canlı ilkyaz güneşi, şirin ak evleriyle Cloitre Alam göründü; orada yeni evlileri, daha kalabalık, sevgisi daha sabırsız, ve alkışlarla şimdiden coşkun bir kalabalık bekliyordu. Mumların ışığı solmuştu; orglar, sokağın gürültülerini, gökgürültüsünü andıran sesleriyle susturuyorlardı.

Angélique'le Félicien, yavaş yavaş yürüyüp, topluluğun oluşturduğu iki sıra arasından geçerek, kapıya doğru ilerlediler. Angélique, utkudan sonra düşten sıyrılıyor; gerçeğe girmek için oraya doğru yürüyordu. Bu çığ aydınlıklı kapı, onun bilmediği evrene açılıyordu; genç kız adımlarını yavaşlatıyor, kıpır kıpır evlere, kaynaşan halka, onu isteyen ve selamlayan bütün bu şeylere bakıyordu. Öyle güçsüzdü ki, kocası onu taşımak zorunda kalıyordu. Bununla birlikte, hâlâ gülümsüyor, kendisini baştan aşağıya beyaz ipekle kaplı gerdek odasının beklediği, mücevherlerle ve kraliçe tuvaletleriyle dolu o prens konağını düşü-

nüyordu. Soluđuna bir tıkanıklık geldi, durdu; sonra birkaç adım daha atacak gücü buldu. Gözleri, parmağına geçirilen halkaya ilişmişti; bu sonsuzluk bağına gülümsüyordu. O zaman, ana kapımn eşiğinde, alana doğru inen basamakların üst başında sendeledi. Mutluluğun sonuna dek gitmiş değil miydi? Var olmak zevki orada bitmiyor muydu? Son bir çabayla yükseldi, dudaklarım Félicien'in dudaklarına değdirdi. Bu öpüşün içinde öldü.

Ama bu ölüm, üzüntüsüz bir ölümdü. Monsenyör, alışık olduğu, din başkanma özgü kutsama işaretiyle, bu ruhun kurtuluşuna yardım ediyordu; kendi de yatışmış, kutsal yokluğa dönmüştü. Hubertler bağışlanmışlar ve yaşama yeniden başlıyorlar, biten bir düşün içinden uyanır gibi oluyorlardı. Bütün katedral, bütün kent, şenlik içindeydi. Orglar daha yüksek sesle uğulduyor, çanlar var güçleriyle çalıyor; kalabalık, sevdalı çifti, gizemli kilisenin eşiğinde, ilkyaz güneşinin işığında alkışlıyordu. Bu, utkuya ulaşmış bir yükselişti; Angélique mutlu, saf, gerçekleşen hülyasının kanatlarında havalanmış, yaldız ve boya kalıntıları arasmda, parıltılı Gotik kubbeli, Roman biçemi mihraplardan, söylencelerdeki cennetin ta ortasına çekilip alınmıştı.

Félicien'in elinde çok yumuşak, kıvrak, çok içten olan bir şey; baştan başa dantelalardan ve incilerden oluşan o gelinlik, hâlâ ılık, hafif, bir avuç kuş tüyü kalmıştı. Sahip olduğu şeyin bir gölgeden başka birşey olmadığım çoktan beri duyumsuyordu. Görünmez evrenden gelen o düşünlem, görünmez evrene geri dönüyordu. Bu, mutluluk verdikten soma silinen bir düşünlemeden başka birşey değildi. Her şey hülyaydı yalnızca. Angélique, mutluluğun doruğunda, bir öpüşün hafif soluğu içinde, yitip gitmişti.